

[DA 1]

Sgeulachdan Arabianach.

<eng>TALES FROM THE ARABIAN NIGHTS

TRANSLATED INTO GAELIC
FROM THE ENGLISH EXPURGATED EDITION.

DIVISION I.

PRICE ONE SHILLING.

INVERNESS:
"NORTHERN CHRONICLE" OFFICE.
EDINBURGH: NORMAN MACLEOD, THE MOUND.

1897.

[DA 2]

[Bàn]

[DA 3]

PREFATORY NOTE.

For a good many months back this Gaelic translation of the "Arabian Nights" has been, chapter by chapter, coming out, week after week, in the Northern Chronicle. Except that what may be called the case-story of the Sultan who resolved to revenge himself fearfully on the innocent for the guilt of his Sultana, is, properly, omitted, the translation is close and faithful. It should much help those who are anxious to learn Gaelic, and also interest Board School children, who, if they try, can earn a considerable specific subject grant for their schools. In the hope of serving these useful purposes, the publishers, with the hearty consent of the Translator, take the risk of issuing this First Division of the stories at the price of a shilling. Should it pay its own expense, it will be followed by other sections, in similar form, and at the same price, until the whole work will be completed. It is unnecessary to say that Translator and Publishers will be much encouraged to proceed if those who buy, read, and appreciate the first part, which is issued as an experiment, will book their names as subscribers for the succeeding parts, as if for a periodical to be issued say quarterly, or so.<gai>

[DA 4]

[Bàn]

[TD 1]

SGEULACHDAN ARABIANACH.

AN DAMH AGUS AN T-AISEAL.

CAIB. I.

O CHIONN fada 'n t-saoghail bha marsanta anabarrach beairteach ann, aig an robh staidean agus taighean-comhnuidh ann an caochladh aiteachan de 'n duthaich. Agus bha moran spreidhe de gach seorsa aige. Bliadhna de na bliadhna chan chaidh e fhein 's a bhean 's a theaghlaach a ghabhail comhnuidh air te de na staidean, a chum gu 'm faiceadh e cia mar a bha gach obair a bha e 'deanamh air an staid a' dol air aghart. Bha e 'na dhuine anabarrach fiosrach, foghluimte, agus bha e comasach air cainnt gach ainmhidh fo 'n ghrein a thuigsinn; ach nan innseadh e gu 'n robh an t-eolas so aige, cha bhiodh an tuilleadh saoghail aige. Agus thug so air nach d' innis e do dhuine riamh aon lideadh de na chuala e na h-ainmhidhean ag radh.

Bha damh agus aiseal aige ann an cuil an t-aon, taobh ri taobh, anns an stabull; agus air latha araidh 's e 'na sheasamh aig dorus an stabuill, chuala e an damh agus an t-aiseal a' bruidhinn ri 'cheile mar so:—"Is ann agad fhein,' ars' an damh ris an aiseal, "a tha saoghal an aigh dheth.

[TD 2]

Bu tu an ceann fortanach 'gad bhreith. Smaoinich fhein air a' cheartas a th' agad, agus air cho beag 's a tha thu 'deanamh a dh' obair! Tha thu air do nigheadh 's air do chireadh gu math 's gu ro mhath a h-uile latha; tha thu air do dheadh bheatrachadh le siol air a dheadh ghlanadh, agus gheibh thu do dheoch de 'n uisce ghlan, fhionnar, mar a thig e as an tobar. Cha 'n 'eil car agad ri dheanamh a's truime na do mhaighstir a ghiulan an uair a theid e air cheann turuis sam bith; agus mur b' e sin, cha bhiodh car no cuirean agad ri dheanamh latha deug 's a' bhliadhna. Cha 'n ionnan 's mar tha mise, cha 'n 'eil agam ach fior dhroch ceartas ann am biadh 's an obair. Mu 'n gann a shoilleiricheas an latha tha mi air mo chur a tharruinn a' chroinn-treabhaidh, agus bidh dubh-bheul na h-oidhche ann mu 'n leigear as mi. Bidh mi cho sgith a h-uile beul oidhche 's gur gann a theid agam air coiseachd dhachaидh. A bharrachd air sin, cha teid fois air an treabhaiche ach a' gabhail orm le bata cruaidh, cnuachdach, anns am bheil togail do laimhe. An aite braighde is siolachan is sintean a chur orm gus an crann a tharruinn, mar bu choir dhaibh a dheanamh, is ann a tha 'n crann air a cheangal ris an earball agam, agus, mar a dh' fhaodas tu fhein fhaicinn, cha 'n 'eil leobadh craicinn air m' earball. Agus an uair a bheirear dhachaيدh mi anamoch 's an oidhche, cha 'n fhaigh mi ri itheadh ach droch fhodar, agus beagan de phonair chruaidh, thioram, gun ghlanadh. Ma 's e sin fhein e, cha ghabh iad an dragh mo leabadh a ghlanadh ach

gle ainneamh. Feumaidh mi laidhe anns a' chuil fhlúich, shalaich so fad na h-oidhche."

Cha dubhaint an t-aiseal guth fhad 's a bha an damh a' deanamh a ghearrain ris. Mu dheireadh thuirt e ris:-"Tha iadsan a their, gur e creutair amaideach a th' annad, ag innseadh na firinn. Tha thu tuilleadh is faoin an uair a tha thu 'leigeadh leotha bhith 'gabail brath ort mar a tha

[TD 3]

iad, gun a bhith cur gu laidir 'nan aghaidh. Aig a' cheart am, ciod e am math dhut a bhith leigeadh leotha do leith-mharbhadh mar a tha thu 'deanamh. Tha thu 'g ad mharbhadh fhein a chum socair is toil-inntinn is buannachd a thoirt do mhuinnitir nach toir taing no duais dhut air a shon. Ach nam biodh do mhisneach cho mor ri d' neart, cha deanadh iad ort mar a tha iad a' deanamh. An uair a theannas iad ri d' cheangal anns a' chuil, c'ar son nach 'eil thu 'cur 'nan aghaidh? C'ar son nach 'eil thu 'g am bualadh le d' adhaircean, agus a' nochdadh dhaibh gu'm bheil fearg ort, le bhith 'sgriobadh air an talamh le do chasan-cinn? A dh' aon fhacal, c'ar son nach 'eil thu 'cur nan cridheachan aca air chrith le buirean? Tha thu comasach gu leor air d' aite fhein a sheasamh, nan togradh tu fhein, ach cha dean thu sin. An uair a bheir iad dhut droch fhodar, agus deannan de dhroch phonair, cuir do shron orra, agus na blais iad. Ma ghabhas tu mo chomhairle-sa chi thu ann an uine gun bhith fada, gu'm bi thu moran ni 's fhearr dheth na tha thu, agus gu'm bi a h-uile aobhar agad air a bhith fada 'nam chomain-sa."

Chord comhairle an aiseil anabarrach math ris an damh, agus dh' aidich e, gu'n robh e fada 'na chomainn air a son. "Mo Shunndachan gaoil," ars' esan, "ni mise gach ni a dh' iarr thu orm a dheanamh, agus chi thu gu'n teid mi ann an ceann mo ghnothaich gle sgoinneil." Cha robh an tuilleadh comhraidh eatorra aig an am. Chual' am marsanta a h-uile guth a thubhaint iad, ach cha do leig e dad air.

An la-iar-na-mhaireach, gu math moch, thainig an treabhaiche a thoirt leis an daimh a threabhadh mar a b' abhaist da. Cheangail e 'earball ris a' chrann, agus dh' fhalcadh e leis. Bha cuimhne aig an damh air a' chomhairle a thug an t-aiseal air, agus bha e fad an latha anabarrach doirbh ri cheannsachadh. Anamoch feasgar, an uair a thug an treabhaiche dhachaидh e 's a thoisich e ri

[TD 4]

'cheangal anns a' chuil, an aite a cheann a chumail gu socrach fhad 's a bhithteadh 'g a cheangal, mar a b' abhaist da dheanamh, is ann a bha e 'leum a null 's a nall, agus a' falbh an comhair a chuil 's a' buirean. An sin thug e ionnsaigh air an treabhaiche a tholladh le 'adhaircean. A dh' aon fhacal, rinn e a h-uile dad a chomhairlich an t-aiseal dha a dheanamh. An ath latha, thainig an treabhaiche, mar a b' abhaist, gus an damh a chur a dh' obair; ach bha 'n damh na

laidhe 's a chuil 's a chasan sinte 's e romhanaich mar gu'm biodh e air thuar a bhith grad mharbh. Sheall e anns a' phrasaich, agus chunnaic e nach do chuir an damh beul air a' chonnlach no air a' phonair a thug e dha an oidhche roimhe sin. Ghabh e truas ris, air dha saoilsinn gu'n robh e tinn, agus gun dail sam bith chaiddh e far an robh am marsanta 's dh' innis e dha mar a bha. Thug am marsanta gle mhath gu'n do ghabh an damh an droch comhairle a thug an t-aiseal air, agus thuirt e ris an treabhaiche an t-aiseal a chur a threabhadh, agus e bhith cinnteach gu'n oibricheadh e gu math e gu dubh-bheul na h-oidhche. Rinn an treabhaiche mar a dh' iarradh air. B' fheudar do 'n aiseal a bhith treabhadh gu trang fad an latha; agus o nach robh cleachdadh aige ri obair thruim, bha e anabarrach sgith am beul na h-oidhche. A bharrachd air sin, fhuair e de dhochann o 'n treabhaiche rud a thug air gu'n robh e an impis tuiteam as a sheasamh an uair a thill e dhachaidh.

Aig a' cheart am bha 'n damh cho toilichte 's a b' urrainn a bhith. Dh' ith e a h-uile greim a bh' anns a' chuil, agus leig e 'anail fad an latha. Bha e toilichte a chionn gu'n do ghabh e comhairle an aiseil. Thug e mile beannachd dha air son na deadh chomhairle, an uair a thainig e dhachadh o 'n treabhadh.

Cha dubhaint an t-aiseal aon fhacal ris, oir bha e air a thamailteachadh air son an droch dhiol a rinneadh air. Ach

[TD 5]

thuirt e ris fhein, "Is ann le mo ghoraiche fhein a thug mi am mi-fhortan so orm fhein. Bha beatha gle shocrach agam. Bha mi cho sona 's bha 'n latha cho fad. Cha robh ni sam bith a dhith orm. Is e mo choire fhein gu'm bheil mi an diugh anns an t-suidheachadh thruagh anns am bheil mi. Agus mur urrainn mi doigh fhaotainn air tighinn as na croisean anns an deachaидh mi, cha 'n fhada bhios mi beo." An uair a thubhaint e so, bha 'neart air failneachadh cho mor 's gu'n do thuit e far an robh, mar gu'm biodh e leith mharbh.

CAIB. II.

BHA fhios aig a' mharsanta gu'n robh an t-aiseal ann an droch staid, agus bha toil aige an comhradh a bhiodh eadar e fhein 's an damh a chluinntinn. Air an aobhar sin, an deis dha 'shuipear a ghabhail, chaiddh e mach ri solus na gealaich, agus shuidh e far an cluinneadh e iad, agus shuidh a bhean comhladh ris.

Cha robh e fada 'na shuidhe an uair a chuala e an t-aiseal ag radh ris an damh, "A chompanaich, innis dhomh, guidheam ort, ciad a tha run ort a dheanamh am maireach an uair a thig an treabhaiche le biadh ugad?"

"Ciod a tha run orm a dheanamh!" ars' an damh. "Leanaidh mi air a bhith dheanamh mar a dh' iarr thu fhein orm a dheanamh. Bheir mi ionnsaidh air an treabhaiche a tholladh le m' adhaircean, mar a rinn

mi an de. Leigidh mi orm gu'm bheil mi tinn, agus dluth air a' bhas."

"Cha b' e mo chomhairle dhut," ars' an t-aiseal. "Ma ni thu sin, cuiridh tu lion do mhillidh mu d' chasan fhein. An uair a bha mi air tighinn thun an taighe 's an fheasgar, chuala mi am marsanta ag radh rud eiginn mu do thimchioll a chuir uamhas orm."

[TD 6]

"Mo chreach! ciod a chuala tu?" ars' an damh. "A Shunndachain mo ghaoil, na ceil orm aon fhacal de na chuala tu."

"So mar a chuala mise ar maighstir ag radh ris an treabhaiche:-0 nach 'eil an damh ag itheadh a bhidh, no comasach air obair a dheanamh, marbhaidh sinn am maireach e, agus bheir sinn an fheoil aige mar dheirc do na bochdan. Bidh an t-seice feumail dhuinn fhein, an uair a chairtear i. Na dichuimhnich thusa fios a chur air an fheoladair gu math moch am maireach. Sin agad na chuala mise," ars' an t-aiseal. "Tha 'n curam a th' agam mu do bheatha, agus an cairdeas a th' agam riut, a' toirt orm so innseadh dhut, agus comhairle ur a thoirt ort. Cho luath 's a bheirear a' chonnach agus a' phonair a d' ionnsuidh, grad eirich, agus toisich ri itheadh cho sunndach 's a rinn thu riamh 'n ad' bheatha. Saoilidh ar maighstir gu'm bheil thu air a dhol am feobhas, agus gun teagamh sam bith, cha mharbhar idir thu. Ach mur dean thu mar a tha mise a' comhairleachadh dhut, theid do mharbhadh gun teagamh sam bith."

Chreid an damh a h-uile facal a thuirt an t-aiseal ris. Chaidh e air chrith leis an eagal, agus thoisich e ri buirean aird a chlaiginn.

An uair a chual' am marsanta an comhradh a bha eadar an damh 's an t-aiseal rinn e lasgan mor gaire. Ghabh a bhean iognadh mor an uair a chuala i 'gaireachdaich e, agus gun aobhar gaire aige, cho fad 's a b' fhiosrach i. "Innis dhomh," ars' ise, "ciod a thug ort a bhith 'gaireachdaich air an doigh ud?"

"Coma leat, a bhean," ars' esan, "ciod a thug orm a bhith gaireachdaich."

"Cha choma leam idir," fhreagair i, "feumaidh mi air a h-uile cor fios an aobhair fhaotainn."

[TD 7]

"Cha 'n urrainn domhsa ni sam bith innseadh dhut, ach gu'n d' rinn mi gaire an uair a chuala mi na briathran a thuirt an t-aiseal ris an damh. Cha 'n fhaod mi ciod a thubhaint iad ri 'cheile innseadh do dhuine beo."

"C'ar son nach innis thu dhomhsa e?" ars' ise.

"Ma dh' innseas mi dhut e, cha bhi an tuilleadh saoghail agam," ars' esan.

"Cha 'n 'eil thu ach a' fanaid orm," ars' a' bhean; "cha 'n urrainn gu'm bheil thu ag innseadh na firinn domh. Mur grad innis thu dhomhsa ciod a thug ort gaire a dheanamh, agus ciod a thuirt an damh agus an t-aiseal ri 'cheile, tha mi 'mionnachadh air neamh nach laidh mi 's an aon leabaidh riut ri do bheo."

An uair a thuirt i so, thug i an taigh oirre. Bha i gu stracadh le feirg. Shuidh i ann an oisinn an t-seomair, agus lean i air caoineadh fad na h-oidhche. Bha am marsanta 'n a laidhe 's an leabaidh 'na onar fad na h-oidhche. An uair a chunnaic e 's a' mhadainn gu'n robh i anns a' cheart staid 's an robh i fad na h-oidhche, thuirt e rithe gur i 'bha gorach 'g a cur fhein 'na leithid de staid air son ni nach mor a b' fhiach; agus ged nach deanadh e math sam bith dhise fios fhaotainn air an diomhaireachd, gu'n deanadh e cron mor dhasan na 'n innseadh e i. "Air an aobhar sin," ars' esan, "tha mi 'guidhe ort gun smaoineachadh tuilleadh air."

"Bidh mi 'smaoineachadh cho mor air 's nach sguir mi chaoineadh gu brath gus an innis thu dhomh e," ars' ise.

"Ach tha mise 'g innseadh dhut gu saor, soilleir," ars' esan, "gu'n caill mise mo bheatha ma bheir mi geill do d' ghoraiache-sa."

"Biodh sin fior no na bitheadh," ars' ise, "tha mise ag radh riut gu'm feum thu innseadh dhomh."

"Tha mi 'faicinn," ars' am marsanta, "gu'm bheil e neo-chomasach tur a chur annad; agus o 'n a tha mi 'faicinn roimh laimh gu'n toir do raigeann fhein am bas dhut,

[TD 8]

iarraidh mi air a' chloinn tighinn a steach g' ad fhaicinn mu 'm faigh thu am bas."

Uime sin dh' iarr e air a' chloinn tighinn a steach far an robh i, agus chuir e mar an ceudna fios air a h-athair 's air a mathair 's air na cairdean eile. An uair a thainig iad agus a chual' iad an t-aobhar air son an do chuireadh fios orra, rinn iad na b' urrainn daibh a chum a dhearbhadh oirre, gu'n robh i fada cearr; ach bha ise cho fada 'na barail fhein 's a bha i riamh. Thuirt i riutha, gu'm b'fhearr leatha am bas fhaotainn na gu'n striochdadhbh i do dh'fhear a taighe. Labhair a h-athair 's a mathair rithe, agus gun anns an t-seomar ach iad fhein 'n an triuir, agus thuirt iad rithe, nach deanadh am fiosrachadh a bha i ag iarraidh feum sam bith dhi. Ach cha gheilleadh i dhaibh air chor sam bith. An uair a chunnaic a' chlann nach b' urrainnear a toirt as a beachd, thoisich, iad ri caoineadh gu goirt. Bha am marsanta fhein mar gu'm biodh duine a bhiodh glan as a chiall, agus cha mor nach robh e deas gus a bheatha fhein a chur an cunnart a chum a beatha-se a shabhaladh.

A nis, bha leith cheud cearc, agus coileach, aig a' mharsanta; agus mar an ceudna, cu a bha toirt fa near gach ni a bha 'tachairt. Agus an uair a bha am marsanta 'na shuidhe am muigh, agus e 'smaoointean ciod a b' fhearr dha a dheanamh, thug e an aire gu'n robh an coileach a' cleasachd ris an clearcan, mar is minic a bha e. Ruith an cu far an robh an coileach, agus thuirt e ris:—"A choilich, tha mi cinnteach gu'n d' thig breitheanas ort gun dail air son do chuid aotromais. Bu choir naire a bhith ort air son na h-obrach a th' agad an diugh."

Sheas an coileach air a chorra-biod, agus chuir e an colg sin air 's fhreagair e, "C'ar son nach fhaod mise a bhith a' cheart cho mhear 's a b' abhaist domh?"

"Mur 'eil fhios agad c'ar son, innsidh mise dhut e," ars' an cu.
"Tha ar maighstir an diugh ann an trioblaid-inntinn

[TD 9]

ro mhór. Tha 'bhean a' cur roimpe gu'n toir i air d'a aindeoin, gu'n innis e dhi diomhaireachd shonraichte. Ma dh' innseas e an diomhaireachd so dhise, no do neach sam bith eile, cha bhi tuilleadh saoghal aige. Tha nithean air tighinn gu leithid a dh' airde 's gu'm bheil aobhar eagail gu'm buadhaich i air. Tha gradh aige dhi, agus tha e 'cur dragh anabarrach air a bhith 'g a faicinn a' sior chaoineadh; agus is dochá gu'n caill e a bheatha air a tailleamh. Tha sinn uile air ar clisgeadh mu 'n chuis; agus tha e cur dragh mor oinn a bhith 'gad fhaicinn-sa cho mear 's cho sunndach am measg nan clearc 's a tha thu."

Fhreagair an coileach, agus thuirt e, "Am bheil thu ag radh rium gu'm bheil ar maighstir cho beag tur 's gu'm biodh e mar sin? Cha 'n 'eil aige ach an aon bhean, agus cha 'n urrainn da a cumail fo smachd! Ged a tha leith cheud bean agamsa, bheir mi orra gu'n gabh iad mo chomhairle. Deanadh e a gnothach mar dhuine reusanta, agus theid mi an urras nach bi e fada 'g a cur fo smachd."

"Cia mar?" ars' an cu. "Ciod e is coir dha dheanamh?"

"Innsidh mi sin dhut," ars' an coileach. "Glasadh e an dorus, agus gabhadh e dhi gu math 's gu ro mhath le deadh bhata; agus theid mise an urras gu'n toir sin gu rathad i. Agus rud eile dheth, sguiridh i 'bhith 'faighneachd dheth mu nithean ris nach 'eil gnothach sam bith aice."

Cha bu luaithe a chual' am marsanta na briathran a labhair an coileach na ghrad ghabh e steach far an robh a bhean a' tuiream 's a' caoineadh anns an t-seomar, agus bata math, cnuachdach aige 'na dhorn. Dhuin e an dorus; chuir e car 's an iuchair, agus ghabh e dhi leis a' bhata, gus mu dheireadh an dubhaint i, "An ainm an aigh leig leam, leig leam. Cha tig an latha 's cha chian an trath a chuireas mise ceisd ort mu ni sam bith nach buin domh."

An uair a chunnaic e gu'n do ghabh i aithreachas a chionn a bhith
cho rag 's cho mi-mhodhail 's a bha i, sguir e

[TD 10]

'ghabhail oirre leis a' bhata. An uair a dh' fhosgail e an dorus,
chaidh na cairdean gu leir a steach do 'n t-seomar far an robh i,
agus an uair a chunnaic iad gu'n robh i air tighinn gu sith agus gu
reusan, bha iad anabarrach toilichte. Thug iad mile taing do 'n
mharsanta a chionn e bhith cho smaoineachail 's cho tapaidh 's gu'n
do cheannsaich e i.

[TD 11]

AM MARSANTA AGUS AM FATHACH.

CAIB. I.

BHA marsanta mor ann aon uair aig an robh staid mhath fhearainn,
buth mor, agus suim mhor airgid. Bha aireamh mhor de luchd-
riaghlaidh agus de sheirbhisich de gach seorsa fo 'laimh. Bha aige
ri dhol o am gu am air turasan fada, a chum gu'm faiceadh e cia mar
a bha gach aon de 'n luchd-riaghlaidh a bha fo 'laimh a' deanamh
gach gnothaich a bha air earbsadh riutha. Air latha araid b' fheudar
dha 'dhol air astar gle fhada, air cheann gnothaich a bha co
cudthromach 's nach deanadh duine sam bith e ach e fhein. Thug e
leis each fodha, agus bha aran is cnomhan aige anns a' mhaileid a
bha 'n crochadh air a dhruim; oir bha aige ri dhol troimh fhasach
mor far nach robh greim bidh ri fhaotainn. Rainig e ceann a thuruis
gu sabhailte, agus an uair a rinn e gach gnothach a bh' aige ri
dheanamh, rinn e deas air son tilleadh dhachaидh.

Air a' cheathramh latha, 's e air an t-slighe dhachaидh, dh' fhas an
t-side cho teith 's gu'm b' fheudar dha bristeadh bhar an rathaid,
agus a dhol a steach do 'n choille a bha dluth dha gus anail a
leigeadh, agus fionnachd fhaotainn, gus an cromadh a' ghrian gu
math. An uair a rainig e iomall na coille, chunnaic e tobar
boidheach aig bonn creige; agus an uair a thainig e bhar an eich 's
a cheangail e an t-srian ri craoibh, shuidh e aig an tobar, agus
thoisich e ri itheadh an arain 's nan cnomhan a bh' aige 's a'
mhaileid. Agus mar a bha e ag itheadh nan cnomhan, bha e 'tilgeadh
nan sligean air gach taobh dheth. An uair a bha e ullamh dhe 'bhiadh
nigh e a lamhan, agus 'aodann, agus a chasan,

[TD 12]

agus rinn e urnuigh. Mu 'n robh e ullamh a dh' urnuigh, chunnaic e
fathach mor a' tighinn dluth dha agus a cheann geal le aois. Bha
claidheamh ruisgte 'na laimh, agus labhair e ris le guth uamhasach,
ag radh—"Eirich a sin, a chum gu 'n grad marbh mi thu leis a'

chlaidheamh so, o 'n a mharbh thu fhein mo mhac-sa." An uair a thuirt e so, leig e sgriach eagallach as.

Chuir a chruth agus a choltas a cheart uiread a dh' eagal air a' mharsanta 's a chuir na bagraidhean uamhasach a rinn e air, agus air dha bhith air chrith le eagal, thuirt e, "Och! mo dheadh thighearna, cha d' rinn mise ni olc riamh ort, agus c'ar son a tha thu 'g iarraidh mo bheatha 'thoirt air falbh?"

"Marbhaidh mise thusa, o 'n a marbh thusa mo mhac-sa," ars' am fathach.

"Gu sealladh ni math ort," ars' am marsanta, "cia mar a b' urrainn mise do mhac a mharbhadh? Cha 'n fhaca mise riamh e, agus cha mho na sin a chunnaic esan mise."

"Nach do shuidh thu ann an so an uair a thainig tu?" ars' am fathach. "Nach robh thu 'g itheadh chnomhan, agus an uair a bha thu 'g an itheadh, nach robh thu 'tilgeadh nan sligean air gach taobh dhiot?"

"Tha mi ag aideachadh gu 'n d' rinn mi a h-uile dad a tha thu 'g radh," ars' am marsanta.

"Ma tha sin fior," ars' am fathach 's e 'freagairt, "tha mise ag innseadh dhut gu 'n do mharbh thu mo mhac. Agus so mar a mharbh thu e: an uair a thilg thu sligean nan cnomhan uat, bha mo mhac a' dol seachad; bhuaill thu te dhiubh air anns an t-suil, agus mharbh thu e. Air an aobhar sin marbhaidh mise thusa."

"Ah! mo thighearna, thoir mathanas dhomh," ars' am marsanta.

"Cha 'n fhaigh thu mathanas no trocair uamsa. Nach 'eil e ceart gu leor duine a mharbhadh, ma marbh e-fhein duine eile?" ars' am fathach.

[TD 13]

"Tha mi 'cur m' aonta ris a sin," ars' am marsanta; "ach gu cinnteach ceart, cha do mbarbh mise do mhac riamh: agus ged a thachradh dhomh a mharbhadh, cha b' ann d' am dheoin; air an aobhar sin, tha mi 'guidhe ort thoir mathanas dhomh, agus leig mo beatha leam."

"Cha leig, is mi nach leig," ars' am fathach. Feumaidh mi do mharbhadh, o 'n a mharbh thu fhein mo mhac-sa."

An uair a thuirt e so, rug e air a' mharsanta 'n a chroig, agus thilg e air a bheul 's air a shroin air an talamh e, agus thog e an claidheamh gus an ceann a chur dheth.

Thoisich am marsanta ri sileadh nan deur 's ri fasgadh nan dorn. Bha e sior radh gu'n robh e neo-chiontach, agus bha e 'guidhe le 'uile

dhurachd air an fhathach a bheatha leigeadh leis air sgath na mna 's na cloinne.

Bha am fathach ag eisdeachd ris gle fhoighidneach, ach aig a' cheart am bha a lamh an togail gus an ceann a sgudadh dheth leis a' chlaidheamh. Mu dheireadh thuirt e ris, "Cha 'n 'eil stath sam bith 'nad chuid caoidh is ochanaich; ged a thuiteadh na suilean asad a' caoineadh, cha chum sin mise gu 'n do mharbhadh, o 'n a mharbh thu fhein mo mhac-sa."

"Am bheil ni sam bith idir air an t-saoghal a bheir ort do run atharrachadh? Am bheil thu suidhichte, as is as, air beatha duine bhochd, neo-chiontaich a thoirt air falbh?" ars' am marsanta.

"Tha mi lan-shuidhichte air," ars' am fathach.

An uair a chunnaic am marsanta gu 'n robh am fathach a' dol 'ga ghrad mharbhadh, ghlaodh e aird a chlaiginn, agus thuirt e ris, "Air sgath neimh, cum air ais do lamh! Leig dhomh aon facial a radh. Bi cho math 's gu 'n dean thu beagan foighidinn rium. Leig dhomh a bhith beo beagan uine gus an gabh mi mo chead de m' mhnaoi 's de m' phaisdean, agus gus an dean mi mo thiomnidh, a chum gu 'm fag mi mo chuid de 'n t-saoghal aca. Cha bu mhath

[TD 14]

leam gu 'n rachadh iad gu lagh mu 'n dileab an deigh mo bhais. An uair a chuireas mi gach ni a bhuineas dhomh ann an ordugh cho math 's is math leam, thig mi air ais do 'n cheart aite so, agus faodaidh tu an uair sin an rud a thogras tu a dheanamh rium."

"Ach ged a bheirinn dhut an uine a tha thu ag iarraidh, is dochach till thu air ais gu brath tuilleadh," ars' am fathach.

"Ma chreideas tu mo mhionnan, bheir mise mo mhionnan air neamh 's air an talamh, gu'n tig mi air m' ais 's gu'n coinnich mi thu ann an so," ars' am marsanta.

"Ciod an uine a tha thu 'g iarraidh, ma ta," ars am fathach.

"Tha mi ag iarraidh bliadhna," ars' am marsanta. "Cha 'n urrainn domh mo ghnothaichean a chur an ordugh gu ceart, agus mi fhein a dheasachadh air son a' bhais ann an uine ni 's lugha. Ach tha mi 'gealltainn dhutsa, gu'n tig mi air m' ais an so bliadhna o 'n diugh."

"Am bheil thu 'gabhair neimh mar fhianuis gu'n cum thu ri d' ghealladh?" ars' am fathach.

"Tha, agus tha mi 'boideachadh gu'n dean mi mar a tha mi 'gealltainn. Faodaidh tusa mo bhoidean a ghabhail," ars' am marsanta.

An uair a chual' am fathach so, chaith e as an t-sealladh, agus dh' fhag e am marsanta aig an tobar.

Bha 'n cridhe air chrith aig a' mharsanta fhad 's a bha am fathach a' bagradh a bheatha 'thoirt dheth; ach cha bu luaithe a chaith am fathach as an t-sealladh na ghabh e misneach, agus gun dail sam bith leum e air muin an eich, agus thug e 'aghaidh air an taigh. Ged a bha e toilichte gu'n d' fhuair e a lamhan an fhathaich, gidheadh bha bron is cradh air a chridhe an uair a smaoinicheadh e air na boidean a thug e.

[TD 15]

An uair a rainig e dhachaидh gabh a bhean 's a chlann ris le mor-ghairdeachas. Ach an aite bhith aoibhneach an uair a chunnaic e iad, is ann a thoisich e ri gul gu goirt. An uair a chunnaic iad an staid mhuladach anns an robh e, dh' aithnich iad gu'n d' thainig mi-fhortan mor air choir-eiginn 'n a rathad air a thurus. Dh' fheoraich a bhean dheth c'ar son a bha e cho mor fo bhrón 's fo lionn-dubh. "Bha sinn uile ro aoibhneach an uair a thainig tu," ars' ise, "ach tha sinn a nis fo eagal mor mu d' dheidhinn. Innis dhuinn, guidheam ort, aobhar do bhroin."

"Och, mo leireadh! a bhean 's a chlann mo ghaoil," ars' esan, "is mor aobhar mo bhroin. Cha 'n 'eil de shaoghal agam ach aon bhliadhna eile." An sin dh' innis e dhaibh mar a bh' eadar e-fhein 's am fathach, agus mar a thug e a mhionnan gu'n tilleadh e air ais an ceann na bliadhna gu bhith air a chur gu bas.

An uair a chual' iad so bhuaile iad uile na basan 's thoisich iad ri gul 's ri caoidh gu muladach. Bha glaodh na mna os cionn glaodh chaich. Thoisich i air spionadh na gruaige aisde fhein. Bha 'n aon ghlaodh ann an ceann gach aon de 'n chloinn. Cha b' urrainn am marsanta cumail air fhein ni b' fhaide, an uair a chunnaic e an staid anns an robh a bhean 's a chlann. Cha b' urrainn teaghlaich a bhith ni bu bhrónaiche na bha iad air an fheasgar ud.

An la-iar-na-mhaireach chuir am marsanta mu dheidhinn gach ni a bhuineadh dha a chur ann an ordugh. Phaigh e a h-uile sgillinn fhiach a bh' air. Thug e airgiot is nithean luachmhor eile do gach aon de 'chairdean. Thug e suim mhath airgid do na bochdan. Roinn e a chuid de 'n t-saoghal gu cothromach, eadar a bhean 's a chlann; agus chuir e airgiot na cloinne a b' oige ann an lamhan luchd-riaghlaidh, a chum gu'm faiceadh iad ceartas aca. A dh' aon fhacal, chuir e gach ni a bhuineadh dha ann an ordugh cho math 's a ghabhadh deanamh.

[TD 16]

Mu dheireadh thainig ceann na bliadhna, agus b' eigin da falbh a choinneachadh an fhathaich mar a gheall e. Chuir e an leine-bhais anns a' mhaileid; agus rinn e gach deisealachd eile a bha feumail dha air son a thuruis. Ach ma bha bron is caoidh anns an teaghlaich

an latha a thainig e, is ann a bha 'm bron 's a' chaoidh ann an uair a bha e 'gabhair a chead de 'n mhnaoi 's de 'n chloinn, agus gun duil sam bith aca, taobh air thaobh, gu'm faiceadh iad a cheile gu brath tuilleadh anns an t-saoghal so. Bha iad cho fad an aghaidh dealachadh ris 's gur ann a bha iad a' cur rompa gu'n leanadh iad e, eadhon gu bas. Ach an uair a thainig an t-am dha dealachadh riutha, thuirt e, "A bhean, agus a chlann, mo ghaoil, tha mise 'toirt umhlachd do dh' ordugh neimh an uair a tha mi 'dealachadh ruibh an diugh. Leanaibh an t-eisimpleir a tha mi 'cur romhaibh. Le deadh mhisнич cuiribh suas leis gach eigin is trioblaid a thig 'nur rathad, agus thugaibh fa near gu'm bheil e air orduchadh do na h-uile dhaoine am bas fhulang."

An uair a thuirt e so, dh' fhalbh e as an sealladh 's as eisdeachd. Rainig e an t-aite anns an do gheall e am fathach a choinneachadh air a' cheart latha 'gheall e. Thainig e bhar muin an eich, agus shuidh e aig an tobar gus an tigeadh am fathach; agus mar a dh'faodar a thuigsinn, bha e ann an suidheachadh cho bronach 's a b' urrainn duine a bhith.

An uair a bha e gu muladach a' feitheamh gus an tigeadh am fathach, chunnaic e seann duine liath, air an robh fior choltas coir, siobhalta, a' tighinn an rathad a bha e, agus eilid aige air rop. An deis dhaibh failte a chur air a cheile, thuirt an seann duine ris, "A bhrathair, am faod mi 'fheorach dhiot, c'ar son a thainig thu do'n aite fhasail, iomallach so? Tha 'n t-aite so lan de dhroch spioradan, agus cha 'n 'eil e sabhailte dhut a bhith ann. Shaoileadh duine le sealltainn air na craobhan so gur aite e anns am

[TD 17]

bheil daoine a' gabhair comhnuidh; ach is e th' ann fasach anns nach 'eil e sabhailte do dhuine sam bith fuireach fada."

Dh' innis am marsanta dha a h-uile ni mu'n aobhar air son an robh e anns an aite ud. Dh' eisd an seann duine ris le mor-ioghnadh, agus an uair a chuir e crioch air na bh' aige ri radh, thuirt an seann duine ris, "Is e so ni a's mo a chuir a dh' ioghnadh orm a chuala mi riagh. Tha thu gle cheart seasamh ris na mionnan a thug thu do'n fhathach. Ach fanaidh mise maille riut gus am faic mi cia mar a theid dhut."

Shuidh e ri taobh a' mharsanta, agus thoisich iad ri comhradh.

Am feadh a bha iad a' comhradh, chunnaic iad seann duine liath eile a' tighinn an rathad a bha iad, agus da chu dhubb aige. An uair a chuir e failte orra, dh' fheoraich e dhiubh ciod a bha iad a' deanamh anns an aite ud. Dh' innis an seann duine aig an robh an eilid dha a h-uile ni mar a bh' eadar am marsanta agus am fathach. An uair a chual' e mar a bha, thuirt e gu'm fanadh e mar an ceudna gus am faiceadh e cia mar a dh' eireadh do 'n mharsanta. Agus shuidh e comhladh riutha aig an tobar. Mu 'n gann a shuidh e chunnaic iad an treas seann duine liath a' tighinn an rathad a bha iad, agus e h-

uile buille a cheart cho choir 's cho siobhalta ann an coltas ris an dithis eile. Cha bu luaithe a thainig e far an robh iad na dh' fheoraich e dhiubh, c'ar son a bha am marsanta fo bhrön 's fo lionndubh. An uair a dh' innis iad dha mar a bh' eadar am marsanta 's am fathach, ghabh e ioghnadh mor, agus thuirt e gu 'm fanadh e gus am faiceadh e cia mar a dh' eireadh do 'n mharsanta. Shuidh e aig an tobar mar a rinn an dithis eile.

An ceann beagan uine chunnaic iad meall ceo a' tighinn dluth dhaibh 's e 'dol mu 'n cuairt mar gu 'm biodh e air a ghiulan le ioma-ghaoith. Ann an tiotadh chaidh an ceo as

[TD 18]

an t-sealladh, agus bha am fathach 'n a sheasamh air am beulaobh. Bha claidheamh ruisgte 'na laimh. Rug e air ghualainn air a' mharsanta, agus thuirt e, "Eirich gu grad 's gu marbhainn thu, o 'n a mharbh thu fhein mo mhac-sa."

Ghabh am marsanta 's an triuir sheann daoine a leithid a dh' eagal 's gu 'n do thoisich iad ri gul 's ri caoidh gu goirt. Ach an uair a chunnaic an seann duine aig an robh an eilid gu 'n robh am fathach a' dol a ghrad mharbhadh a' mhartsanta, thilg e e-fhein aig a chasan, agus thuirt e, "A Phrionnsa nam fathach, guidheam ort, dean de dh' fhabhar gu 'n eisd thu rium car tiotaidh. Innsidh mi dhut eachdraidh mo bheatha, agus eachdraidh na h-eilid so a th' agam air an rop; agus ma shaoileas tu gu 'm bheil i na 's iongantaiche na eachdraidh a' mharsanta a tha thu 'dol a mharbhadh, tha mi 'n dochas gu 'n toir thu mathanas do 'n duine thruagh anns an treas cuid de 'n olc a rinn e."

Smaoinich am fathach air a' chuis car uine, agus mu dheireadh thuirt e, "Tha mi ag aontachadh leat."

CAIB. II.

"EISDIBH rium le aire, tha mi 'guidhe oirbh," ars' an seann duine, "agus innsidh mi dhuibh m' eachdraidh. Is i an eilid so nighean bhrathar mo mhathar, agus is i mo bhean mar an ceudna. Cha robh i ach da bhliadhna dheug an uair a phos mi i. Agus faodaidh mi radh, gu 'm bu choir dhi amharc orm, cha 'n ann a mhain mar a fear-daimh agus a fear-posda, ach mar athair mar an ceudna."

Ged a bha sinn fichead bliadhna posda cha robh duine de theaghlaich againn. Ach ged a bha so mar so, bha mise cho measail oirre 's cho caoimhneil rithe 's a b' urrainn fear a bhith. Le' h-aonta fhein cheannaich mi banoglach o 'n robh

[TD 19]

aon mhac agam, air dhomh a bhith toileach clann a bhith agam aig am

fagainn mo chuid de 'n t-saoghal an deis dhi fhein 's dhomh fhein am bas fhaotainn. Bha mo mhac anabarrach tlachdmhor anns gach doigh, agus bha h-uile coltas gu 'm biodh e 'na dhuine glic, tuigseach, deanadach, agus ro mhaiseach, an uair a ruigeadh e aois fearachais. Ach ghabh mo bhean grain an uilc air fhein 's air a mhathair, agus chum i so an cleith ormsa gus an robh e tuilleadh is anamoch.

An uair a bha mo mhac mu dheich bliadhna dh' aois, thainig ormsa falbh air turus fada o 'n taigh. Dh' earb mi rithe mu 'n d' fhalcadh mi curam a bhith aice de 'n bhanoglaich agus de m' mhac fhad 's a bhithinn air falbh. Cha robh smaointean sam bith agam gu 'n deanadh i crion air a h-aon aca, ged a bha agam ri bhith o 'n taigh fad bliadhna. Cha bu luaithe a dh' fhalcadh mi na chaidh i do 'n sgoil-duibh, far an d' ionnsaich i draoidheachd. An uair a bha i lan ionnsaichte, thug i leatha mo mhac a dh' aite fasail, agus le buille de 'n t-slakan-draoidheachd rinn i laogh dheth. Thug i do 'n aireach e, agus dh' iarr i air a bhiathadh gu math 's gu ro mhath a chum gu 'm biodh e deas ann an uine ghoirid air son a marbhadh. Thuirt i ris an aireach gur e 'cheannach a rinn i. Cha d' fhoghainn so leatha, ach rinn i mart de 'n bhanoglaich, agus thug i do 'n aireach i mar an ceudna, a chum a reamhrachadh gu math air son a marbhadh.

An uair a thill mi dhachaидh bhar mo thuruis an ceann na bliadhna, dh' fheoraich mi cia mar a bha 'bhanoglach agus mo mhac.

"Fhuair a' bhanoglach bas beagan an deis dhut falbh; agus mu dheidhinn do mhic, cha 'n 'eil fhios agamsa ciod a dh' eirich dha, no c'aite am bheil e. Cha 'n fhaca mi e o chionn da mhios," ars' ise.

[TD 20]

Chuir bas na banoglaich dragh gu leor orm, agus bha dragh orm mu m' mhac mar an ceudna; ach o 'n a thuirt i rium nach d' rinn e ach falbh as an aite, bha dochas agam gu 'n tilleadh e dhachaيدh ann an uine ghoirid. Chaidh ochd miosan seachad, agus cha chuala mi guth air. An uair a thainig latha na feisd bhliadhnaile am fagusg, chuir mi fios thun an aireach e thoirt a' mhairt a b' fhearr 's bu raimhre a bh' agam do m' ionnsuidh gus am marbhadh aig an fheisd. Rinn e so. B' i am mart a thug e do m' ionnsuidh, a' bhanoglach-mathair mo mhic. Cheangail mi i, agus an uair a bha mi 'dol g' a marbhadh, thoisich i ri ranaich gu cianail. Thug mi an aire gu 'n robh na deoir a' struthadh o na suilean aice. Chuir so iognadh mor orm. Agus ghabh mi a leithid de thruas rithe 's nach b' urrainn domh an sgian a chur innte. Dh' iarr mi air an aireach mart eile a thoirt thugam.

Bha mo bhean an lathair aig an am, agus bha i anabarrach feargach rium, a chionn nach do mharbh mi am mart. Thuirt i, "Ciod a tha 'n ad bheachd? Marbh am mart a thug an duine g' ad ionnsuidh. Cha 'n 'eil mart eile agad cho freagarrach air son a marbhadh rithe."

Gus ise 'thoileachadh, chaidh mi rithe ann an dail a' mhairt gus a

marbhadh; ach thoisich i ri ranaich air a leithid a dhoigh 's nach leigeadh mo chridhe leam an sian a chur innse. An sin dh' iarr mi air an aireach e g' a marbhadh e-fhein.

Bha 'n t-aireach na bu chruaidhe cridhe na mise, agus ghrad marbh e i. An uair a dh' fheann e i, cha robh greim air a cnamhan, ged a bha i coltach ri bhith gle reamhar mu 'n do mharbhadh i. Thuirt mi ris e g' a toirt air falbh as mo shealladh, agus an rud a thogradh e 'dheanadh rithe. Thuirt mi ris mar an ceudna, ma bha laogh math, reamhar aige, e 'g a thoirt do m' ionnsuidh. An uine ghoirid thainig e 's an laoigh aige. Ged nach robh fhiros agam gu'm b' e an

[TD 21]

laogh mo mhac, cha leigeadh mo chridhe leam lamh a chur ann gus a mharbhadh an uair a chunnaic mi an suidheachadh truagh, cianail anns an robh e. Cha bu luaithe a chunnaic e mi na thug e oidharp air tighinn dluth dhomh. Brist e an cord a bha mu 'amhaich, agus ruith e far an robh mi. Laidh e aig mo chasan, agus rinn e gach ni a b' urrainn da, a chum gu'n tugadh e orm truas a ghabhail dheth, agus gu'n tugadh e orm a thuigsinn gu'm b' e mo mhac e.

Chuir a dhoighean barrachd ioghnaidh orm na chuir am mart. Cha b' urrainn domh gun truas mor a ghabhail ris a' chreutair bhochd, an uair a chunnaic mi an staid anns an robh e. Thuirt mi ris an aireach, "Thoir leat an laogh sin dhachaidh; gabh curam math dheth, agus thoir an so laogh eile."

Cha bu luaithe a chuala mo bhean mi 'g a radh so na thuirt i rium, "Ciod e air an t-saoghal is ciail do 'n obair a th' ort? Gabh mo chomhairle, agus marbh an laogh 's a' mhionaid."

"A bhean," arsa mise, "cha mharbh mi idir e. Na bi thusa 'g iarraidh orm a leithid a dheanamh."

"Bha 'n droch bhoirionnach coma co dhiubh bhithinnsa toilichte no nach bitheadh, nam faigheadh i a droch nadar fhein a chur an ceil. O 'n a bha grain an uilc aice air mo mhac, cha robh a dhith oirre ach a chur gu has. Air ghaol a toileachadh, nam b' urrainn domh idir, cheangail mi an creutair bochd, agus an uair a bha mi 'dol a ghearradh an sgornain aige leis a' chuirc, sheall e orm gu cianail, agus na deoir a ruith o na suilean aige. Chuir a choltas a leithid de thruas orm 's nach duirigin a mharbhadh. Thilg mi uam a' chorc, agus thuirt mi ris a' mhnaoi, gu 'n robh mi am muigh 's am mach an aghaidh a mharbhadh; ach gus a toileachadh, gheall mi dhi gu'm marbhainn e aig an ath fheisd, an ceann bliadhna. Mharbh mi fear eile de na laoigh an latha ud 'n a aite.

[TD 22]

An la-iar-na-mhaireach, chuir an t-aireach fios do m' ionnsuidh, gu'n robh toil aige beagan comhraidh a bhith aige rium far nach

biodh duine 'g ar n-eisdeachd. An uair a chaidh mi bhruidhinn ris, thuirt e rium, "Thainig mise le naigheachd do d' ionnsuidh a bheir toileachadh gu leor dhut. Tha nighean agam aig am bheil eolas math air draoidheachd. An uair a chaidh mi air m' ais an de leis an laogh nach robh thu toileach a mharbhadh, thug mi an aire gu'n d' rinn i gaire an uair a chunnaic i e. Ach an ceann tiotaidh thoisich i ri caoineadh. Dh' fheoraich mi dhith c'ar son a bha i 'gaireachdaich 's a' caoineadh aig a' cheart am.

"Athair," ars' ise, "is e an laogh so mac ar maighstir. Rinn mi gaire le aoibhneas an uair a chunnaic mi beo e; ach ghuil mi an uair a chuimhnich mi gur i a mhathair am mart a mharbhadh an de. Bha fuath mor aig bean ar maighstir dhaibh le cheile, agus le draoidheachd rinn i mart is laogh dhiubh." Sin agad mar a chuala mise o m' nighinn, agus thainig mi a dh' aon ghnothach g' a innseadh dhut."

"Smaoinich fhein a nis, a Phrionnsa nam fathach," ars' an seann duine, "air an iognadh a ghabh mi an uair a chuala mi so. Gun dail sam bith chaidh mi bhruidhinn ri nighean an aireich. Ach mu 'n do bhruidhinn mi rithe chaidh mi do 'n bhathaich far an robh na laoigh. Bha mo mhac an sin; ach ged nach b' urrainn da bruidhinn, dh' fheuch e ri leigeadh ris dhomh cho math 's a b' urrainn e gu'm b' e mo mhac e."

Thainig nighean an aireich far an robh mi do'n bhathaich. "Mo chaileag mhath," arsa mise, "an urrainn thusa mo mhac-sa a chur a rithist anns a' chruthachd anns an robh e an toiseach?"

"Is urrainn," ars' ise.

"Ma ni thu sin, bheir mi dhut mo chuid de 'n t-saoghal," arsa mise.

Thainig fiamh gaire air a h-aghaidh, agus thuirt i, "Is tusa ar maighstir, agus tha fhios agam gle mhath

[TD 23]

gu'm bheil sinn fada 'na d' chomain. Ach cha 'n urrainn domhsa do mhac a chur a rithist anns a' chruthachd anns an robh e roimhe, mur geall thu gu 'n toir thu dhomh an da rud a dh' iarras mi ort. Is e a' cheud rud a tha mi ag iarraidh, gu 'n toir thu dhomh do mhac ri 'phosadh, agus is e an dara rud, gu toir thu dhomh cead peanas a dheanamh air an neach a rinn laogh dhe do mhac."

"Bheir mi dhut a' cheud rud a dh' iarr thu le uile dhurachd mo chridhe; agus a bharrachd air sin, tha mi 'gealltainn gu 'n toir mi dhut cuid mhath dhe m' mhaoin a chorrag air na bheil mi gus a thoirt do m' mhac. A dh' aon fhacal, chi thu gu 'm paigh mi gle mhath thu air son de shaoithreach. A thaobh mo mhna, tha mi 'toirt lan chead dhut peanas a dheanamh oirre; oir is math an airidh peanas trom a leagadh air neach sam bith a rinn gniomh cho eucorach 's a rinn i. Ach tha mi 'g earbsadh riut gun a beatha a thoirt air falbh."

"Tha mi," ars' ise, "a' dol a dheanamh oirre direach mar a rinn i fhein air do mhac-sa."

"Tha mi 'toirt cead that sin a dheanamh, ma gheallas tu gu'n cuir thu mo mhac anns a' chruthachd 's an robh e roimhe," arsa mise.

Dh' fhalbh i 'mach as a' bhathaich, agus ann an uine ghoirid thill i air a h-ais, agus soitheach lan uisge aice. Labhair i beagan fhacal os cionn an uisge nach do thuig mi, agus thuirt i ris an laogh—"A laoigh, ma bha thu air do chruthachadh le Ard-uachdaran Uile-chumhachdach an t-saoghail mar a tha thu, fan mar sin; ach ma 's duine thu, agus gu'n d' rinneadh laogh dhiot le draoidheachd, bi air d' atharrachadh gu do chruth nadarra le cead a' Chruithfhir."

An uair a labhair i na briathran so, dhoirt i an t-uisge air an laogh; agus ann am priobadh na sul bha e 'na dhuine.

[TD 24]

"Mo mhac, mo mhac graidh," arsa mise 's mi 'cur mo lamhan mu 'n cuairt da 's 'g a theannachadh ri m' uchd, agus mi cho aoibhneach 's nach robh fhios agam gu ro mhath ciod a bha mi 'deanamh. "Is e ni math fhein a chuir a' mhaighdean og so 'nar Rathad a chum gu'n togadh i dhiot na geasan fo'n deachaidh do chuir le draoidheachd, agus a chum dioghaltas a dheanamh air an te a rinn an t-olc ort fhein agus air do mhathair. Cha 'n 'eil teagamh agam nach gabh thu i mar do bhean, mar phraigheadh air son gu'n do thog i dhiot na geasan; oir gheall mise dhi gu'm posadh tu i."

Dh' aontaich mo mhac gu toileach gu'm posadh e i. Ach mu 'n do phos iad, rinn i eilid de m' mhnaoi; agus is i a th' ann an so mu 'r coinneamh. B' e so an cruth anns am bu roghainniche leam i bhith, a chum nach biodh i 'na cuis-eagail do'n teaghlaich.

O chionn uine tha mo mhac 'na bhantraich, agus dh'fhalbh e a shiubhal an t-saoghail. Tha bliadhnachan o nach cuala mi iomradh air. Tha mi 'falbh o aite gu aite feuch an tachair e rium, no am faigh mi 'mach co dhiubh tha e beo no marbh. Agus o nach robh mi deonach mo bhean earbsa ri duine sam bith gus an tillinn dhachaидh, smaoinich mi gu'n tugainn leam i a h-uile taobh a rachainn. Sin agaibh m' eachdraidh fhein agus eachdraidh na h-eilid. Tha i cho iongantach ri eachdraidh a b' urrainn a bhith.

"Tha mi ag aideachadh gu 'm bheil," ars' am fathach, "agus air an aobhar sin, tha mi toirt mathanais do 'n mharsanta ann an trian de 'n olc a rinn e."

An uair a chriochnaich a' cheud sheann duine a naigheachd, labhair an seann duine aig an robh an da chu dhubb ris an fhathach, agus thuirt e ris:-"Tha mi 'dol a dh' innseadh dhut mar a thachair dhomh fhein agus do 'n da chu dhubb so, a tha thu 'faicinn comhladh rium, agus tha mi cinnteach gu'n aidich thu gu'm bheil mo naigheachd

[TD 25]

moran na 's iongantaiche na 'n naigheachd a chuala tu an drasta. Ach an uair a dh' innseas mi i, tha mi an dochas gu'm bi thu toileach mathanas a thoirt do 'n mharsanta anns an dara trian de 'n olc."

"Ni mi sin, ma bhios do naigheachd-sa na 's iongantaiche na an naigheachd a chuala mi mar tha," ars' am fathach.

CAIB. III.

'A PHRIONNSA nam fathach," ars' an seann duine, "is triuir bhraithrean mi fhein 's an da chu dhubb so. An uair a dh' eug ar n-athair, dh' fhag e mile bonn airgid an t-aon againn. Dh' fhosgail sinn 'nar triuir buth eadrainn, agus thoisich sinn ri marsantachd. An ceann beagan uine is e na smaointean a bhual ann an ceann mo bhrathar bu shinne, gu'n reiceadh e a chuid, agus gu'n rachadh e leis an airgid a shiubhal an t-saoghal 's a dheanamh tuilleadh fortain. B' ann mar so a rinn e."

An uair a bha e bliadhna air falbh, bha mi latha anns a' bhuth, agus thainig duine bochd a steach far an robh mi, agus shaoil leam an uair a chunnaic mi e gur ann a dh' iarraidh deirce a thainig e.

"Gu'n cuidicheadh Dia leat, a dhuine bhochd," arsa mise.

"Gu'n cuidicheadh Dia leat fhein," ars' esan; "cha 'n fhaod e bhith nach 'eil thu 'g am aithneachadh?"

An uair a thuirt e so, sheall mi na bu gheire air, agus dh' aithnich mi e.

"Ah, bhrathair," arsa mise 's mi 'deanamh greim air gu teann 'n am ghairdeanan, "cia mar a b' urrainn domhsa d' aithneachadh 's tu cho truagh coltas 's a tha thu?"

[TD 26]

Thug mi air tighinn a steach do 'n taigh, agus dh' fheoraich mi dheth cia mar a bha e 'na shlainte, agus cia mar a shoirbhich leis air a thurus.

"Cha ruig thu leas a bhith faighneachd cia mar a tha mo shlainte, no cia mar a shoirbhich leam; foghnaidh dhut sealltainn orm, agus tuigidh tu mar a thachair dhomh. Ged a dh' innseinn dhut a h-uile car mar a dh' eirich dhomh o 'n a dh' fhalbh mi, cha deanadh e 'dh' fheum dhutsa agus dhomhsa ach mo bhrón 's mo dhoilgheas a mheudachadh," ars' esan.

Gun dail sam bith dhuin mi a' bhuth, agus dh' fhalbh mi leis do 'n

taigh-fharagaidh, agus an uair a nigheadh 's a għlanadha e gu math 's gu ro mhath, chuir mi deise ur aodaich uime. Beagan uine 'na dheigh sin, an uair a rinn mi suas mo chunntasan, fhuair mi 'machi gu'n robh da mhile bonn airgid agam, agus thug mi dhasan an dara leith dhe na bh' agam.

"Ni an t-airgiod sin suas do chall, a bhrathair," arsa mise.

Għabha e an t-airgiod uam gle thoileach, agus bha e 'fuireach comhladh rium mar a bha e mu 'n d' fhalbh e.

An ceann uine 'na dheigh so, bħuail e anns a' cheann aig mo bhrathair eile-fear de na coin so-gu'm bu choir dha fhein a chuid de 'n t-saogħal a reic, agus falbh a shiubħal an t-saogħail 's a dheanamħ tuilleadħ fortain. Ged a bha mise agus mo bhrathair bu shinne fada, fada an aghaidh dha so a dheanamħ, cha għabhadh e ar comħairle. Chuir e roimhe am muigh 's am mach gu'm falbhadh e. An uair a chunnaic sinn nach robh feum dħuinn a bhith bruidhinn ris, leig sinn leis a thoil fhein a dheanamħ. Reic e gach ni a bh' aige, agus cheannaich e gach seorsa bathair a shaoileadħ e a fhreagradħ 's an duthaich do 'n robh e 'dol. An uair a fhuair e gach gnothach deas, dh' fhalbh e comhladh ri marsantan-siubħail a bha 'dol do dhuthaich fad as. An

[TD 27]

ceann na bliadhna thill e, agus e a' cheart cho bochd 's cho truagh coltas ri 'bhrathair. Rinn mise ris mar a rinn mi ri mo bhrathair bu shinne-thug mi dha an dara leith dhe mo chuid de 'n t-saogħal.

An ceann bliadhna no dha, thuirt gach fear de m' bħraithrean rium, gu'm bu choir dħuinn 'n ar triu īr falbh air turus-cuain a reic 's a cheannach mar a bha iomadh duine eile 'deanamħ. Thuirt mi riutha gur beag a bħuannaich iad fhein le cheile air a bhith air falbh, agus na 'n d' fhan iad aig na taigħeana a' toirt an aire air an gnothach mar a rinn mise, gu 'n robh iad moran na b' fhearr dheth na bha iad. "Co theid an urras dħuibh," arsa mise, "gu'm bi sibh na 's fhearr dheth le falbh na bhios sibh le fuireach?" Ach a dh' aindeoin na theirinn riutha cha b' urrainn domh toirt orra a' chuis a legeadħ as an cinn. A dh' aindeoin na rinn iad de chomħairleachadħ orm, sheas mi 'machi 'nan aghaidh fad choiġ bliadhna. Mu dħeireadħ thall, thug mi m' aonta dħaibh. Ach an deigh dhomh mo chuid uile a reic 's mi 'deanamħ deiseil air son falbh, fhuair mi 'machi nach robh bonn de 'n airgiod a thug mi dħaibh nach do chosg iad. Cha dubħajt mi gu'm b' olc riutha. An aite sin, o 'n a bha sia mile bonn airgid again, thug mi dħaibh mile bonn am fear. Chum mi mile bonn eile agam fhein. "Mo bħraithrean," arsa mise, "falbħaidh sinn leis na tri mile bonn airgid, agus ni sinn ceannachd agus reic leotha. Ach air eagħal nach soirbhixx leinn cho math 's bu mhath leinn, cuiridh sinn na tri mile bonn eile ann am falach an aite sabħailte gus an till sinn. Chuir mi na tri mile bonn am falach fo 'n urlar ann an oisinn an taigħe. Thuara sdalaix sinn long eadra inn, agus luchdaix sinn i leis gach seorsa bathair a shaoileamaid a b' fhearr a għabhadh reic, agus

sheol sinn."

Fhuair sinn soirbheas cho fabharach 's a dh' iarramaid. An ceann da mhios rainig sinn gu sabhailte am baile-puirt

[TD 28]

anns an robh sinn gus am bathar a chur am mach. An uair a chuireadh am mach am bathar, fhuair sinn reic dha cho math 's bu mhiann leinn. Is mise a b' fhearr a rinn; oir rinn mi air a' bhathar a dheich uiread 's a chuir mi ann. An uair a cheannaich sinn luchd na luinge de bhathar a bha sinn gus a thoirt leinn air ais, rinn sinn deas gu falbh.

Mu 'n deachaidh sinn air bord, bha mi 'n am sheasamh air bruaich a' chladaich. Thainig bean-usal far an robh mi, agus ged a bha i gle mhaiseach ri amharc oirre, cha robh uimpe ach droch earradh. Cha bu luaithe a thainig i far an robh mi na phog i mo lamh. Ghuidh i orm, ann am briathran anabarrach durachdach, mi 'g a posadh 's a toirt leam. Cha robh mi deonach so a dheanamh. Ach lean i air bruidhinn rium 's air mo chomhairleachadh gus a posadh. Thuirt i, ged a bha i cho bochd coltas 'na h-earradh, gu'n rachadh i an urras nach ruiginn a leas aithreachas sam bith a ghabhail air son a posadh. Mu dheireadh, leis a h-uile comhairleachadh a rinn i orm, dh' aontaich mi gu'm posainn i. Gun dail sam bith cheannaich mi aodach freagarrach dhi. Agus an deigh dhomh a posadh, chaidh sinn air bord, agus sheol sinn.

O latha gu latha, mar a bha mi 'fas na b' eolaiche air a' mhnaoi, is ann bu mho 's bu mho a bha mi 'gabhall de thlachd dhith. Aig a' cheart am bha eud mor aig mo dhithis bhraithrean rium, a chionn gu'n do shoirbhich leam air mo thurus na b' fhearr na iad fein. Mu dheiridh thainig an droch nadar gu leithid a dh' airde 's gu'n do shuidhich iad gu'n cuireadh iad gu bas mi. Oidhche dhe na h-oidhcheachan, an uair a bha mi fhein 's mo bhean 'n ar cadal, thilg iad am mach air a' mhuir sinn.

B' e aon de na mnathan-sithe a bh' anns a' mhnaoi agam, agus air an aobhar sin cha b' urrainnear a bathadh. Ach air mo shon-sa dheth, bha mi air a bhith dhith mur b' e gu'n do shabhail ise mi. Cha do tharr mi ach gann tuiteam anns

[TD 29]

an uisce an uair a thog i leatha mi, agus chuir i air tir ann an eilean mi.

An uair a thainig an latha, thuirt i rium, "Tha thu nis a' faicinn nach do chaill thu air a' chaoimhneas a nochd thu dhomhsa. Is bean-shithe mise, agus an uair a chunnaic mi thu 'n ad' sheasamh air bruaich a' chladaich, mhiannaich mi gu laidir falbh maille riut. Bha toil agam deuchainn a chur ort feuch am faighinn am mach an robh

mathas agus caoimhneas annad, agus thug sin orm mi fhein a nochdadhdhut ann an eideadh suarach. Bha thu gle chaoimhneil riumsa, agus tha mi toilichte gu'n d' fhuair mi cothrom air do chaoimhneas a phraigheadh. Ach tha corruiich mhor orm ri do bhraithrean, agus cha bhi mi riaraichte gus am faigh mi cothrom air an cur gu bas."

Dh' eisd mi le tlachd ris na thuirt a' bhean-shithe rium. Thug mi taing dhi cho math 's a b' aithne dhomh air son meud a' chaoimhneis a nochd i dhomh. Ach thuirt mi rithe, "A bhean mhath, tha mi 'guidhe ort mathanas a thoirt do m' bbraithrean. Ged a rinn iad olc mor ormsa, cha bu toil leam an cur gu bas."

Dh' innis mi dhi mu gach caoimhneas a nochd mi dhaibh; ach is ann a mheudaich so a corruiich 'n an aghaidh. Ghlaodh i 'mach ag radh, "Feumaidh mi torachd a dheanamh air na mealltairean neo-thaingeil, agus dioghaltas a dheanamh orra gun dail. Cuiridh mi iad fhein 's an long do ghrunnd a' chuain."

"Mo dheadh bhean," arsa mise, "cha dean thu sin idir. Air sgath ni math, cuir casg air do chorruich. Cuimhnich gur braithrean dhomhsa iad, agus gur coir dhuinn math a dheanamh an aghaidh an uilc."

Leis na briathran so chiuinich mi i; agus ann an uine ghoirid thug i as an eilean mi 's dh' fhag i mi air mullach mo thaighe fhein, agus ann am priobadh na sul chaidh i as an t-sealladh.

[TD 30]

An uair a thainig mi nuas bhar mullach an taighe; dh' fhosgail mi an dorus; thug mi na tri mile bonn airgid as an fhalach 's an do chuir mi iad mu 'n d' fhalbh mi. 'Na dheigh sin chaidh mi do 'n aite 's an robh a' bhuth agam. Dh' fhosgail mi i; agus bha mo choimhearsnaich gle thoilichte an uair a chunnaic iad gu'n d' thainig mi air ais slan, fallainn. An uair a chaidh mi 'dh' ionnsuidh an taighe, thug mi an aire do dha chu dhubbh, a thainig dluth dhomh ann an doigh gle shimplidh. Chuir so iognadh orm; oir cha do thuig mi ciod bu chiall da. Ach ann an tiotadh, thainig a' bhean-shithe 'n am shealladh, agus thuirt i rium, "Na cuireadh an da chu dhubbh so iognadh ort. Is iad do dhithis bbraithrean."

Chuir so dragh mor orm, agus dh' fheoraich mi dhith ciod an cumhachd leis an robh iad air an cur ann an riochd chon.

"Is mise a rinn e," ars' ise; "a dh' aon chuid, is mi a thug ordugh do m' phiuthair a dheanamh. Chuir i an long do 'n ghrunnd aig a cheart am. Chaill thusa na bha de bhathar agad air bord, ach ni mise suas an call dhut ann an doigh eile. A thaobh do dhithis bbraithrean, tha iad gu bhith 'nan coin gu cionn choig bliadhna. Is math an airidh daoine a bha cho foilleil riutha air a leithid de pheanas."

An uair a dh' innis i dhomh far am faighinn am mach mu 'deidhinn, chaidh i as an t-sealladh. Tha na coig bliadhna a nis aig an ceann,

agus tha mise air mo thurus feuch am faigh mi fios c'aite am bheil i. Agus an uair a bha mi 'dol seachad air an aite so, chunnaic mi am marsanta, agus an seann duine aig am bheil an eilid, agus shuidh mi comhladh riutha. So agad m' eachdraidh, a Phrionnsa nam fathach. Nach 'eil i anabarrach iongantach?"

"Tha mi ag aideachadh gu' bheil," ars' am fathach, "agus air an aobhar sin, bheir mi mathanas do 'n mharsanta anns an dara trian de 'n chionta a rinn e orm."

[TD 31]

Cha bu luaithe a chuir an dara seann duine crioch air a naigheachd na thoisich an treas seann duine ri innseadh eachdraidh a bheatha fhein. Dh' iarr e de dh' fhabhar air an fhathach, gu'm mathadh e an treas trian de 'n chionta do 'n mharsanta, nam biodh a naigheachd na b' iongantaiche na 'n da naigheachd eile a chuala e. Gheall am fathach gu'n deanadh e so.

A nis cha 'n 'eil eachdraidh an treas seann duine air chuimhne idir. Ach tha e air aithris gu'n do chord i anabarrach math ris an fhathach, agus nach bu luaithe a chuala e i na dh' aidich e gu'm b' i moran a b' iongantaiche na 'n da naigheachd eile. Thuirt e ris an treas seann duine, "Tha mi 'mathadh an treas trian do 'n mharsanta de 'n chionta a rinn e, air son na naigheachd a dh' innis thusa dhomh. Tha e fad' an comain gach aon dhibh air son a shaoradh as a' chunnart anns an robh e; oir mur b' e sibhse, cha robh e beo an drasta." Agus an uair a thuirt e so, chaidh e as an t-sealladh. Thug am marsanta mile taing do na seann daoine. Thill e dhachaidh a dh' ionnsuidh a mhna 's a theaghlaich, agus chaith e a' chuid a bha roimhe dhe 'bheatha ann an sith 's an samhchair.

[TD 32]

EACHDRAIDH AN IASGAIR.

CAIB. I.

O CHIONN fad' an t-saoghail bha iasgair bochd ann aig an robh bean is triuir chloinne. A dh' aindeoин cho dichiollach 's gu'n robh e, bha e cruaidh gu leor air e fhein 's a bhean 's a chlann a chumail suas. Gu math moch a h-uile madainn bha e 'dol a dh' iasgach; agus bha e mar chleachdadh suidhichte aige, nach cuireadh e na lin na bu trice na ceithir tursan a h-uile latha. Air madainn araidh dh' eirich e mu'n deachaidh a' ghealach fodha, agus an uair a rainig e an cladach, chuir e dheth a' chuid aodaich, agus chuir e na lin. An uair a tharruinn e gu tir iad, dh' fhairich e anabarrach trom iad, agus shaoil leis gu'n robh iad luma-lan eisg. Rud nach b' iognadh, bha e anabarrach toilichte. Ach an ceann tiotaidh, an uair a thug e na lin gu tir, ciod a bh' aige annta ach closnach aiseil. Chuir so mi-ghean gu leor air. Bha na lin air an stracadh. Cho luath 's a chairich e na lin, chuir e iad an dara uair. An am a bhith 'g an

tarruinn dh' fhairich e gu'n robh iad gle throm, agus bha duil aige gu'n robh iasg gu leor annnta. Ach an uair a thug e gu tir iad, cha robh annnta ach seana chliabh lan puill is eabair. Thug so a mhisneach uaithe gu mor. "O fhortain," ars' esan, "na bi cho cruaidh orm, agus na bi 'cur cul rium buileach, glan. Is duine bochd, truagh, mi aig nach 'eil doigh eile gus mi fhein 's mo theaghlaach a chumail suas ach a bhith, mar a's fhearr a dh' fhaodas mi, a' sas ann an iasgach. Agus a dh' aindeoin na bheil mi 'deanamh de shaoithreachadh, is gann a theid agam air biadh a chumail ri mo theaghlaach. Ach cha bu choir dhomh bhith 'cur

[TD 33]

coire ort. Tha thu 'gabhair tlachd ann a bhith gle chruaidh air daoine bochda, onarach, agus tha thu 'leigeadh an toil fhein do na daoine a tha ann an suidheachadh ard, inbheach, am feadh 's a tha thu 'nochdadadh iomadh fabhar dhaibhsan a tha eucorach agus fo dhroch ainm."

An uair a sguir e de 'n ghearin so, thilg e uaithe an cliabh le feirg. Nigh e na lin o 'n pholl 's o 'n t-salchar, agus chuir e an treas uair iad. An uair a tharruinn e gu tir iad cha robh deargadh eisg aige annnta. Is gann gu'm b' urrainn an duine bochd cainnt a chur air an t-suidheachadh-inntinn anns an robh e. Cha mhór nach robh e as a chiall. Ach an uair a thoisich an latha ri soilleireachadh, chaidh e dh' urnuigh mar bu ghnath leis, agus thuirt e:-"A Thighearna, tha fhios agad nach 'eil mise a' cur nan lion ach ceithir uairean 's an latha; chuir mi mar tha iad tri uairean, agus cha d' fhuair mi iasg. Tha mi 'dol 'g an cur aon uair eile, agus tha mi 'guidhe ort gu 'n toir thu air a' mhuir a bhith fabharach rium mar a rinn thu do Mhaois."

An uair a sguir an t-iasgair a dh' urnuigh, chuir e na lin an ceathramh uair. An am dha 'bhith 'g an tarruinn gu tir dh' fhairich e gu'n robh iad gle throm. Ach an aite eisg 's e bh' annnta soitheach copair, a bha cho trom 's gu 'n do shaoil leis gu 'n robh e lan de stuth fiachail air choireigin. Thug e an aire gu'n robh an soitheach air a dhunadh le luaidhe, agus air a sheulachadh. Thug so toileachadh dha.

"Reicidh mi e," ars' esan, "agus gheibh mi air a shon na cheannaicheas tomhas eorna."

Sheall e air an t-soitheach mor thimchioll, agus chrath e e, feuch an robh dad 'na bhroinn a dheanadh fuaim; ach cha chuala e dad. Ach o 'n a bha 'n soitheach air a dhunadh le luaidhe agus air a sheulachadh, thuirt e ris fhein, gu'm feumadh gu'n robh ni eiginn luachmhór 'na bhroinn. Thug e 'mach an sgian as a phocaid, agus dh' fhosgail e e. Chuir e 'bheul fodha, ach cha d' thainig dad as.

[TD 34]

Chuir so iognadh mor air. Chuir e 'na shuidhe e, agus anns a' mhionaid thoisich ceo tiugh ri tighinn as, a thug air ceum no dha a thoirt air ais, Chaidh an ceo suas gu ruige na neoil, agus sgaoil e e-fhein ri cois a' chladaich. Ghabh e iognadh mor an uair a chunnaic e so. An uair a chaithd an ceo gu leir am mach as an t-soitheach, chruinnich e ri cheile, agus dh' fhas e 'na mheall cruinn, tiugh, agus chaithd e 'na fhathach a bha anabarrach mor. An uair a chunnaic an t-iasgair cho mor 's a bha e, agus an coltas aognaidh a bh'air, ghabh e eagal mor. Ach ged a bha toil aige teicheadh, cha robh de luths ann na chairicheadh as an ionad an robh e.

Ghrad ghlaodh am fathach, "A Sholamh, a Sholamh, fhaidh mhoir, thoir dhomh mathanas. Cha chuir mi gu brath tuilleadh an aghaidh do thoile. Bidh mi umhail do d' uile aitheantan."

An uair a chual' an t-iasgair na briathran so ghlac e misneach, agus thuirt e ris, "A spioraid uaibhrich, ciod a tha thu 'g radh? Tha corr is ochd ceud deug bliadhna o 'n a dh' eug Solamh. Innis dhomh d' eachdraidh, agus cia mar a thachair dhut a bhith air do dhruideadh a staigh anns an t-soitheach so."

Sheall am fathach air an iasgair le gruaim eagalaich, agus thuirt e, "Feumaidh tu bruidhinn riumsa na 's modhaile na sin; tha e gle dhana dhut a radh gur e spiorad uaibhreach a th' annamsa."

"Ceart gu leor," ars' an t-iasgair, "an labhair mi riut na 's modhaile, agus an abair mi riut, gur tu eun an fhortain?"

"An cluinn thu so," ars' am fathach, "labhair riumsa na 's modhaile, ar neo marbhaidh mi thu."

"C'ar son a mharbhadh tu mi? Nach d' thug mi dhut an drasta fein do shaorsa, agus an do dhichuimhnich thu e mar tha?"

"Cha do dhichuimhnich mi idir e," ars' am fathach, "ach cha chum sin mi gu 'n do mharbhadh. Cha toir mi dhut ach aon fhabhar."

[TD 35]

"Ciod e am fabhar 'tha 'n sin?" ars' an t-iasgair.

"Bheir mi dhut do rogha doigh air do chur gu bas," ars' am fathach.

"Ach ciod e an doigh anns an d' thug mi oilbheum dhut," fhreagair an t-iasgair. "An e sin an duais a tha thu 'toirt dhomh air son na rinn mi de mhath dhut?"

"Cha'n urrainn domh na 's fhearr a dheanamh riut," ars' am fathach; "agus a chum so a dhearbhadh dhut, eisd ri mo naigheachd:-

"Is mise aon de na spioradan eas-uamhail a bha 'cur an aghaidh toil neimh. Bha na spioradan eile a' toirt geill is umhlachd do Sholamh,

am faidh mor. Bu mhise agus Sacar 'nar n-onar an dithis leis nach b' fhiach gnothach cho suarach a dheanamh ri umhlachd a thoirt dha. A chum dioghalas a dheanamh oirnn, chuir Solamh, Asaph, mac Bharachias, an t-ard chomhairleach, ga m' ghlagadh-sa. An uair a ghlac e mi, thug e mi le ainneart an lathair na righ-chathrach. Thug Solamh, mac Dhaibhidh, ordugh teann dhomh an uair sin, mi ghrad sgur de 'n obair a bh' agam, agus mi bhith umhail dha. Chuir mi gu laidir an aghaidh a bhith umhail dha, agus thuirt mi gu 'm b' fhearr leam 'fhearg a chosnadhbh na striochdadhbh dha mar a bha e 'g iarraidh orm a dheanamh. Gu dioghalas a dheanamh orm, chuir e anns an t-soitheach chopair so mi. Agus gus a bhith cinnteach nach fhaighinn as, dhuin e beul an t-soithich le luaidhe, agus, le a lamhan fhein, chuir e seula air an luaidhe air an robh ainm mor Dhe sgriobhthe. Thug e an soitheach a dh' aon de na fathaich a bha umhail dha, agus dh' aithn' e dha a thilgeadh anns a' chuan.

"Fad a' cheud choig fichead bliadhna mhionnaich mi gu 'n deanainn anabarrach saoibhir duine sam bith a leigeadh as an t-soitheach mi; ach chaidh na coig fichead bliadhna seachad, agus cha d' thug duine sam bith fuasgladh dhomh. Re an dara ceud bliadhna thug mi mionnan gu

[TD 36]

'nochdainn far an robh uile ionmhas na talmhainn do neach sam bith a bheireadh saorsa dhomh; ach cha d' fhuair mi saorsa na bu mho. Re an treas ceud bliadhna gheall mi gu'n deanainn righ cumhachdach de dhuine sam bith a bheireadh saorsa dhomh, agus gu 'm bithinn a ghnath dluth dha, agus gu 'n tugainn dha a h-uile latha tri nithean sam bith a dh' iarradh e; ach chaidh an ceud bliadhna so seachad mar a chaidh an da cheud a bha rompa, agus bha mise far an robh mi roimhe. Mu dheireadh, air dhomh a bhith glan as mo chiall le feirg a chionn a bhith cho fad ann am priosan, mhionnaich mi, nan tachradh do dhuine sam bith 'na dheigh sin mo leigeadh as an t-soitheach, gu 'n cuirinn gu bas e gun trocail, agus nach deanainn a dh' fhabhar ris ach gu'n tugainn dha an doigh bais a roghnaicheadh e. Agus air an aobhar sin, o 'n a thug thusa saorsa dhomh an diugh, bheir mi dhut do rogha doigh bais."

Rud nach b' iognadh, chuir so eagal anabarrach air an iasgair. "Nach bu mhi ceann a' chruaidh fhortain," ars' esan, "an uair a thainig mi an so idir a dheanamh math do dh' aon a tha cho neo-thaingeil riut? Smaoinich, tha mi 'guidhe ort, air an eucoir a tha thu air thuar a dheanamh orm, agus na cum ri do mhionnan mi-reusanta. Thoir dhomh mathanas, agus bheir Dia mathanas dhutsa. Ma leigeas tusa mo bheatha leamsa, gleidhgidh Dia do bheatha dhutsa."

"Tha mi suidhichte air do chur gu bas; roghnaich an doigh bais a's fhearr leat," ars' am fathach.

An uair a chunnaic an t-iasgair gu'n robh am fathach suidhichte air a chur gu bas, bha e fo thrioblaid-inntinn ro mhor, cha b' ann uile gu leir air a shon fhein, ach air son a mhna 's a thriuir chloinne.

Rinn e caoidh mhór air son na trioblaid 's na h-eise a bha 'bhas gus a thoirt orra. Dh' fheuch e cho math 's b' urrainn da ris an fhathach a thoirt gu sith 's gu ciuineas, agus thuirt e ris, "Och! ma 's e do

[TD 37]

thoil e, gabh truas dhiom air sgath na h-obair mhath a rinn mi dhut."

"Dh' innis mi dhut mar tha," ars' am fathach, "gur e sin a' cheart aobhar air son am bheil mi 'dol g' ad mharbhadh."

"Tha sin gle iongantach," ars' an t-iasgair; "am bheil thu suidhichte gu 'n dean thu olc an aghaidh math? Tha 'n sean-fhacal ag radh, 'Am fear a ni math do neach nach 'eil airidh air, gu 'm bi e air dhroch phraigheadh.' Tha mi 'g aideachadh gu 'n robh mi 'smaointean nach robh an sean-fhacal so fior; oir cha 'n aithne dhomh ni sam bith a's fhaide an aghaidh reusain, no an aghaidh cleachdadh dhaoine cearta na e. Ach air a shon sin, tha mi nis a' faicinn gu 'm bheil e fior gu leor."

"Na bi 'cur seachad na h-uine," ars' am fathach; "cha chum do chuid bruidhne mise o dheanamh an ni a chuir mi romham. Greas ort; innis dhomh ciod e an doigh anns an fhearr leat am bas fhulang."

Mar a tha 'n sean-fhacal ag radh, thig innleachd ri aimbeirt. Thoisich an t-iasgair ri dhol fo 'smaointean feuch cia mar a bheireadh e an car as an fhathach. "O 'n a dh' fheumas mi am bas fhulang," ars' esan ris an fhathach, "bidh mi umhail do thoil neimh; ach mu 'n roghnaich mi an doigh air an cuirear gu bas mi, tha mi 'g ad mhionnachadh air an ainm mhór a bha sgriobhte air seula an fhaidh Solamh, mac Dhaibhidh, gu 'n toir thu freagairt fhirinneach do 'n cheisd a tha mi 'dol a chur ort."

CAIB. II.

AN uair a chunnaic am fathach gu'n robh e fo fhiachan freagairt fhirinneach a thoirt do 'n cheisd a bha an t-iasgair gus a chur air, chaidh e air chrith, agus thuirt e ris an iasgair, "Cuir ceisd sam bith a thogras tu orm, agus greas ort."

[TD 38]

"Bu mhath leam fios cinnteach fhaotainn gu'n robh thu anns an t-soitheach. An dana leat mionnachadh air ainm Dhe gu'n robh thu ann?" ars' an t-iasgair.

"Tha mi a' mionnachadh air an ainm mhór sin gu'n robh mi ann cho fior 's a tha mi beo," ars' am fathach.

"A dh' innseadh na firinn dut," ars' an t-iasgair, "cha 'n 'eil mi 'g ad chreidsinn. Cha rachadh aon te de d' chasan anns an t-soitheach, agus cia mar a tha e comasach gu'n rachadh do chorp gu leir ann."

"Air a shon sin 's gu leir," ars' am fathach, "tha mise a' mionnachadh gu'n robh mi ann direach mar a tha thu 'g m' fhaicinn mu do choinneamh. Cha 'n fhaod e bhith nach 'eil thu 'g am chreidsinn an deigh dhomh mo mhionnan a thabhairt."

"A dh' innseadh na firinn dhut, cha 'n eil mi 'creidsinn facal dheth; agus cha mho na sin a chreideas mi e gus an toir thu dhomh lan dhearbhadh gur i an fhirinn a tha thu 'g radh. Ma theid thu air ais do 'n t-soitheach, creididh mi thu; ach gus a sin, cha chreid."

An uair a chual' am fathach so, thoisich e ri dhol 'na mheall ceo, agus ri sgaoileadh am mach os cionn a' chladaich agus a' chuain; agus na dheigh sin chruinnich e e-fhein ri' cheile. An sin thoisich e ri dhol beag air bheag air ais do 'n t-soitheach far an robh e roimhe. Cha bu luaithe a chaidh e buileach as an t-sealladh a steach do 'n t-soitheach na thuirt e ris an iasgair, "Seadh a nis, fhir gun chreideamh, tha mi uile gu leir anns an t-soitheach. An creid thu nis mi?"

An aite freagradh a thoirt air an fhathach, chuir an t-iasgair an ceann gu cruaidh, teann, anns an t-soitheach, agus thuirt e, "A nis, fhathaich, feumaidh tu innseadh dhomhsa ciod an doigh anns an fhearr leat am bas fhulang. Ach an aite do chur gu bas, is ann is fhearr dhomh do thilgeadh do 'n chuan far an d' fhuair mi thu. An sin

[TD 39]

togaidh mi taigh air bruaich a' chladaich, far am bi mi 'gabhal comhnuidh a chum gu'n cuir mi 'h-uile iasgair a thig an rathad 'nam faireachadh air eagal gu'n toir a h-aon aca gu tir thu, agas gu'n toir iad dhut do shaorsa."

An uair a chual' am fathach na briathran so bha fearg anabarrach air, agus dh' fheuch e cho math 's a b' urrainn da ri faotainn am mach as an t-soitheach. Ach do bhrigh gu'n robh seula Righ Solamh air beul an t-soithich cha b' urrainn da. Mu dheireadh an uair a chunnaic e gu'n d' fhuair an t-iasgair lamh-an-uachdar air, thoisich e ri leigeadh air nach robh fearg idir air.

"Iasgair," ars' esan, agus e 'labhairt gu ciuin, siobhalta, "thoir an aire nach dean thu mar a tha thu 'g radh. Cha robh mise ach mar mhaghadh an uair a bha mi 'maoidheadh do mharbhadh. Cha robh e 'n am bheachd cron sam bith a dheanamh ort."

"Oh fhathaich," ars' an t-iasgair 's e freagairt, "tiotadh roimhe so bu tu am fathach bu mho a bh' anns an t-saoghal, ach a nis is tu am fear a's lugha 'th' ann. Cha dean do bhriathran carach feum sam bith dhut. Theid do thilgeadh do 'n chuan. Ma bha thu cho fad anns a'

chuan 's a tha thu 'g radh, tha e cheart cho math dhut fuireach ann gu latha 'bhreitheanais. An uair a ghuidh mise ort an ainm Dhe gun mo bheatha 'thoirt air falbh, cha tugadh tu cluas no geill dhomh. Ni mise a nis ort mar a rinn thu fhein ormsa."

Rinn am fathach na b' urrainn da a chum impidh a chur air an iasgair a leigeadh am mach as an t-soitheach.

"Fosgail an soitheach," ars' esan, "agus leig mo chead fhein dhomh, tha mi 'guidhe ort, agus tha mi 'gealltann gu'n toir mi dhut ni sam bith a dh' iarras tu orm."

"Cha 'n 'eil annad ach an dearg shlaoightire," ars' an t-iasgair. "Bu mhath an airidh ged a chaillinn-sa mo bheatha, na 'm bithinn cho amaideach 's gu'n cuirinn earbsa

[TD 40]

sam bith annad. Dheanadh tu orm mar a rinn an righ Greugach air Douban, an lighiche. Tha mi 'dol a dh' innseadh dhut mar a rinn e air, agus ma dh' eisdeas tusa ris an naigheachd cha mhisde thu e."

"Bha righ ann am Persia aon uair air an robh an galair graineil sin ris an abrar, an luibhre; agus a dh' aindeoin na rinn na lighichean a bh' anns an rioghachd a chum a leigheas, cha b' urrainn daibh feum sam bith a dheanamh dha. Ann an am thainig lighiche gle sgileil, do 'm b' ainm, Douban do 'n luchairt rioghail. Bha e comasach air leabhraichean de na h-uile seorsa a bh' air an t-saoghal a leughadh, agus air dha bhith 'na dhuine anabarrach foghlumte agus tuigseach, bha e comasach air brigh gach luibh agus gach cungaidd-leighis a bh' air an t-saoghal a thuigsinn. Cho luath 's a chuala e mu 'n euail a bh' air an righ, agus a thuig e gu'n d' fhairtlich air lighichean na rioghachd a leigheas, chuir e uime an deise aodaich a b' fhearr a b' urrainn da fhaotainn, agus fhuair e le fabhar cead a dhol a bhruidhinn ris an righ.

"Le 'r cead, a righ," ars' esan, "dh' innseadh dhomhsa nach b' urrainn do 'n luchd-sgile a th' anns an rioghachd bhur leigheas o 'n luibhre. Ach ma chuireas sibh a dh' urram ormsa gu'n leig sibh leam feuchainn ri bhur leigheas, geallaidh mi gu'n leighis mi sibh gu'n toirt oirbh cungaidd-leighis ol, no cungaidd-leighis a shuathadh ri bhur craicionn."

Dh' eisd an righ ris na briathran a labhair e, agus thuirt e ris, "Ma theid agad air mise a leigheas mar a tha thu 'gealtainn, ni mi thu fhein agus do shliochd 'na d' dheigh anabarrach saoibhir. A bharrachd air sin, bidh meas agam ort na 's mo na bhios agam air duine sam bith eile. Am bheil thu cinnteach gu'n leighis thu mi gu'n toirt orm ni sam bith ol, no ni sam bith a shuathadh ri m' chraicionn?"

[TD 41]

"Tha," ars' an lighiche; "agus le comhnadh Dhe, tha mi 'creidsinn gu 'n teid a' chuis leam gu math. Feuchaidh mi ris am maireach."

Thill an lighiche air ais do 'n aite anns an robh e 'fuireach. Rinn e plochan a bha fosgailte na bhroinn. Bha a' chas a chuir e anns a' phlochan fogsailte 'na broinn mar an ceudna. Chuir e na cungaidhean a bha gus an righ a leigheas anns a' phlochan troimh an toll a bh' anns a' chois. Rinn e mar an ceudna ball a chum gu'm biodh an righ 'g a iomain leis a' phlochan. Ann a' mhadainn an la-iar-na-mhaireach chaith e far an robh an righ, agus an uair a thug e umhlachd is urram dha mar a bha dhligheach dha dheanamh, thuirt e ris e mharcachd do 'n aite anns am b' abhaist dha bhith 'g iomain le ball 's le plochan. Rinn an righ so, agus cho luath 's a rainig e an t-aite, choinnich an lighiche e, agus am plochan 's am ball aige. Thuirt e ris an righ, "Le 'r cead a righ, bithibh a' cluicheadh leis a' phlochan 's leis a' bhall so gus an tig bhur fallus am mach gu math. An uair a ghabhas na cungaidhean a chuir mi ann an cas a' phlocain blaths le teas bhur laimhe, theid iad air feadh na collan agaibh gu leir, agus cho luath 's a bhios sruth falluis dhibh, marcachaidh sibh dhachaidh cho cabhagach 's a theid agaibh air; oir bidh na cungaidhean an deigh feum a dheanamh dhuibh. Cho luath 's a ruigeas sibh an luchairt, nighidh sibh sibh-fhein gu math 's gu robh math. An sin theid sibh do'n leabaidh; agus an uair a dh' eireas sibh am maireach bidh sibh cho slan 's cho fallainn ri duine anns an rioghachd."

Ghabh an righ am plochan as a laimh, agus thoisich e-fhein 's na h-oifigich a b' abhaist a bhith 'g iomain comhladh ris ri iomain leis a' bhall mar bu ghnath leotha; agus an uair a thainig 'fhallus am mach gu math, tharruinn teas a laimhe na cungaidhean a bh' ann an cas a' phlocain am mach, agus chaith iad air feadh na collan aige, mar a thuirt an lighiche. Gun dail sam bith thill e do 'n luchairt, agus an uair a

[TD 42]

nigheadh gu math e chaith e do 'n leabaidh, mar a dh' iarr an lighiche air. An la-iar-na-mhaireach an uair a dh' eirich e, bha e cho slan 's ged nach biodh an luibhre riamh air.

Cha bu luaithe a chuir e uime na chaith e do 'n chuit anns am bu ghnath leis a bhith 'comhradh ri maithean na rioghachd, agus a' cur cuisean na rioghachd an ordugh. An uair a chaith e steach bha mor-uaislean agus mor-mhaithean na rioghachd cruinn 'g a fheitheamh, agus iad air bhainidh gus fhaicinn an robh e air a leigheas o 'n luibhre. An uair a chunnaic iad gu'n robh e air a lan-leigheas, bha iad uile anabarrach aoibhneach.

Thainig Douban, an lighiche, a steach far an robh iad uile cruinn, agus chrom e sios gu h-iriosal fa chomhair na righ-chathrach. An uair a chunnaic an righ e, thug e air suidhe air cathair ri 'thaobh, agus mhol e e mar a b' airidh e air. Thug e air mar an ceudna biadh

a ghabhail maille ris fhein agus ri ard-mhaitean na rioghachd.

Cha b' e mhain gu'n do chuir an righ de dh' urram air Douban (ars' an t-iasgair ris an fhathach) gu'n tug e air suidhe aig an aon bhord ris fhein, ach an am do na h-ard-uaislean a bhith falbh dhachaidh anamoch feasgar, thug e air aon de'n luchd-frithealaidh deise bhriagh a chur air Douban, mar a bha air ard-uaislean na cuirte. A bharrachd air sin, thug e dha da mhile bonn oir. O 'n a bha an righ a' smaointean nach b' urrainn da caoimhneas gu leor a nochdad do 'n lighiche, bha e o latha gu latha 'nochdad caoimhneas ur dha.

CAIB III.

ACH bha ard-chomhairleach an righ 'na dhuine sanntach, farmadach, agus gu nadarra comasach air iomadh gnothach eucorach a dheanamh. Cha b' urrainn da gun fharmad a bhith air an uair a chunnaic e mar a bha 'n righ a' sior

[TD 43]

nochdad caoimhneis is fabhair do'n lighiche, agus air an aobhar sin, chuir e roimhe gu'n deanadh e gach ni 'na chomas gus cridhe an righ a thionndadh an aghaidh an lighiche. A chum so a dheanamh chaidh e a dh' aon ghnothach far an robh an righ, agus thuirt e ris, gu'n robh e air son comhairle a thoirt air a thaobh ni a bha anabarrach cudthromach. An uair a dh' fheoraich an righ ciod a bh' ann, thuirt e ris,—“Le 'r cead, a righ, tha e 'na ghnothach gle chunnartach dhuibhse a bhith 'cur earbsa ann an duine sam bith gus an dearbh sibh gur duine dileas e. Ged a tha sibh a' nochdad iomadh fabhar do Dhouban, an lighiche, agus ga 'ghabhail mar bhur dluth-chompanach, tha e cheart cho dochas nach 'eil ann ach am mealltair a's mo a tha beo. Cha rachainn an urras nach ann gus sibhse a chur gu bas a thainig e do 'n luchairt.”

“Co bha 'g innseadh sin dhut?” ars’ an righ. “Am bheil thu 'gabhairt fhein a radh, gu'm bheil an fhirinn agad? Thoir an aire co ris a tha thu 'bruidhinn, agus cuimhnich gu'm bheil thu 'g innseadh dhomhsa rud nach 'eil soirbh dhomh a chreidsinn.”

“Le 'r cead,” ars’ an t-ard-chomhairleach, “dh' innis urra gle chinnteach dhomhsa na bheil mise 'g innseadh dhuibhse; air an aobhar sin, cha 'n 'eil e sabhailte dhuibhse an corr earbsa 'chur anns an duine. Tha eagal orm gu 'm bheil sibh 'n 'ur cadal. Ma tha, duisgibh gu grad. Tha mi 'g innseadh dhuibh aon uair eile, nach d' thug dad air Douban, an lighiche, tighinn an so as a' Ghreig, ach a chum gu'n deanadh e oirbhse an gniomh oillteil sin air an d' thug mi ionradh.”

“Cha 'n 'eil mi 'creidsinn facal de na bheil thu 'g radh,” ars’ an righ. “Tha mi deimhin nach 'eil duine eile anns an t-saoghal a's fhearr agus a's beusaiche na 'n duine, ged a tha toil agadsa a dheanamh am mach gur e duine eucorach, mealltach a th' ann. Agus cha 'n 'eil duine an diugh beo

[TD 44]

de 'm bheil uiread de tlachd agamsa. Tha fhios agad gu'n do leighis e mise ann an doigh iongantaich; agus na 'm biodh toil aige mo chur gu bas, cha 'n 'eil mi 'faicinn c'arson a leighiseadh e mi. Dh' fhoghnadha dha leigeadh leam mar a bha mi. Cha b' urrainn domh a bhith fada beo; oir bha mi gu math dluth air a' bhas. Grad sguir, mata, de bhith 'g am lionadh le droch amhrusan. An aite bhith 'toirt cluaise dhut, tha mi 'g innseadh dhut, gu'm bheil mi suidhichte gu'n toir mi mile bonn airgiod 's a' mhios de 'n duine mhor ud fad uile laithean a bheatha. Agus ged a bheirinn leith no rioghachd dha, cha phraigheadh e na rinn e de mhath dhomh. Tha mi 'faicinn gur e cho fior mhath 's a tha e a tha 'toirt ortsa 'bhith cho farmadach ris 's a tha thu. Na bi 'smaointeann gu 'n creid mise droch sgeul sam bith air. Tha mi 'cuimhneachadh gle mhath mar a thuirt an t-ard-chomhairleach ri righ Sinbad, a mhaighstir, gus a chumail air ais o a mhac a chur gu bas."

"Le 'r cead, a righ" ars' an t-ard-chomhairleach, "tha mi 'n dochas gu 'n toir sibh mathanas dhomh a chionn a bhith cho dana 's gu 'm feoraich mi dhibh ciod a thuirt an t-ard-chomhairleach ri righ Sinbad, a chum toirt air nach cuireadh e a mhac gu bas."

"Innsidh mi sin dhut," ars' an righ. "An uair a chuir an t-ard-chomhairleach ud Sinbad, an righ, 'na fhaireachadh air eagal, air chomhairle a mhathar-cheile, gu 'n deanadh e gniomh air son am biodh aithreachas air, dh' innis e dha an sgeul so: -

"Bha duine araidh ann aig an robh bean mhaiseach, agus bha tlachd cho mor aige dhi 's gur gann a leigeadh e as a shealladh i. Air latha araidh thachair gu 'n robh aige ri falbh o 'n taigh air gnothach gle chudthromach, agus mu 'n d' fhalbh e cheannaich e, o fhear a bha reic a h-uile seorsa eun, pioghaid, nach e mhain a bhruidhneadh gle mhath, ach mar an ceudna, a dh' innseadh gu saor, soilleir a h-uile rud

[TD 45]

a chitheadh 's a chluineadh i. Dh' fhag e a' phioghaid aig a mhnaoi, agus dh' iarr e oirre a cumail anns an t-seomar aige fhein, agus curam math a ghabhail dhith gus an tilleadh e.

An uair a thill e dhachaidh, dh' fheoraich e de 'n phioghaid mu gach ni a chunnaic 's a chuala i fad 's a bha e air falbh. Dh' innis i dha iomadh ni mu thimchioll na mna nach do chord ris. Gharg-chronaich e a bhean air son cho neo-dhileas 's a bha i dha fhad 's a bha e air falbh. Cha 'n aidicheadh a bhean gu 'n d' rinn i ni sam bith cearr, ged a bha i ciontach. Bha i 'n duil an toiseach gur e na seirbhisich e dh' innis dha an obair a bh' aice fhad 's a bha e air falbh. Ach thug a h-uile aon duibh am mionnan nach 'd innis iad falcal riamh oirre. Agus thuirt iad rithe gu 'n robh iad cinnteach

gur i a' phioghaid a bha ris an innsearachd.

A chum toirt air fear an taighe nach biodh e ag eudach rithe tuilleadh, bhuail e anns a' cheann aig a mhnaoi gu 'm feuchadh i ri toirt air a chreidsinn, nach robh anns na dh' innis a' phioghaid dha ach na breugan. A' cheud uair a dh' fhalbh fear-an-taighe air turus o 'n taigh, thug i air fear de na seirbhisich teannadh ri bleith brathann fo 'n aite anns an robh a' phioghaid an crochadh anns a' chliabh; thug i air fear eile a bhith crathadh uisge air a' chliabh; agus thug i air an treas fear sgathan fhaotainn, agus a bhith 'g a ghluaasad a null 's a nall mu choinneamh na coinnle, a chum gu 'n tilgeadh e an solus mu shuilean na pioghaid. Bha iad ris an obair so earrann mhor de 'n oidhche, agus chaidh iad rithe gle sgoinneil.

An ath oidhche, an uair a thill fear-an-taighe dhachaidh, cheasnaich e a' phioghaid mu thimchioll gach ni a thachair 's an taigh fhad 's a bha e air falbh. "A dheadh mhaighstir,' ars' ise, "cha 'n 'eil e 'n comas dhomh cainnt a chur air na dh' fhuiling mi fad na h-oidhche leis na bh' ann de dhealanaich 's de thairneinich 's de dh' uisge."

[TD 46]

O 'n a bha fhios aig fear-an-taighe nach robh aon chuid dealanaich, no tairneinich, no uisce ann, smaoinich e nach robh aig a' phioghaid ach na breugan, an uair a thug i dha droch sgeul air a mhnaoi. Rug e oirre, agus mharbh e i. Ach 'na dheigh sin fhuair e 'mach nach robh aig a' phioghaid ach an tul-fhirinn; agus bha aithreachas gu leor air a chionn gu'n go mharbh e i.

An uair a chriochnaich an righ Greugach an naigheachd mu 'n phioghaid (ars' an t-iasgair ris an fhathach), thuirt e ris an ard-chomhairleach, "O 'n a tha fuath agadsa do Dhouban, an lighiche, ged nach d' rinn e cron riamh ort, is e do mhiann gu 'n cuirinn-sa gu bas e. Ach bheir mi an aire nach dean mi sin, air eagal gu 'm bi aithreachas orm mar a bh' air an fhear a mharbh a' phioghaid."

Ged a dh' eisd an t-ard-chomhairleach ris na briathran so, bha e cho lan de 'n olc 's gu 'n robh e suidhichte gu 'n tugadh e air an righ Douban a chur gu bas.

"Le 'r cead, a righ," ars' esan, "cha robh ann am bas na pioghaid ach ni suarach, agus tha mi 'creidsinn nach robh a maighstir fada 'g a caoidh. Ach c'ar son a chumadh eagal gu 'n deanadh sibh olc air duine neo-chiontach sibhse o chur an lighiche gu bas? Tha barantas gu leor agaibh air son a chur gu bas an uair a tha e air innseadh dhuibh, gu 'm bheil a run air bhur beatha 'thoirt air falbh. A chum beatha 'n righ a chaomhnadh, bu choir gu 'n gabhtadh amhrus mar dhearbhadh cinnteach. Is fhearr an neo-chiontach a chur gu bas na 'n ciontach a leigeadh as. Ach, le 'r cead, cha 'n 'eil teagamh sam bith nach 'eil Douban suidhichte air sibhse a chur gu bas. Cha 'n e farmad a tha 'toirt ormsa a bhith cho fada 'na aghaidh idir. Is ann a tha mi air mo lionadh cho mor le eud is le curam mu thimchioll bhur beatha-se 's nach urrainn domh gu 'n chomhairle a thoirt oirbh.

Ma tha mo bheachd mearachdach, is math an airidh peanas a

[TD 47]

dheanamh orm mar a rinneadh air ard-chomhairleach 'bha ann o chionn fada, an uair a rinn e olc."

"Ciod an t-olc a rinn an t-ard-chomhairleach?" ars' an righ Greugach.

"Innsidh mi sin duibh, ma 's aill leibh eisdeachd rium. Bha righ ann o chionn fada aig an robh mac a bha deidheil air a bhith 'sealgaireachd cho tric 's a fhaodadh e; ach thug an righ teann-ordugh do 'n ard-chomhairleach a bhith dol comhladh ri' mhac a h-uile latha do 'n bheinn-sheilg, agus gun e 'ga leigeadh as a shealladh air chor sam bith."

Air latha araidh, an uair a bha iad 's a' bheinn-sheilg, lean mac an righ an deigh aon de na feidh cho fada 's gu 'n do chaill e a rathad. Bha e 'n duil gu 'n robh an t-ard-chomhairleach 'g a leantuinn. Ach cha robh suil aig an ard-chomhairleach air mar bu choir dha. An uair a thuig e gu 'n deachaidh e iomrall anns a' bheinn, dh' fheuch e ris an rathad cheart a dheanamh am mach; ach cha b' urrainn da. Mharcaich e sios is suas feuch an amaiseadh e air an rathad cheart; ach cha 'n amaiseadh. Chunnaic e boirionnach anabarrach maiseach 'na suidhe ri taobh an rathaid 's i sior chaoineadh. Stad e leis an each, agus dh' fheoraich e dhi co i, agus cia mar a thachair dhi a bhith anns an aite aonaranach ud.

"Is mise," ars' ise, "nighinn righ nan Innsean. An uair a bha mi 'marcachd an so thainig an cadal orm, agus thuit mi bhar an eich. Thug an t-each e fhein as, agus dh' fhag e an so mi."

Ghabh mac an righ truas dhi, agus dh' iarr e oirre suidhe air a chulaobh air muin an eich. Rinn i so gu toileach.

An uair a bha iad a' dol seachad air taigh a bha air tuiteam, thuirt am boirionnach ris, gu 'n robh toil aice tighinn air lar. Thainig ise bhar muin an eich an toiseach; 'na dheigh sin thainig esan air lar; agus choisich e leis an each, agus e air shrein aige, suas a dh' ionnsuidh an taighe.

[TD 48]

Ach faodar a thuigsinn gu 'n robh iognadh mor air an uair a chuala e ise, an deis dhi a dhol a steach, ag radh, "A chlann, thug mi duine og, maiseach, a tha gle reamhar, do 'r n-ionnsuidh."

Ghrad thuirt iadsan, "A mhathair, c'ait am bheil e, a chum gu 'n ith sinn anns a' mhionaid e; oir tha 'n t-acras mor oirnn."

An uair a chuala mac an righ so, thuig e gu 'n robh e ann an

cunnart, agus nach robh anns a' bhoirionnach ach te a bha 'fuireach ann an aite uaigheach, agus a' tighinn beo air feoil dhaoine a bha i 'toirt a dh' ionnsuidh an taighe leis na caran. Cho luath 's a b' urrainn da leum e air muin an eich gu falbh dhachaidh.

Anns a' cheart mhionaid thainig i 'mach as an taigh, agus an uair a chunnaic i gu 'n robh mac an righ a' falbh, thuirt i, "Na biodh eagal sam bith ort. Co thu? Co tha thu 'g iarraidh?"

"Chaill mi mo rathad," ars' esan, "agus tha mi 'feuchainn am faigh mi e."

"Ma chaill thu do rathad," ars' ise, "cuir thu fhein air curam Dhe, agus bheir e fuasgladh dhut 'na d' eiginn."

An sin thog mac an righ a shuilean suas gu neamh, agus thuirt e, "A Thighearn Uile-chumhachdaich, amhairc orm, agus saor mi o 'n namhaid so."

An uair a chuala am boirioimach so, thill i steach do 'n taigh. Mharcaich mac an righ air falbh cho luath 's a' b' urrainn da. Gu fortanach dh' amais e air an rathad, agus rainig e taigh 'athar gu sabhailte. Dh' innis e dha 'athair a h-uile car mar a dh' eirich dha air shailleamh gu 'n do dhearmaid an t-ard-chomhairleach suil a chumail air mar a dh' iarradh air. An uair a chuala an righ so, dh' orduich e an t-ard-chomhairleach a bhith air a chur gu bas.

"Le 'r cead a righ," ars' ard-chomhairleach an righ Ghreugaich, "mурtoir sibhse an aire mhath, faodaidh an

[TD 49]

earbsa a tha sibh a' cur ann an Douban, an lighiche, am bas a thoirt dhuibh an uine ghoirid. Tha mise lan-chinnteach nach 'eil ann ach fear-brathaiddh a chuir bhur naimhdean do 'n rioghachd a chum bhur beatha 'thoirt air falbh. Tha sibh ag radh gu 'n do leighis e sibh; ach, mo chreach, co is urrainn a bhith cinnteach? A reir choltais is docha gu 'n do leighis e sibh; ach co aige tha fios nach cuir na cungaidhean a thug e dhuibh am bas oirbh air a' cheann mu dheireadh."

Bha 'n righ Greugach gu nadarra 'na dhuine anns nach robh a' bheag de thur, agus air an aobhar sin, cha robh e comasach air na cuilbheartan a bh' anns an ard-chomhairleach a thuigsinn. Agus cha mho na sin a bha e comasach air seasamh ri 'bheachdan fhein. Chuir briathran an ard-chomhairlich gu mor as a bharail e.

"Ard-chomhairlich," ars' esan, "tha thu ceart. Faodaidh gu 'n d' thainig e a dh' aon ghnothach gus mo bheatha 'thoirt air falbh. Is docha gu 'n teid aige air sin a dheanamh le faileadh cuid de na cungaidhean a tha e' gnathachadh. Feumaidh sinn smaointean ciod an doigh a's fhearr dhuinn a ghabhail gu stad a chur air."

An uair a chunnaic an t-ard-chomhairleach gu 'n d' aontaich an righ leis, thuirt e, "Le 'r cead, a righ, is e an doigh a's cinntiche agus a's ealamha air bhur beatha a shabhaladh, fios a chur air Douban, an lighiche, agus ordugh a thoirt seachad an ceann a chur dheth cho luath 's a thig e.

"Gu firinneach ceart," ars' an righ, "tha mi 'creidsinn gur e sin an doigh air a chumail o chron a dheanamh."

An uair a thuirt e so, chuir e fios air fear de na saighdearan, agus dh'ordaich e dha a dhol air thoir an lighiche. Thainig an lighiche gun dail sam bith 's gun fhios aige c' ar son a chuireadh fios air.

"Am bheil fhios agad," ars' an righ, "c' ar son a chuireadh fios ort?"

[TD 50]

"Cha 'n 'eil," ars' esan. "Tha mi 'feitheamh gus am faic sibh iomchuidh fios a thoirt dhomh."

"Chuir mi fios ort a chum gu 'n tugainn do bheatha dhiot," ars' an righ.

Cha ghabh e innseadh an t-ioghnadh a chuir na briathran so air an lighiche.

"Le 'r cead, a righ, c' ar son a bheireadh sibh mo bheatha dhiom? Ciod an t-olc a chuir mi 'n gniomh?" ars' esan.

"Tha e air innseadh dhomhsa le urra chinnteach, gur ann gus mo bheatha a thoirt air falbh a thainig tu do m' luchairt; agus a chum bacadh a chur air do dhroch run, bheir mise air falbh do bheatha-sa. Thoir buille dha," ars' an righ, ris an fhear a bha gus a mharbhadh, "agus saor mise o 'n mhealltair thruaillidh a thainig an so gus mo chur gu bas."

An uair a chuala an lighiche an t-ordugh cruaidh-chridheach a thug an righ seachad, thuig e 's a' mhionaid gu 'n do choisinn an urram, agus na fhuair e o 'n righ de dh' airgiod, naimhdeas is mirun dha, agus gu 'n do chuireadh droch comhairlean ann an ceann an righ. Ghabh e aithreachas a chionn an righ a leigheas o 'n luibhre; ach cha deanadh aithreachas feum dha.

"An ann mar so," ars' esan ris an righ, "a tha sibh 'dol 'gam phraigheadh air son bhur leigheas?"

Cha 'n eisdeadh an righ ris, ach thug e ordugh an dara uair do 'n fhear a bha gus a mharbhadh buille 'thoirt dha. Mu dheireadh, ghuidh an lighiche air e leigeadh a bheatha leis. "Och, a righ," ars' esan, "thoir dhomh fad-laithean, agus bheir Dia dhutsa fad-laithean. Na cuir gu bas mi, air eagal gu 'n cuir Dia thusa gu bas."

[TD 51]

CAIB. IV.

STAD an t-iasgair a dh' innseadh na naigheachd do 'n fhathach, agus thuirt e ris; "A nis, 'fhathaich, tha thu 'faicinn gu 'n do thachair dhomhsa agus dhutsa direach mar a thachair do Dhouban agus do 'n righ Ghreugach."

"An aite eisdeachd a thoirt do 'n lighiche (ars' an t-iasgair 's e dol air aghaidh leis an naigheachd), an uair a ghuidh e gu durachdach air gu 'n caomhnadh e a bheatha dha, is ann a thuirt an righ Greugach ris, "Feumaidh mi do chur gu bas, ar neo is dochá gu 'n toir thusa air falbh mo bheatha-sa leis a' cheart innleachd leis an do leighis thu mi."

Thoisich an lighiche ri gul 's ri gearain air an euceart a bha 'n righ a' deanamh air, an deis na rinn e dha de mhath an uair a leighis e e.

Cheangail am fear a bha gus a mharbhadh aodach m' a shuilean, agus cheangail e a lamhan, agus bha e 'dol a thoirt a chinn deth leis a' chlaidheamh.

Bha uaislean na luchairt an lathair, agus air dhaibh truas mor a ghabhail ris an lighiche, ghuidh iad air an righ mathanas a thoirt dha, agus bha iad a' dol an urras do 'n righ nach robh e ciontach de 'n olc a bh' air a chur as a leith; ach cha gheilleadh an righ dhaibh am muigh no 'mach. Fhreagair e iad cho garg 's nach leigeadh an t-eagal dhaibh facal tuilleadh a radh ris mu'n chuis.

Bha 'n lighiche air a ghluinean 's a shuilean 's a lamhan air an ceangal; agus bha am fear a bha 'dol 'g a mharbhadh 'na sheasamh 's e deas gus an ceann a chur dheth. Thuirt an lighiche ris an righ, "Le 'r cead, a righ, o'n a tha sibh suidhichte gu 'n cuir sibh mise gu bas, tha mi 'g iarraidh de dh' fhabhar oirbh gu 'n leig sibh leam a dhol dhachaидh, a chum gu 'n toir mi ordugh seachad mu thimchioll mar is coir dhaibh m' adhlacadh. Bu mhath leam mo bheannachd

[TD 52]

fhagail aig mo theaghlaich, deirce a thoirt do na bochdan, agus mo chuid leabhraichean fhagail aig daoine a dheanadh feum math dhiubh. Tha aon leabhar agam a bhithinn deonach fhagail agaibh fhein, na'n gabhadh sibh e. Tha e anabarrach luachmhor, agus b' fhiach dhuibh a hasgaidh suas gu curamach anns an taigh-ionmhais."

"Ciod is aobhar gu 'm bheil an leabhar cho luachmhor 's a tha thu 'g radh," ars' an righ.

"Le 'r cead," ars' an lighiche, "tha moran de nithean iongantach sgriobhte ann. Agus is e an ni a's iongantaiche a th' ann, so; ma

ghabhas sibh de dhragh, cho luath 's a bheir sibh dhiom an ceann, gu 'm fosgail sibh an leabhar aig an t-siathamh duilleag, agus gu 'n leugh sibh an treas sreith air taobh na laimhe cli de 'n duilleig, freagraidh mo cheann a h-uile ceisd a chuireas sibh air."

Air do 'n righ a bhith toileach an ni iongantach so 'fhaicinn, chuir e dail 'na bhas gus an la-iar-na-mhaireach. Leig e leis a dhol dhachaидh; ach chuir e daoine 'g a fhaire air eagal gu 'n teicheadh e.

Chuir an lighiche gach ni a bhuineadh dha an ordugh. An uair a chualas gu 'n robh ni neo-ghnathaichte gu tachairt an deigh a bhais, chaيدh na comhairlich, ard-uaislean na luchairt, ceannardan an airm, agus gach aon eile a bhuineadh do 'n luchairt, do thalla na comhairle a chum gu 'm faiceadh iad an ni iongantach a bha gu tachairt.

Cha bu luaithe a thugadh Douban, an lighiche, a steach an lathair an righ na ghabh e suas gu bonn na cathrach air an robh an righ 'na shuidhe, agus leabhar mor aige na laimh. Dh' iarr e mios a thoirt an lathair. Thugadh sin ann; agus chuir e an comhdach anns an robh an leabhar paisgte aige, air a' mheis, agus shin e an leabhar do 'n righ. Thuirt e, "Gabhaibh an leabhar, ma 's e bhur toil e, agus cho luath 's a bheir sibh dhiom an ceann, cuiridh sibh anns a' mheis e air uachdar a' chomhdaich a sgaoil mi oirre. Cha luaithe

[TD 53]

a chuireas sibh ann e na sguireas an fhuil a shileadh. An sin fosglaidh sibh an leabhar, agus freagraidh mo cheann a h-uile ceisd a chuireas sibh air. "Ach ceadaichibh dhomh," ars' esan, "m' ath-chuinge a chur suas ribh aon uair eile air son mo bheatha. Air sgath Dhe, thugaibh eisdeachd do m' ghuidhe. Tha mi 'g innseadh dhuibh aon uair eile gu 'm bheil mi neo-chiontach."

"Cha 'n 'eil eifeachd sam bith 'na d' chuid urnuighean,' ars' an righ. "Agus ged nach biodh aobhar eile agam air son do chur gu bas ach a chum do cheann a chluinntinn a' bruidhinn, theid do chur gu bas."

An uair a thuirt an righ so, ghabh e an leabhar a laimh an lighiche, agus dh' orduich e an ceann a ghrad thoirt dheth.

Thugadh an ceann deth cho sgiobalta 's gu 'n do thuit e anns a' mheis. Cha bu luaithe a thuit e innte na sguir an fhuil a shileadh. Ghabh na h-uile a bha 'n lathair ioghnadh mor an uair a chunnaic iad an ceann a' fosgladh a shul, agus ag radh, "Le 'r cead, a righ, fosglaibh an leabhar."

Dh' fhosgall an righ e, agus o'n a bha na duilleagan a' leantuinn ri' cheile, thoisich e ri fliuchadh a mheoire 'na bheul a chum gu 'm biodh e na b' fhusa dha na duilleagan a thionndadh. Lean e air an tionndadh gus an d' rainig e an siathamh duilleag. Cha robh facal

sgriobhte air aon de na duilleagan. "A lighiche, cha 'n 'eil dad sgriobhte an so," ars' esan.

"Tionndaidh tuilleadh dhuilleagan," ars an ceann.

Lean an righ air tionndadh nan duilleagan 's e sior fhliuchadh a mheoire 'na bheul, gus an do thoisich am puinnsean a chuir an lighiche air na duilleagan ri 'fhagail tinn. Mu dheireadh chaidh e ann an laigse, agus thuit e bhar na cathrach.

An uair a chunnaic ceann an lighche gu'n robh an righ gus a bhith grad marbh leis a' phuinnsean, thuirt e; "A

[TD 54]

dhroch righ, tha thu nis a' faicinn mar a dh' eireas do dhroch dhaoine a ni droch fheum de 'n ughdarris a th' aca, agus a chuireas daoine neo-chiontach gu bas. Luath no mall bheir Dia breitheanas air daoine a tha eucorach, cruidh-chridheach."

Mu 'n gann a labhair an ceann na briathran so, thu it an righ marbh far an robh e, agus chaill an ceann na bh' ann de bheatha.

An uair a chriochnaich an t-iasgair eachdraidh an righ Ghreugaich is Dhoubain, thuirt e ris an fhathach, agus e glaiste aige anns an t-soitheach, "Na'n do leig an righ Greugach leis an lighiche a bhith beo, leigeadh Dia dha fhein a bhith beo. Ach dhiult e eisdeachd a thoirt dha an uair a ghuidh e gu durachdach air gu 'n leigeadh e a bheatha leis. Sin direach mar a dh' eirich dhutsa, 'fhathaich. Na'n d' thug thusa dhomhsa am fabhar a bha mi 'g iarraidh ort, bhiodh truas agam riut; ach o 'n a bha thu suidhichte gu 'n cuireadh tu gu bas mi, an deis na comain a chuir mi ort an uair a leig mi a priosan thu, feumaidh mise a nis a bhith cho cruidh-chridheach riut fhein 's a bha thu fhein riumsa."

"Mo dheadh charaid," ars' am fathach, "tha mi 'guidhe ort aon uair eile nach bi thu cho cruidh-chridheach 's gu 'm fag thu glaiste an so mi. Thoir fa near nach 'eil e ceart do dhaoine a bhith 'deanamh dioghaltais air an son fhein; agus air an laimh eile, gu 'm bheil a bhith 'deanamh math an aghaidh an uilc gu mor ri mholadh. Na dean ormsa mar a rinn Imama air Ateca."

"Ciod a rinn Imama air Ateca?" ars' an t-isagair.

"Ho!" ars' am fathach, "ma tha toil agad fios fhaotainn m'a thimchioll, fosgail an soitheach. Na biodh duil agad gu 'm bheil saod ormsa gu innseadh naigheachdan 's mi 'm priosan. Innsidh mi naigheachdan gu leor dhut an uair a leigeas tu as mi."

[TD 55]

"Ma ta, is mi nach leig," ars' an t-iasgair. "Cha 'n 'eil ann ach

gnothach faoin dhut a bhith bruidhinn air a leithid. Tha mi direach a' dol 'gad thilgeadh ann an grunnd a' chuain."

"Eisd ri aon fhacal eile uam," ars' am fathach. "Tha mi 'gealltainn nach dean mi cron sam bith ort. Agus cha 'n e sin a mhain, ach nochdaidh mi dhut doigh leis am fas thu anabarrach beairteach."

Thug dochas gu 'm faigheadh e doigh air fas beairteach air an iasgair gu 'n do thaisich e beagan. "Bheirinn eisdeachd dhut," ars' esan, "nam b' fhiach d' fhacal creideas a thoirt dha. Mionnaich dhomhsa air ainm mor Dhe, gu 'n coimhlion thu gu dileas do ghealladh, agus fosglaidh mi an soitheach. Cha 'n 'eil mi 'creidsinn gu 'm bheil de dhanadas agad na bhristeas air do mhionnan."

Thug am fathach a mhionnan dha. Dh' fhosgail an t-iasgair an soitheach. Anns a' mhionaid thainig an ceo am mach as, agus bha am fathach 'na chruth 's 'na mheudachd air a bheulaobh. B' e a' cheud rud a rinn am fathach an soitheach a thilgeadh le breab do 'n chuan. Chuir so eagal air an iasgair. "Fhathaich," ars' esan, "ciod is ciall dha sid? Am bheil thu 'dol a bhristeadh air na mionnan a thug thu dhomhsa o chionn tiotaidh? Am feum mise a radh riut mar a thuirt Douban ris an righ Ghreugach. Fuiling dhomh a bhith beo, agus cuiridh Dia fad ri do laithean."

Rinn am fathach gaire an uair a chunnaic e gu 'n robh eagal air an iasgair, agus thuirt e, "Iasgair, cha 'n 'eil mi 'dol a bhristeadh air mo mhionnan idir. Na biodh eagal sam bith ort. Is ann a rinn mi sid gu spors dhomh fhein, agus feuch am faicinn an gabhadh tusa eagal. Ach a chum gu 'm faic thu gu 'm bheil mi 'dol a sheasamh ri m' ghealladh, "tog leat na lin, agus lean mi."

An uair a thuirt e so dh' fhalbh e. Thog an t-iasgair leis na lin, agus lean e e, ged a bha beagan de dh' eagal air.

[TD 56]

Chaidh iad seachad air a' bhaile, agus rainig iad mullach beinne o' n de choisich iad sios do ghleann mor, far an robh lochan beag 'n a laidhe eadar ceithir chnuic.

An uair a rainig iad an lochan, thuirt am fathach ris an iasgair, "Tilg na lin 's an lochan, agus glac iasg." Cha robh teagamh aig an iasgair nach fhraigheadh e iasg; oir chunnaic e gu 'n robh moran eisg anns an lochan. Ach bha iognadh anabarrach air an uair a chunnaic e gu 'n robh ceithir dathan orra-bha iad geal is dearg is gorm is buidhe. An uair a chuir e na lin fhuair e ceithir eisg-fear de gach dath. O nach fhaca e an leithidean riamh chuir iad iognadh air, agus o 'n a thuig e gu 'm faigheadh e deadh phris orra, bha e gle aoibhneach. "Thoir leat an t-iasg, agus tairg do 'n righ iad, agus bheir e dhut barrachd airgid orra na bha agad riamh roimhe. Faodaidh tu tighinn a h-uile latha 'dh' iasgach do 'n lochan so; ach thoir an aire nach cuir thu na lin ach aon uair 's an latha; ma chuireas, bidh aithreachas ort," ars' am fathach. An uair a thuirt e so,

bhuail e a chas air an talamh. Dh' fhosgail an talamh, agus an uair a chaidh am fathach sios, dhuin an talamh mar a bha e roimhe.

CAIB. V.

CHUIR an t-iasgair roimhe gu'n leanadh e comhairle an fhathaich gu buileach, agus nach cuireadh e na lin ach aon uair 's an latha. Thill e do 'n bhaile leis an iasg agus e gle thoilichte le 'thurus; agus bha mile smaointean ag eiridh 'na inntinn mu thimchioll na bh' eadar e fhein 's am fathach. Ghabh e direach a dh' ionnsuidh luchairt an righ, agus thairg e an t-iasg dha. Ghabh an righ gu toileach uaithe iad, agus bha iognadh anabarrach air an uair a chunnaic e iad. Thog e fear an deigh fir dhiubh, agus bheachdaich e

[TD 57]

orra gu dluth. "Thoir leat an t-iasg so," ars' esan ris an ard-chomhairleach, "agus thoir e do 'n bhana-chocaire a chuir Iompair na Greige do m' ionnsuidh, a chum gu 'n deasaich i e." An uair a thuirt e so, dh' ordaich e ceithir cheud bonn oir a thoirt do 'n iasgair. Rinneadh mar a dh' ordaich e.

Cha 'n fhaca an t-iasgair uiread so de dh' or riamh roimhe, agus is gann a bheireadh e air fhein a chreidsinn nach e bruadar a bha e 'faicinn, gus an do thuig e gu math gu 'n robh a' chuis fior gu leor. An sin cheannaich e gach ni air an robh feum aig a theaghlaich.

Cho luath 's a fhuair a' bhana-chocaire an t-iasg, ghlan i iad, agus chuir i ann am friochdan air an teine iad. An uair a shaoil leatha gu 'n robh an taobh a bha fodhpá bruich, thionndaidh i iad. Ach b' uamhasach an ni a thachair! Mu 'n do tharr i ach gann an tionndadh, dh' fhosgail balla na ceatharna, agus thainig boirionnach anabarrach maiseach am mach as. Bha earradh de shioda oirre, mar a bhiodh air na mnathan Eiphiteach, agus bha cluas-fhainneachan oir 'na cluasan, agus seud-bhannan ro luachmhор m' a h-amhaich, agus mu chaol a da laimhe. Agus bha slat de mhiortal aice 'na laimh. An uair a chunnaic a' bhana-chocaire i a' tighinn thun an teine far an robh am friochdan, cha b' urrainn di caruchadh as a bhad an robh i 'na seasamh. Bhuail i buille beag de 'n t-slait mhiortail air fear de na h-eisg, agus thuirt i, "Eisg, eisg, am bheil thu 'deanamh do dhleasdanais!" O nach do fhreagair an t-iasg i, thuirt i na briathran ceudna rithe. An sin thog na ceithir eisg an cinn comhladh, agus thuirt iad rithe, "Tha, tha; ma tha thusa 'cunntadh; tha sinne 'cunntadh; ma tha thusa 'paigheadh d' fhiachan, tha sinne 'paigheadh ar fiachan fhein; ma theicheadas tusa, ceannsaichidh sinne, agus tha sinn riaraichte." Cho luath 's a thuirt iad so rithe, chuir i am friochdan air a bheul fodha

[TD 58]

anns an teine; chaidh i steach do 'n bhalla, agus dhuin am balla mar

a bha e roimhe.

Chuir so eagal mor air a' bhana-chocaire, agus an uair a dh' fhalbh pairt de 'n eagal dhi, thog i an t-iasg as an teine; ach bha iad air an losgadh cho mor 's nach b' urrainnear an cur air bord an righ. Chuir so dragh cho mor oirre 's gu 'n do thoisich i ri caoineadh. "Och! mo thruaighe!" ars' ise, "ciod a dh' eireas dhomh? Ged a dh' innsinn do 'n righ na chunnaic mi, tha mi cinnteach nach creid e mi. Bidh fearg uamhasach air rium."

An uair a bhi i 'caoidh air an doigh so thainig an t-ard-chomhairleach a steach do 'n cheatharna far an robh i a dh' iarraidh an eisg gus a chur air beulaobh an righ. Dh' innis i dha mar a dh' eirich do 'n iasg. Ghabh e iognadh mor an uair a chuala e mar a thachair. Gun fhacal innseadh do 'n righ mu 'n iasg, dh' fheuch e ri doigh fhaotainn leis an cuirteadh gach cuis ceart. Chuir e fios air an iasgair, agus dh' iarr e air ceithir eisg eile de 'n aon seorsa fhaotainn dha, a chionn gu 'n do thachair mi-fhortan araidh do 'n iasg a thug e dh' ionnsuidh an righ, agus mar sin, nach robh iad freagarrach air son an cur air bord dha. Gun ghuth a thoirt air a' chomhairle a thug am fathach air, thuirt an t-iasgair ris, gu 'n robh astar mor eadar e 's an lochan anns an d' fhuair e an t-iasg, agus air an aoibhar sin, nach b'urrainn da am faotainn do gus an laiar-na-mhaireach.

Gu math moch air an ath mhachuinn chaidh an t-iasgair a dh' ionnsuidh an lochain; chuir e na lin, agus fhuair e ceithir eisg de 'n cheart sheorsa a fhuair e an latha roimhe sin, agus thug e do 'n ard-chomhairleach iad. Chaidh an t-ard-chomhairleach leotha do 'n cheatharna, agus sheas e comhladh ris a bhana-chocaire fhad 's a bha i 'g an glanadh. Chuir i air teine iad mar a rinn i an latha roimhe sin. An uair a bha 'cheud thaobh dhiubh bruich, thionndaidh i iad. Ach cha bu luaithe a rinn i so na dh' fhosgail am balla, agus

[TD 59]

thainig am boirionnach am mach mar a rinn i an latha roimhe sin, agus an t-slat aice 'na laimh. Bhuail i aon de na h-eisg; bhruidhinn i ris mar a rinn i an latha roimhe sin, agus thug na ceithir eisg a' cheart fhreagairt dhi. An uair a fhreagair iad i, chuir i car de 'n fhriochdan anns an teine, agus thill i steach do 'n bhalla.

An uair a chunnaic an t-ard-chomhairleach mar a thachair thuirt e, "Tha so anabarrach iongantach da rireadh; feumaidh mi innseadh do 'n righ mu 'dheidhinn." Chaidh e far an robh an righ, agus dh' innis e dha a h-uile ni a chunnaic e.

An uair a chual an righ mu 'n chuis, bha iognadh anabarrach air, agus bha toil mhór aige an sealladh fhaicinn e fhein. Ghrad chuir e fios air an iasgair, agus thuirt e ris, "A charaid, an d' theid agad air ceithir eile de 'n t-seorsa eisg ud a thoirt do m' ionnsuidh?"

"Le 'r cead, a righ, ma bheir sibh dail thri latha dhomh, gheibh mi

an t-iasg dhuibh."

Thug an righ so dha. Ach 's a' mhadainn chaidh an t-iasgair a dh' ionnsuidh an lochain, agus an uair a chuir e na lin, fhuair e ceithir beathaichean eisg mar a b' abhaist da, agus thug e dh' ionnsuidh an righ iad. Bha 'n righ anabarrach toilichte, gu h-araidh a chionn gu 'n d' fhuair e iad na bu luaithe na bha duil aige riutha. Dh' ordaich e ceithir cheud bonn oir eile a thoirt do 'n iasgair.

An uair a fhuair an righ an t-iasg dh' ordaich e an toirt do 'n chlosaid gus an deasachadh. Cha robh anns a' chlosaid ach e fhein 's an t-ard-chomhairleach. Ghlanadh an t-iasg agus chuireadh anns an fhriochdan air an teine iad. An uair a bha a' cheud thaobh dhiubh bruich, thionndaidh an t-ard-chomhairleach iad. An sin dh' fhosgail balla na closaid, agus thainig duine dubh a bha anabarrach mor am mach, agus bata mor aige 'na laimh. Ghabh e far an robh am friochdan, agus an uair a bhual e buille beag de 'n bhata air

[TD 60]

fear de na h-eisg, thuirt e le guth eagalach, "Eisg, am bheil thu 'deanamh do dhleasdanais?" An uair a thuirt e so, thog na ceithir eisg an cinn, agus thuirt iad, "Tha, tha; ma tha thusa 'cunntadh, tha sinne 'cunntadh; ma phaigh thusa d' fhiachan, phaigh sinne ar fiachan fhein; ma tha thusa 'teicheadh, tha sinne a' toirt buaidh, agus tha sinn riaraichte."

Cha ba luaithe a labhair an t-iasg na briathan so na thilg an duine-dubh am friochdan 's an t-iasg air an urlar; agus bha 'n t-iasg 'na ghual. Ann's a' mhionaid chaidh e steach do 'n bhalla le feirg, agus dhuin am balla mar a bha e roimhe.

"An deis na chunnaic mi," ars' an righ ris an ard-chomhairleach, "tha e neo-chomasach dhomh a bhith aig fois 'nam inntinn. Gun teagamh sam bith tha seadh neo-ghnathaichte aig na chunnaic 's na chuala sinn mu 'n iasg so, agus tha mhiann orm gu 'm faigh mi 'mach gach ni mu dheidhinn."

Chuir an righ fios air an iasgair, agus thuirt e ris, "Iasgair, chuir an t-iasg a thug thu do m' ionnsuidh dragh air an inntinn agam. C'aite an do ghlac thu iad?"

"Le 'r cead, a righ," ars' an t-iasgair, "glac mi iad ann an lochan beag a th' eadar ceithir chnuic a th' air chul na beinne ud a chi sibh mu 'r coinneamh."

"An aithne dhutsa an lochan?" ars' an righ ris an ard-chomhairleach.

"Cha 'n aithne. Cha chuala mi guth riamh m' a dheidhinn, ged nach 'eil tri fichead bliadhna o'n a bha mi 'sealg mu 'n cuairt air a' bheinn ud," ars' an t-ard-chomhairleach.

Dh' fheoraich an righ de 'n iasgair an robh an lochan fad air falbh, agus thuirt an t-iasgair ris gu 'n ruigeadh iad e ann an tri uairean an uaireadair.

An uair a chuala 'n righ so, o 'n a bha greis mhath de'n latha gun dol seachad, dh' ordaich e anns' a mhionaid do dh'

[TD 61]

uaislean na cuirte iad a dheanamh deiseil, agus marcachd comhladh ris a dh' ionnsuidh an lochain, agus an t-iasgair a thoirt leotha mar fhear-treorachaидh. Rinneadh mar a dh' ordaich e, agus dh' fhalbh iad.

An uair a dhirich iad gu mullach na beinne ghabh iad mor-ioghnadh an uair a chunnaic iad comhnard anabarrach mor air an taobh eile dhi, nach fhaca a h-aon aca riamh roimhe. Mu dheireadh rainig iad an lochan a bha eadar na ceithir chnuic, mar a thuirt an t-iasgair. Bha 'n t-uisce a bh' anns an lochan cho soilleir 's gu 'n robh iad uile a' faicinn an eisg, agus gu 'n robh iad de na ceart dhathan a bh' air an iasg a thug an t-iasgair a dh' ionnsuidh an righ.

Dh' fheoraich an righ de cheannardan an airm a bha comhladh ris 'nan seasamh aig an lochan, am faca iad idir an lochan gus a sid. Agus thuirt iad uile, nach fhaca, agus nach mo a chuala iad riamh gu' n robh an lochan ann.

"O'n a tha sibh uile ag radh nach cuala sibh riamh guth m'a dheidhinn," ars' esan, "agus o'n a tha 'chuis a th' ann a' cur moran ioghnaidh ormsa, tha mi suidhichte nach till mi dhachaидh gus am faigh mi 'mach cia mar a thainig an lochan gu bhith an so, agus c'ar son a tha ceithir dathan air an iasg."

An uair a thuirt e so, dh' ordaich e do mhaithean na cuirte a bha maille ris an campa shuidheachadh air bruaich an lochain. Rinneadh mar a dh' ordaich e.

CAIB. VI.

AN uair a thainig an oidhche chaith an righ do'n phailliuin aige fhein, agus labhair e ris an ard-chomhairleach mar so:-"Ard-chomhairlich, tha 'm inntinn gle neo-fhoiseil. Chuir an lochan a bhith an so, agus an duine dubh a thainig am mach a balla na closaid, agus mar a bhruidhinn an t-iasg

[TD 62]

ris, a leithid de dh' iognadh orm 's nach urrainn gu'm bi fois aig m' inntinn gus am faigh mi 'mach gach ni mu'n chuis. Air an aobhar sin, tha mi suidhichte gu'm falbh mi as a' champa an nochd 'nam aonar; agus tha mi 'toirt teann-ordugh dhutsa, gun innseadh do

dhuine beo gu'n d' fhalbh mi. Fanaidh tu anns a' phailliuin so, agus an uair a thig na ceannardan agus uaislean eile na cuirte am maireach gus mise fhaicinn, their thu riutha, nach 'eil mi 'gam fhaireachadh fhein gu math, agus gu'm bheil mi toileach a bhith 'nam onar an so. Their thu a' cheart bhriathran riutha a h-uile latha gus an till mi."

Rinn an t-ard-chomhairleach gach ni 'n a chomas a chum toirt air an righ an gnothach so a leigeadh as a cheann. Chuir e air shuilean dha, gu'n robh e 'dol 'ga chur fhein ann an cunnart mor, agus gur docha nach biodh dad aige air son a shaoithreach. Ach a dh' aindeoin na theireadh e cha b' urrainn da an righ a thoirt as a bheachd; oir chuir e roimhe am muigh 's am mach gu'm falbhadh e. Chuir e uime deise a bha freagarrach air son a thuruis, agus thug e leis claidheamh 'na laimh 's dh' fhalbh e as a' champa, cho luath 's a ghabh iad mu thamh.

Fhuair e seachad air a' bheinn gun duilighedas sam bith. An uair a chrom e leis a' bheinn, thachair aite comhnard ris a bha furasda ri 'choiseachd. Lean e roimhe air coiseachd gus an d' eirich a' ghrian. Chunnaic e aitreamh mhór fada uaithe. Thug so toileachadh mor dha; agus bha dochas aige gu'm faigheadh e anns an aitreamh so am fiosrachadh a bha dhith air. An uair a thainig e dluth do'n aitreamh thug e an aire gur e bh' ann caisteal a bh' air a thogail de chloich mharmoir, agus gu'n robh e air a chomhdachadh air an taobh am muigh le stailinn a bha cho sleamhuinn ri glaine. Air dha bhith anabarrach toilichte a chionn gu'n do thachair ni cho iongantach so ris, sheas e air beulaobh a' chaisteil, agus bheachdaich e air le mor-aire. 'Na dheigh sin chaidh

[TD 63]

e dh' ionnsuidh a' gheata. Bha da chomhlaidh ris a' gheata, agus bha te dhiubh fosgailte. Ged a dh' fhaodadh e dhol a steach, nan togradh e, gidheadh smaoinich e gu'm b' fhearr dha bualadh. Bhuail e an toiseach gu beag, agus dh' fheith e car uine an duil gu'n tigeadh neach d'a ionnsuidh. Ach an uair nach d' thainig neach sam bith thun a' gheata, bhuail e gu math na bu chruaidhe. Ach an uair a thuig e nach cuala neach sam bith e, bhuail e a rithist agus a rithist; agus an uair nach do fhreagair duine e, ghabh e iognadh mor. Cha b' urrainn da chreidsinn gu'n robh caisteal a bha cho math an ordugh ris gun duine a' fuireach ann.

Thuirt e ris fhein, "Mur 'eil duine a fuireach ann, cha 'n eagal dhomh; agus ma tha, theid agam air mi fhein a dhion, ma chuirear dragh orm."

Mu dheireadh chaidh e steach air a' gheata, agus an uair a chaidh e steach air dorus an sgail-thaigh ghlaodh e, "Am bheil duine sam bith an so a bheir aoidheachd do choigreach, a tha 'tighinn a dh' iarraidh bidh is dibhe anns an dol seachad?"

Thuirt e so a dha no tri dh' uairean; ach ged a thubhaint, cha do

fhereagair neach sam bith e. Chuir e iognadh air nach robh duine a' toirt freagairt air. Chaidh e steach do sheomar farsuinn, agus sheall e mu'n cuairt feuch am faiceadh e neach sam bith, ach cha 'n fhaca e neach. An uair a chnnnaic e nach robh duine 's an t-seomar, chaidh e steach do sheomar eile. Bha 'n seomar so anabarrach briagh. Bha ballachan an t-seomair air an comhdach leis an t-sioda a b' aille 's bu ghrinne a chunnaic duine riamh. Bha moran de dh' aiteachan-suidhe ann de'n t-seorsa bu bhriagh 's bu shocraiche air am b urrainn duine suidhe, agus bha'n t-aodach a bh' orra air oibreachadh, le snath oir is airgid. 'N a dheigh sin chaidh e steach do sheomar maiseach eile. Ann am meadhain an t-seomair so bha fuaran mor, agus aige a cheithir oisinnean bha leomhain oir, agus a beul

[TD 64]

nan leomhan so bha 'n t uisce a' sior bhruchdadh am mach do'n tobar. An uair a bha 'n t-uiscge so a' tuiteam 's an tobar, bha e 'dol 'na dhaoimean 's na neamhnaidean. Bha 'n tobar a' tilgeadh an uisce as a chionn cho ard ri mullach an t-seomair.

Bha tri taobhannan a' chaisteil air an cuartachadh le garadh anabarrach maiseach, anns an robh ditheanan do gach seorsa air an cur ann am poitean dhithean. Bha mar an ceudna fuarain ann, agus doireachan, agus mile ni eile a bha 'ga dheanamh maiseach. Agus cha robh seorsa eoin a bh' air an t-saoghal nach robh a' ceileireadh anns a' gharadh. Cha robh iad a carachadh as; oir bha lion sgaoilte os cionn a' gharaidh gus an cumail ann.

Choisich an righ o sheomar gu seomar, ach cha d' fhuair e duine annta. An uair a bha e sgith coiseachd shuidh e ann seomar anns am faiceadh e an garadh, agus thoisich e ri smaointean air na chunnaic 's na chuala e. Cha robh e fada 'na shuidhe an uair a chuala e gearain ghoirt ann an seomar a bha dluth dha. Dh' eisd e le mor aire ris a' ghearin, agus chuala e gu soilleir na briathran so; "O Fhortain! nach leigeadh leam a bhith na b' fhaidhe a' mealtainn beatha shona, agus a chuir mi anns an t-suidheachadh a's truaighe anns an robh duine riamh air an t-saoghal so; sguir a bhith 'gam gheur-leanmhuinn, agus le grad bhas cuir crioch air mo bhrón. Och! am bheil e comasach gu'm bheil mi fhathast beo an deigh a liuthad pian a dh' fhuiling mi?"

Thainig tioma air an righ an uair a chual' e a' ghearin so, agus air dha eirigh as an aite 's an robh e 'na shuidhe, rinn e direach air an aite anns an cual' e a' ghearin. Agus an uair a thainig e dh' ionnsuidh dorus an t-seomair, dh' fhosgail e e, agus chunnaic e duine og, maiseach, air 'eideadh ann an trusgan riomhach 'na shuidhe air cathair aird anns an t-seomar. Bha coltas gle mhuladach air an aghaidh

[TD 65]

aige. Thainig an righ dluth dha, agus chuir e failte air. Chrom an

duine og a cheann, agus o nach b' urrainn da eirigh as a' chathair, thuirt e ris an righ, "Mo thighearna, tha mi gle chinnteach gur airidh thu gu'n eirighinn 'nam sheasamh a chur failte ort, agus a thoirt urram dligeach dhut; ach tha aobhar muladach ann air son nach urrainn mi sin a dheanamh, agus uime sin, tha dochas agam nach gabh thu gu h-olc e."

"Mo thighearna," fhreagair an righ, "tha mi fada 'nad chomain, a chionn gu'm bheil a leithid de dheadh bharail agad orm. Agus a thaobh an aobhair air son nach urrainn dut eirigh, ciod sam bith leithsgeul a th' agad gabhaidh mi e. Air dhomh do ghearrain a chluinntinn, agus a bhith duilich air son do bhroin, thainig mi a thairgseadh cuideachadh a thoirt dhut. Is e mo ghuidhe ri Dia gu'm biodh e 'nam chomas fuasgladh a thoirt dhut 'nad thrioblaid. Dheanainn gach ni a b' urrainn domh a chum cobhair a thoirt dhut. Tha mi 'toirt orm fhein a chreidsinn gu 'm bi thu toileach gu leor fios a thoirt dhomh air mar a thainig am mi-fhortan 'nad rathad. Ach innis dhomh an toiseach, tha mi 'guidhe ort, ciod is ciall do'n lochan a tha dluth air an luchairt so anns am bheil an t-iasg air am bheil na ceithir dathan? ciod e an caisteal a tha'n so? cia mar a thainig thu fhein an so? agus c'ar son a tha thu 'nad aonar?"

An aite freagairt a thoirt do na ceisdean so, is ann a thoisich an duine og ri caoidh 's ri tuiream gu goirt, "O nach neo-sheasmhach an ni fortan!" ars' esan, "tha e 'gabhail tlachd ann a bhith 'tilgeadh sios na muinntir a th' air an togail suas. C'ait am bheil iadsan a tha gu foisneach a' mealtainn an t-sonais a tha iad a' faighinn uaithe, agus aig am bheil beatha shocair gun dragh gun bhrón?"

Air do'n righ a bhith air a lionadh le truas ris an duine og anns an t-suidheachadh 's an robh e, ghuidh e air gu 'n innseadh e gun dail dha aobhar a bhroin.

[TD 66]

"Och! mo thighearna," ars' an duine og, "Cionnus a tha e comasach dhomhsa gun a bhith 'sileadh nan deur gun stad?"

An uair a thuirt e so, thog e 'aodach, agus leig e ris do'n righ, nach robh 'na dhuine dheth ach na bha os cionn a leasraidh, agus gu'n robh a' chuid eile dheth 'na chloich mharmoir.

Ghabh an righ iognadh anabarrach an uair a chunnaic e an staid mhuladach anns an robh an duine og, agus thuirt e ris, "Am feadh 's a tha do shuidheachadh a' cur uamhais agus iognaidh orm, tha mi a' miannachadh gu mor gu'n innseadh tu dhomh eachdraidh do bheatha. Feumaidh gu'm bheil i anabarrach iongantach, agus tha mi de'n bheachd gu'm bheil co-cheangal eadar i agus an lochan 's an t-iasg. Tha mi, air an aobhar sin, a' guidhe ort, gu'n innis thu dhomh i. Bheir e aotromachdh dhut an eachdraidh innseadh; oir tha fios is cinnt agam gu'm faigh daoine a tha mi-fhortanach aotromachadh, an uair a dh' innseas iad am mi-fhortan do dhaoine eile.

“Bheir mi de thoileachadh dhut gu’n innis mi m’ eachdraidh,” ars’ an duine og, “ged nach urrainn domh sin a dheanamh gun mo dhoilghios urachadh. Ach tha mi ’g innseadh dhut roimh laimh gu’m faic ’s gu’n cluinn thu na chuireas barrachd mor a dh’ iognadh ort na h-uile rud a chunnaic ’s a chuala ’s a smaoinich duine riamh.”

CAIB. VII.

B’ E m’ athair Righ nan Eileanan Dubha. Fhuair an rioghachd an t-ainm so o na ceithir beanntan beaga a tha faisge air a’ chaisleal so. B’ e eileanan a bh’ anns na beanntan so an toiseach, agus bha ceanna-bhaile na rioghachd far am bheil an lochan a chunnaic tu. Gheibh thu fios anns

[TD 67]

na bheil agam ri’ innseadh air mar a thainig cuisean gu bhith mar a tha iad.

Dh’ eug m’ athair an uair a bha e mu thri fichead bliadhna ’s a’ deich a dh’ aois. Thoisich mise air rioghachadh an deigh a bhais. Cha robh mi fada ’nam righ an uair a phos mi nighean bhrathar m’ athar. Bha h-uile aobhar agam air a bhith ’smaintean gu’n robh gaol gu leor aice orm; agus, air mo shon fhein dheth, bha tlachd anabarrach agam dhise. Bha sinn fad choig bliadhna cho miadhail ’s cho measail air a cheile ri dithis a bha beo. Aig ceann na h-uine sin thuig mi nach robh meas sam bith aicese orm.

Air latha araidh, am feadh ’s bha ise anns an taigh-fharagaidh, thainig an cadal orm an deis dhomh mo dhinneir a ghabhail, agus leig mi mi-fhein ’nam shineadh air langsaid. Bha dithis de na mnathan-coimhdeachd aicese anns an t-seomar, agus an uair a shaoil iad gu’n robh mi air tuiteam ’nam chadal, shuidh te dhiubh aig mo cheann, agus an te eile aig mo chasan, agus leis a’ ghuite a bha ’n laimh gach te dhiubh, bha iad a’ toirt fionnarachd dhomh, agus a cumail uam nan cuileag. An uair a shaoil iad gu’n robh mi air tuiteam ann an cadal trom, thoisich iad ri bruidhinn gu beag ri ’cheile. Ach ged a bha mo shuilean duinte, cha robh mi ’nam chadal idir, agus chuala mi a h-uile facal a thubhairt iad.

Thuirt te dhiubh, “Nach mi-chiatach an gnothach do’n bhanrigh a bhith cho suarach mu’n righ ’s a tha i, agus e ’na dhuine cho tlachdmhor anns gach doigh?”

“Gu dearbh is eadh,” ars’ an te eile. “Air mo shon fhein dheth, cha ’n ’eil mi idir a’ tuigsinn ciod is ciall do’n obair a th’ aice. Cha ’n ’eil fhios agam c’ar son a tha i ’falbh am mach a h-uile oidhche, agus ’g a fhagail-san ’na onar! An urrainn e bhith nach ’eil fhios aige air?”

[TD 68]

"Ochan! cia mar a b' urrainn da fios a bhith aig' air? Tha i 'toirt deoch-chadail dha a h-uile oidhche, agus caidlidh e cho trom ris a' chloich gu madainn. An uair a chaidleas e, faodaidh ise a dhol taobh sam bith a thogras i. Ann an soilleireachadh an latha tha i tighinn dachaidh agus a laidhe comhladh ris, agus tha i 'g a dhusgadh le faileadh rud eiginn a tha i 'cur ri 'shroin," ars' a' cheud te a labhair.

Mo thighearna, faodaidh tu 'thuiginn gu'n do chuir an comhradh so ioghnadh anabarrach orm, agus gu'n do'n chuir e gu mor gu smaointean mi. Ach ged a chuir e dragh mor orm, cha do leig mi orm gu'n cuala mi aon fhacal de na labhair iad ri' cheile. An ceann beagan uine thoisich mi ri gluasad mar gu'm bithinn air dusgadh a cadal trom, agus dh' eirich mi bhar na langsaid.

An uair a thainig a' bhanrigh dhachaidh as an taigh-fharagaidh, ghabh sinn ar suipeir, agus mu'n deachaidh sinn a laidhe thug i dhomh, mar a b' aibhaist dhi, lan cupa de dheoch a rinn i fhein dhomh; ach an aite an deoch ol, thilg mi gun fhios dhi na bh' anns a' chupa 'mach air an uinneig, agus thug mi dhi an cupa air ais.

Chaidh sinn a laidhe comhladh, agus ann an ceann beagan uine, air dhise saoilsinn gu'n robh mi 'nam chadal, dh' eirich i, agus chuir i uimpe. Mu 'n deachaidh i 'mach as an t-seomar thuirt i, "Caidil, agus na bu tig an latha 'dhuisgeas tu!"

Cho luma luath 's a chaidh i 'mach as an t-seomar ghrad dh' eirich mi, agus chuir mi umam cho cabhagach 's a rinn mi riamh. Thug mi leam claidheamh agus lean mi i cho luath 's a b' urrainn domh. An uair a thainig mi cho dluth dhi 's gu'n robh mi' 'cluinntinn fuaim a cas, rinn mi air mo shocair, agus choisich mi 'n a deigh cho failidh 's a b' urrainn domh air eagal gu'n cluinneadh i mi. Chaidh i steach air caochladh dhorsan, a dh' fhosgail dhi leotha fhein, an uair a labhair i facail dhraoidheachd. Mu dheireadh dh'

[TD 69]

fhosgail i dorus a' gharaidh, agus chaidh i steach. Stad mi tiotadh aig an dorus air eagal gu'm faiceadh i mi an uair a bha i 'coiseachd tarsuinn air an reidhlein, agus bha mi cumail suil oirre cho math 's a leigeadh an dorchadas leam, gus am facadh mi gu'n deachaidh i steach do bhad beag de choille iosail, far an robh rathad caol le callaid air gach taobh dheth. Chaidh mi dh' ionnsuidh na coille so air rathad eile, agus sheas mi air cul na callaid feuch ciad a chithinn no 'chlúinninn, agus chunnaic mi ise 's i coiseachd comhladh ri firionnach.

Bha mo chluas fosgailte ris a' chomhradh a bh' eatorra, agus chuala mi ise ag radh ris: "Cha 'n 'eil e ceart dhut a bhith 'cur as mo leith-sa gu 'm bheil mi suarach mu d' dheidhinn. Tha fhios agad gle mhath gu'n do dhearbh mi dhut ann an iomadh doigh gu 'm bheil tlachd mor agam dhiot, agus mur foghainn na dearbhailean a thug mi dhut

mar tha leat, tha mi deas gu dearbhailean a's mo a thoirt dhut. Cha'n 'eil agad ach ni sam bith iarraidh orm, agus bheir mi dhut e. Ma's miann leat e, leagaidh mi am baile mor so agus an luchart a dh' ionnsuidh an lair mu'n eirich a' ghrian, agus ni mi madaidh-alluidh is comhchagan is fithich de na h-uile duine beo a th' ann. Ma's miann leat e, cuiridh mi a h-uile clach a th' anns na ballachan laidir so air cul an t-saoghal far nach fhaic duine beo iad."

An uair a chriochnaich a' bhanrigh na briathan so, bha i fhein 's a leannan air tighinn gu ceann an rathaid direach air mo bheulaobh. Tharruinn mi 'n claidheamh, agus bhual mi esan ann an cul na h-amhaich, agus leag mi e. Shaoil mi gu'n do mharbh mi e, agus air an aobhar sin, thug mi mo chasan as cho luath 's a bh' agam. Cha robh toil agam gu'm faigheadh a' bhanrigh am mach gur mi a bh' ann, agus cha bu mho na sin a bha toil agam cron sam bith a dheanamh oirre, o'n a bha i daimheil dhomh.

[TD 70]

Bheireadh a' bhuille a thug mi dha am bas dha 's a' mhionaid, mur b'e gu'n do chum ise beo e le draoidheachd. Ach cha robh e ach eadar a bhith marbh 's a bhith beo.

Air mo thilleadh do 'n luchairt, ghabh mi tarsuinn a' gharaidh, agus chuala mi ise a' glaothaich gu muladach. Thuig mi gu'n robh i fo mhor dhoilghios, agus bha mi toilichte nach do chuir mi gu bas i.

An uair a chaidh mi do'n t-seomar-chadail, chaidh mi 'laidhe, agus air dhomh a bhith toilichte gu'n d' rinn mi dioghaltas air an duine eucorach a rinn an t-olc orm, thuit mi 'nam chadal. An uair a dhuisg mi s' a' mhadainn, bha 'bhanrigh 'na laidhe ri m' thaobh. Cha'n urrainn domh a radh co dhiubh a chaidil no nach do chaidil i. Ach dh' eirich mise gu bog, balb as an leabaidh, agus chaidh mi do sheomar eile, far an do chuir mi umam m' aodach. 'N a dheigh sin chaidh mi 'mach a shocrachadh gnothaichean na rioghachd maille ris na comhairlichean. An uair a thill mi steach, thainig a' bhanrigh far an robh mi 's i comhdaichte le aodach dubh, agus a falt gun chireadh sgaoilte sios m' a suilean, agus pairt dheth air a spionadh. "Le'r cead, a righ," ars' ise, "na cuireadh e iognadh oirbh mise 'fhaicinn anns an t-suidheachadh so. Fhuair mi tri naigheachdan comhladh a chuir fo throm-dhoilghios mi, agus cha'n 'eil anns a' chulaidh-bhroin so a chi sibh orm ach comharradh faoin air an trom-bhron fo 'm bheil mi."

"Mo chreach! ciod e an droch naigheachd a fhuair thu," arsa mise.

"Bas mo mhathar," ars' ise; "bas m' athar, a chaidh a mharbhadh ann an cath, agus bas fir de m' bhraithean, a chaidhe le creig."

Cha do mi-chord e rium gu'n do ghabh i an leithsgeul so a chum falach a chur air fior-aobhar a broin, agus bha mi 'smaointean nach do ghabh i amhrus gur mi a mharbh a leannan.

[TD 71]

"A bhean," arsa mise, "cha 'n 'eil mi 'cur coire sam bith ort air son a bhith fo bhron. Tha mi 'g innseadh dhut le firinn, gu 'm bheil bron ormsa mar an ceudna. Bhiodh ioghnadh gu leor orm mur biodh bron ort air son bas dhluth-chairdean. Lean romhad mar a tha thu; is math an comharradh air do nadar a bhith fo bhron. Ach cha mi 'n dochas gu'n teid do bhron na 's lugha ri uine."

Chaidh i d'a seomar fhein, far an do chuir i seachad bliadhna ri bron 's ri caoidh 's ri tuiream. An ceann na bliadhna dh' iarr i cead orm aite-adhlacaidh a thogail dhi fhein aig an luchairt, far an gabhadh i comhnuidh, thuirt i rium, gu latha 'bais. Thug mi cead dhi sin a dheanamh; agus thog i taigh eireachdail, agus mullach cruinn air, a chithear as a so. Thug i Talla nan Deur mar ainm air. An uair a bha e criochnaichte, thug i a leannan as an aite 's an do chuir i e an oidhche a lot mise e, agus chuir i ann an Talla nan Deur e. Chum i o bhasachadh e le deoch a bha i toirt dha a h-uile latha o'n uair ud.

Gidheadh, a dh' aindeoин a draoidheachd, cha b' urrainn di an creutair graineil a leigheas. Cha 'n urrainn e coiseachd no e fhein a chuideachadh, agus cha mho a theid aige air facial bruidhne a dheanamh. Cha 'n 'eil de choltas air gu'm bheil beatha ann ach gu'n amhairc e oirre. Ged nach 'eil de thoileachadh aice ach a bhith 'g a fhaicinn, agus a bhith 'labhairt ris mu thimchioll nan nithean faoine a tha 'dusgadh suas 'na h-inntinn thruaillidh fhein, gidheadh, tha i 'dol da uair 's an latha far am bheil e, agus a' fuireach greis mhath 'na chuideachd. Tha fhios agamsa air so gle mhath, ged a tha mi 'leigeadh orm nach 'eil.

Air latha araidh chaidh mi do Thalla nan Deur a dh fhaicinn ciod an obair a bh' aice; agus air dhomh a dhol a dh' aite anns nach fhaiceadh i mi, chuala mi i 'bruidhinn ris mar so: "Tha e 'cur doilghios ro mhór orm a bhith 'g ad fhaicinn anns an t-suidheachadh so. Tha mi 'tuigsinn cho

[TD 72]

math riut fhein gu'm bheil thu 'fulang piantan cruaidhe; ach a luaidh mo chridhe, ged a tha mi an comhnuidh a' bruidhinn riut, cha n' 'eil thu 'g am fhreagairt uair sam bith. Cia fhad a leanas tu air a bhith 'nad thosd! Abair aon fhacal rium. Ochan! is e an uine a tha mi 'cur seachad an so ann an co-fhaireachadh ruit 'nad throm-thrioblaid, an uine a's solasaiche a tha mi 'caitheamh dhe m' bheatha. Cha 'n urrainn domh a bhith beo mur bi mi dluth dhut, agus b' fhearr leam a bhith aig gach am maille riut na ged a gheibhinn ionmhas an t-saoghail uile."

Bha i 'caoidh 's ag ochanaich gu trom an am a bhith 'labhairt nam briathran so ris; agus an uair a bha mi greis mhath 'g a h-eisdeachd 's i air a' chaitheamh so gun sgur, cha b' urrainn domh cumail orm

fhein na b'fhaide. Thainig mi as an aite 's an robh mi 'g am fhalach fhein, agus thuirt mi rithe, "A bhoirionnaich gun chiall, tha thu fada gu leor ris an obair sin. Tha thu leis an obair a th' agad a' cur eas-urram ort fhein agus ormsa. Grad sguir dheth. Dhichuimhnich thu buileach glan gu'm bheil thu fo chomain mhoir dhomhsa.

"A dhuine," ars' ise, "ma tha caoimhneas no iochd sam bith 'nad chridhe dhomhsa, tha mi 'guidhe ort gu'n leig thu mo chead fhein dhomh. Leig leam mi fhein a thoirt suas gu buileach do'n bhron so nach treig mi fhad 's a bhios mi beo."

An uair a chunnaic mi nach d' rinn mo chomhairle de dh' fheum dhi ach a fagail na bu raige na bha i riamh, leig mi leatha, agus dh' fhalbh mi. Lean i air a bhith 'dol a h-uile latha fad da bhliadhnn' ionlan far an robh e a chaoidh 's a thuiream 's a bhruidhinn ris.

[TD 73]

CAIB. VIII.

CHAIDH mi an dara uair do Thalla nan Deur a dh' fhaicinn na h-obrach a bh' aice. Dh' fhalaich mi mi-fhein mar a rinn mi roimhe, agus chuala mi i 'g radh ri' 'leannan: "Tha 'nis tri bliadhna o nach dubhaint thu aon fhacal rium. Ged a tha mi 'labhairt riut ann am briathran gaoil, agus a' caoidh 's ag osnaich air do shon, cha 'n 'eil thu 'toirt freagairt sam bith dhomh. An ann o chion faireachaidh no o shuarachas a tha thu 'fuireach samhach? O uaigh! an do lughdaich thu an gradh a bha aige dhomh? An do dhuin thu na suilean a bha 'nochdadh mor-ghradh dhomh, agus a bha dhomh mar m' uile aoibhneas? Cha chreid mi gu'm bheil ni de'n t-seorsa fior. Ach innis dhomh ciod am miorbhui leis am bheil thu 'tasgaidh suas an ionmhais a's mo a th' air an t-saoghal."

Mo thighearna, feumaidh mi aideachadh gu 'n do bhrosnaich na briathran so mo nadar gu feirg anabarraich; oir, a dh' aon fhacal, cha robh anns an duine so air an robh a leithid de mheas aice, ach duine dubh gun mheas gun chliu a rugadh anns na h-Innsean. Tha mi 'g radh gu 'n robh mi air mo bhrosnachadh cho mor leis na briathran a labhair i 's gu 'n do leum mi 'mach as an aite an robh mi am falach, agus gu 'n dubhaint mi, "O uaigh! c'ar son nach 'eil thu 'slugadh suas an da uile-bheisd mhi-nadarra so?"

Mu 'n gann a labhair mi na briathran so, dh' eirich a' bhanrigh 'na seasamh, agus i comhdaichte ann an aodach dubh, agus thuirt i le feirg, "A dhuine chruaidh-chridhich, is tusa bu cheann-aobhar do mo bhron. Na bi 'smaoineachadh gu 'm bheil e an an-fhios dhomhsa. Chum mi so an cleith tuilleadh is fada. Is i do dhrach lamh-sa a chuir mo roghainn a dh' fhearaibh an t-saoghail anns an t-suidheachadh bhronach anns am bheil e; agus tha thu cho cruaidh-chridheach 's gu'n d' thainig tu a thoirt tair is masladh dha."

[TD 74]

"Tha sin fior gu leor," arsa mise, "is mi a rinn e gun teagamh; agus is math a b' airidh a' bheisd air. Bu choir dhomh a bhith air a' cheart dhiol a dheanamh orts. Tha aithreachas orm a nis nach d' rinn mi e; oir tha thu 'deanamh mi-fheum de 'n chaoimhneas a nochd mi dhut."

An uair a thuirt mi so, tharruinn mi 'n claidheamh as an truaill, agus thog mi mo lamh gus a marbhadh. Ach sheall i gu dur orm, agus thuirt i 's i le fanaid a' deanamh gaire, "Cuir stad air do chorruich." Aig a' cheart am labhair i briathran nach do thuig mi; agus 'na dheigh sin thuirt i, "Le cumhachd mo dhraoidheachd, tha mi 'g ordachadh gu 'm bi an dara leith dhiot anns a' mhionaid air a thionndadh gu cloich, agus gu 'm bi an leith eile dhiot 'na dhuine." Mo thighearna, anns a' mhionaid bha mi air mo dheanamh mar a tha thu 'g am fhaicinn-an dara leith dhiom 'na chloich, agus an leith eile 'na dhuine.

An deigh dhi mo chruth atharrachadh mar so, thug i do 'n talla so mi. 'Na dheigh sin rinn i lochan de cheanna-bhaile na rioghachd. Is e sin an lochan a chunnaic tu mu 'n d' thainig tu an so. Is e an t-iasg air am bheil na ceithir dathan, na ceithir seorsachan sluaigh, de chaochladh aidmheilean, a bha 'fuireach anns a' bhaile. Is iad na h-eisg gheala na Mahomadanaich; is iad na Persianaich, a tha 'deanamh aoraidh do'n teine, na h-eisg dhearga; is iad na Criosduidhean na h-eisg ghorma; agus is iad na h-Iudhaich na h-eisg bhuidhe. B' iad na ceithir beanntan beaga a tha mu 'n cuairt de 'n lochan, na ceithir eileanan o 'n d' fhuair an rioghachd a h-ainm. Dh' innis i-fhein dhomh gu 'n d' rinn i so an deis dhi mo chur anns an aite so, a chum am barrachd dragha 's trioblaid a chur air m' inntinn. Ach cha do ghabh i leis a so. Cha 'n fhoghnadh leatha mo chruth fhein atharrachadh, agus mo shluagh 's mo rioghachd a sgrios, ach a chum an tuilleadh dioghaltais a dheanamh orm, tha i 'tighinn an so a h-uile latha, agus an deis dhi mo rusgadh,

[TD 75]

tha i 'toirt dhomh coig fichead buille le cuip eadar an da shlinnein, agus mar so, tha m' fhuil gu talamh aice a h-uile latha. An uair a ni i an droch dhiol so orm, tha i cur aodach cruaidh, curs, leith ri m' fheoil bhruite, agus air uachdar sin tha i 'cur umam an trusgain mhaisich so a chi thu orm, cha 'n ann a chum urram a thoirt dhomh, ach a chum fanaid a dheanamh orm."

An deigh do'n phrionnsa an naigheachd so innseadh do'n righ, shil e na dcoir gu frasach. Chuir an naigheachd a leithid de dhragh air an righ 's nach b' urrainn e aon fhacal a radh.

Beagan uine 'na dheigh sin, thog am prionnsa 'shuilean suas gu neamh, agus thuirt e, "A Chruithfir mhoir nan uile nithean, tha mi gu h-umhail a a' toirt geill do d' bhreitheanais, agus do dh' orduighean do fhreasdail. Tha mi 'giulan gu foighidneach leis gach deuchainn cruaidh a tha 'tighinn 'nam rathad, o'n is e do thoil-sa

'th' ann. Tha mi 'n dochas gu 'n toir thu 'nad mhor mhathas duais dhomh."

Bha 'n righ air a bhrosnachadh gu mor leis an naigheachd iongantaich so, agus chuir e roimhe gu'n deanadh a dioghaltas trom air a' bhoirionnach eucorach a rinn a leithid a dh' olc air a' phrionnsa 's air a rioghachd. Thuirt e ris a' phrionnsa, "Innis dhomh c' aite am bheil a' bhan-draoidh aingidh a' fuireach, agus c' aite am bheil an duine graineil ud a tha cho measail aice 'na laidhe?"

"Mo thighearna," ars' am prionnsa, "mar a dh' innis mi dhut cheana, tha esan ann an Talla nan Deur 'na laidhe ann an seomar anabarrach maiseach air am bheil mullach cruinn. Tha 'n Talla dluth air geata 'chaisteil so. Cha 'n urrainn domhsa bhith cinnteach c' aite am bheil ise a' cur seachad na h-uine an uair nach bi i comhladh risan far am bheil e 'na laidhe. Ach a h-uile madainn aig eirigh na greine tha i 'dol g' a amharc. Na dheigh sin tha i 'tighinn an so a dheanamh dioghaltais ormsa, mar a dh' innis mi

[TD 76]

dhut; agus tha thu a' faicinn nach urrainn domhsa mi fhein a dhion uaipe. That i 'toirt dibhe dha uair 'san latha, leis am bheil i 'g a chumail o bhasachadh; agus tha i an comhnuidh a' gearain nach do bruidhinn e riamh rithe o'n oidhche 'lotadh e."

"Bu tu ceann a' chruaidh-fhortain," ars' an righ; "cha 'n urrainnear truas gu leor a bhith riut! Cha do thachair a leithid de chruaidh-fhortan ri duine riamh roimhe; agus ge b'e a sgriobhas eachdraidh do bheatha, bi iomadh ni aige ri sgriobhadh a bheir barr-urram ann an iongantas air ni sam bith a chaidh a sgriobhadh riamh roimhe. Is e trom-dhioghaltas a dheanamh oirrese air son mar a rinn i ortsa, an ni a tha nis ri dheanamh, agus ni mise na's urrainn mi a chum sin a dheanamh."

'Na dheigh sin dh' innis an righ do'n phrionnsa, co e, agus an t-aobhar air son an d' thainig e do'n chaisteal. Dh' innis e dha mar an ceudna an doigh anns an robh e 'smaointeann a b' fhearr a rachadh aige air dioghaltas a dheanamh air an droch bhoirionnach. An uair a chuir iad an comhairle ri cheile mu'n chuis, shuidhich iad gu'n rachadh an righ an ceann a' ghnothaich an l'ar-na-mhaireach.

Anns an am bha Moran de'n oidhche air a dhol seachad, agus chaidh an righ a ghabhail mu thamh. Chuir am prionnsa seachad an oidhche mar a b' abhaist dha gun norradh cadail; oir cha do dhuin a shuil riamh o'n latha 'chuireadh fo gheasan e. Ach bha dochas aige gu'm faigheadh e fuasgladh an uine ghoirid.

An la'r-na-mhaireach dh' eirich an righ mu'n do shoilleirich an latha, agus, a chum an ni a bha 'na bheachd a chur an gniomh, chuir e an t-aodach-uachdair a bha uime ann am falach, agus chaidh e do Thalla nan Deur. Bha aireamh mhor do choinnlean geala, ceireach, laiste anns an Talla, agus bha bocsaichean briagha, oir ann luma-lan

de dh' olla

[TD 77]

chubhraidh de gach seorsa 's iad fosgailte, agus air an cur ann an ordugh gu ciatach. Cho luath 's a chunnaic e an leabadh anns an robh an duine dubh 'na laidhe, ghabh e far an robh e, agus thug e'n ceann dheth leis a' chlaidheamh. Shlaod e an corp am mach as an Tall, agus thilg e ann tobar e. 'N a dheigh sin chaidh e do'n leabaidh anns an robh an duine dubh, agus an claidheamh aige am falach fo'n aodach.

Cha robh e fada 'na laidhe an uair a thainig a bhan-draoidh. Chaidh i an toiseach do 'n t-seomar anns an robh am prionnsa, agus thug i dheth an t aodach, agus ghabh i dha leis a' chuip mar a b' abhaist dhi. Bha am prionnsa truagh a' caoidh 's a' glaothaich cho ard 's gu'n cluinnteadh an taobh am muigh de'n taigh e; ach cha deanadh sin feum dha. Ged a ghuidh e gu durachdach oirre truas a ghabhail dheth, cha stadadh i gus an d' thug i dha coig fichead buille. "Cha robh truas agad fhein ri mo leannan-sa," ars' ise, "agus cha ruig thu leas duil sam bith a bhith agad gu'n gabh mise truas riutsa."

An uair a thug i dha na coig fichead buille, chuir i uime an t-aodach mar a bha e roimhe. 'Na dheigh sin chaidh i do Thalla nan Deur, agus cha bu luaithe a chaidh i steach na thoisich i ri caoidh 's ri tuiream mar a b' abhaist dhi. An sin chaidh i dluth do'n leabaidh, agus i'n duil gur e a leannan a bha 'na laidhe innte. "Nach cruaidh-chridheach an gnothach," ars' ise, "dragh-inntiim a chur air aon a thug gradh seachad cho teith 's cho durachdach riumsa! O thusa 'tha 'toirt beum dhomhsa a chionn gu'm bheil mi 'deanamh dioghaltais ort! a phrionnsa chruaidh-chridhich! nach 'eil an gniomh borb a rinn thusa moran na 's miosa na 'n dioghaltas a tha mise a' deanamh orts! Ah, mhealltair, an uair a thug thusa oidhrip air beatha 'n fir do'n d' thug mise gradh a thoirt air falbh, nach d' thug thu uamsa mo bheatha fhein? Ochan," ars' ise, 's i 'labhaint ris an righ,

[TD 78]

an duil gu'n robh i 'labhaint ris an duine dhubbh, "mo ghrian, mo bheatha, am bi thu 'nad thosd a ghnath? Am bheil thu suidhichte gu'n leig thu leam am bas fhaotainn gun a thoirt dhomh de thoileachadh na dh' innseas dhomh gu'm bheil gaol agad orm? Tha mi guidhe ort, a ghaoil mo chridhe, gu'n abair thu aon fhacal rium."

Thug an righ smuaisleachadh air fhein mar gu'm biodh e air dusgadh a trom-chadal, agus fhreagair e ann an cainnt nan daoine dubh, "Cha 'n 'eil neart no cumhachd ann an neach sam bith, ach ann an Dia, a mhain."

An uair a chuala i na briathran so, ghlaodh i le mor-aoibhneas. "Mo mhaighstir graidh," ars' ise, "am bheil mi 'toirt orm fein ni a

chreidsinn nach 'eil fior? Am bheil e fior gu'm bheil mi 'g ad chluinntinn a' labhairt rium?"

"A chreutair thruaillidh," ars' an righ, "am bheil thu airidh gu'm freagrainn-sa do bhriathran?"

"Ochan!" ars' ise, "c'ar son a tha thu 'toirt maslaidh dhomh mar so?"

"Tha glaodhaich is osnaich is deoir d' fhir," ars' esan, "agus am masladh 's an cruas cridhe leis am bheil thu 'deanamh dioghaltais air a h-uile latha, 'g am chumail-sa gun norradh cadail a dh' oidhche 's a latha. Is fhad' o 'n a bha mise slan fallainn, agus comasach air bruidhinn riut, nan do thog thu dheth do gheasan. Is e an droch dhiol a th' agad air a tha 'g am chumail-sa gun chomas bruidhne."

"Gle cheart," ars' ise, "gu slainte, agus fois inntinn a thoirt dhut, tha mise deas gu ni sam bith a dheanamh a dh' iarras tu orm. Am bu mhiann leat mi 'ga chur 's a' chruth 's an robh e roimhe?"

"Bu mhiann," ars' an righ; "greas ort, agus thoir a shaorsa dha, a chum nach bi a ghlaodhaich 's a ghearin a' cur dragh' orm tuilleadh."

[TD 79]

CAIB. IX.

DH' FHALBH i 's a mhionaid am mach a Talla nan Deur. Thug i leatha cupa lan uisce, agus labhair i briathran os a chionn a thug air an uisce a bhith goil mar gu 'm biodh e air an teine. 'Na dheigh sin chaidh i do 'n t-seomar anns an robh am prionnsa 'na shuidhe, agus thilg i an t-uisge air, ag radh, "Ma chuir Cruithfhear nan uile nithean thu anns a, chruth 's am bheil thu an drasta, no ma tha fearg air riut, bi mar a tha thu; ach ma 's ann le mo draoidheachd-sa thainig tu gu bhith anns a' chruth sin, bi mar a bha thu roimhe."

Cha bu luaithe a labhair i na briathran so na dh' eirich am prionnsa as an aite an robh e, agus e 'na chruthachd nadarra mar a bha e mu 'n do chuireadh fo na geasan e. Air dha bhith lan aoibhneis thug e taing do Dhia.

Thuirt ise ris, "Gabh am mach as a' chaisteal, agus na tig air ais gu brath tuilleadh, ar neo ma thig, cha bhi 'n tuilleadh saoghail agad!"

An uair a chuala e so, dh' fhalbh e 'mach gun aon fhacal a radh rithe, agus chaidh e do dh' aite iomallach far an d' fheith e gus am faiceadh e cia mar a rachadh gnothaichean leis an righ.

Aig a' cheart am thill ise do Thalla nan Deur, agus air dhi duil a bhith aice gu'n robh i 'labhairt ris an duine dhubh, thuirt i, "A

ghaoil mo chridhe, rinn mise mar a dh' iarr thu orm; na cumadh ni sam bith a nis thu o gach toileacheadh a bha dhith orm o chionn uine fhada 'thoirt dhomh."

Thuirt an righ rithe, ann an cainnt nan daoine dubha, "Cha dean na rinn thu an gnothach air mise a leigheas idir. Thug thu faothachadh mor dhomh; ach feumaidh tu freumh an tinneis a thoirt a bun."

"Mo ghradh dubh," ars' ise, "ciod a tha thu 'ciallachadh le freumh an tinneis?"

[TD 80]

"A bhoirionnaich mi-shealbhaich," ars' an righ, "nach 'eil thu idir a' tuigsinn, gu 'm bheil mi a' ciallachadh a' bhaile, agus an luchd-aiteachaidh, agus na ceithir eileanan a sgrios thu le d' dhraoidheachd. Tha 'n t-iasg a h-uile oidhche aig a' mheadhain-oidhche a' togail an cinn as an lochan, agus a' glaodhaich dioghaltais 'nad aghaidh fhein 's 'n am aghaidh-sa. Is e so is aobhar nach 'eil mise air mo leigheas. Bi falbh cho luath 's a rinn thu riamh, agus cuir gach ni mar a bha e roimhe, agus an uair a thilleas tu, bheir mise dhut mo lamh, agus cuidichidh tu mi gu eirigh."

An uair a chuala i na briathran so thog i a guth le iolach aoibhneis, agus thuirt i, "Mo chridhe, mo bheatha, bidh do shlainte air a h-aiseag dhut gun dail, oir ni mise mar a tha thu 'g iarraidh orm."

Anns a' mhionaid dh' fhalbh i. An uair a rainig i bruach an lochain thog i lan a boise de 'n uisce, agus an uair a labhair i briathran os a chionn, chrath i air an lochan e, agus bha am baile ann an tiotadh air a chur mar a bha e roimhe. Bha 'n t-iasg 'nam fir 's 'nam mnathan 's nan cloinn-Mahomadanaich is Criosduidhean is Persianaich is Iudhaich, daoine saora is traillean, mar a bha iad roimhe 'nan cruth nadarra fhein. Bha na taighean 's na buithean lan dhaoine mar a bha iad mu 'n do chuireadh fo gheasan iad. Ghabh an sluagh a thainig thun an lochan comhladh ris an righ iognadh mor an uair a fhuair iad iad-fhein anns am meadhain a' bhaile.

Cho luath 's a thog ise na geasan bhar a' bhaile 's bhar nan daoine, thill i le cabhaig do Thalla nan Deur. An uair a rainig i far an robh an righ 'na laidhe, thuirt i, "Mo thighearna graidh, tha mise air tighinn a dheanamh gairdeachais maille riut a chionn gu 'n d' fhuair thu do shlainte. Rinn mi gach ni a dh' iarr thu orm a dheanamh. A nis, eirich, tha mi 'guidhe ort, agus thoir dhomh do lamh."

[TD 81]

"Thig dluth dhomh," ars' an righ, agus e 'bruidhinn rithe ann an cainnt nan Innseineach.

Rinn i so.

"Cha 'n 'eil thu dluth gu leor dhomh," ars' esan, "thig na 's dluithe dhomh."

Rinn i mar a dh' iarr e oirre.

An sin dh' eirich e, agus rug e air għairdean oirre cho ealamh 's nach robh 'dh' uine aice na thug an aire nach e an duine dubh a bh' ann, agus le aon bhuille de 'n claidheamh rinn e da leith dhith. Dh' fhag e i far an robh i, agus chaidh e 'mach a dh' iarraidh a' phrionnsa 's e 'għabail fadachd 'g a fheitheamh an aite eiginn faisge air a' chaisteal. An uair a fhuair e e, rug e air 'na għairdeanan, agus thuirt e, "A phrionnsa, dean gairdeachas; cha 'n eagħal dhut a nis, tha do dhearg namħaid marbh."

Thug am prionnsa og mile taing do'n righ air son a' chaoimhneis a noħċd e dha, agus għuidh e dha saogħal fada is sonas mor.

"Faodaidh tu 'na dheigh so," ars' an righ, "comħnuidh a għabail aig fois is sith ann an ceannabhaile do rioghachd fhein, mur falbh thu comhladh rium fhein, o'n a tha 'n rioghachd agam cho faisge oirnn. Is e do bheatha falbh 'comhladh rium, far am faigh thu gach meas is urram mar a għeibh thu 'na do luchajt fhein."

"A righ chumhachdaich, a chuir mise cho mor fo chomain," ars' am prionnsa, "am bheil thu 'smoointean gu 'm bheil thu cho faisge air ceannabhaile do rioghachd fhein?"

"Tha," ars' an righ, "tha fhiros agam gu'm bheil; cha 'n 'eil e ach mu astar leith-latha as a so."

"Tha e astar bliadhna as a so," ars' am prionnsa. "Tha mi 'lan-chreidsinn gu 'n d' thainig tu an so anns an uine a tha thu 'g radh o'n a bha mo rioghachd-sa fo għeasan; ach o'n a thogadha na geasan dhith, tha cuisean air atharrachadh.

[TD 82]

Ach cha chum sin mise gun fhalbh comhladh riut. Rachainn comhladh riut do 'n chearn a's iomallaiche de 'n t-saogħal. Thug thu dhomh mo shaorsa; agus mar dhearbhadh gu'm bheil mi fo chomain anabarrach mor dhut, tha mi gle dheonach falbh comhladh riut, agus mo rioghachd fhein 'fħagail."

Bha iogħnadh anabarrach air an righ an uair a thuig e gu'n robh e astar cho fad' air falbh o 'rioghachd fhein, agus cha robh e 'tuigsinn cia mar a b' urrainn a leithid a bhith. Ach thug Prionnsa nan Eileanan Dubha lan-dhearbhadh dha mu'n chuis.

An sin thuirt an righ, "Is coma co dhiubh; ged a bhios a dragħail dhomh tilleadh do 'm rioghachd fhein, tha mo thurus an so gle

phaighe dhomh. Tha e 'n a thoileachadh ro mhór dhomh thusa a chur fo chomain, agus d' fhaotainn gu bhith agam mar mhac, o nach 'eil mac eile agam. Tha mi, ann an ionad nam bonn, 'g ad dheanamh 'n ad oighre air mo rioghachd."

Gun dail sam bith thoisich am prionnsa og ri deanamh deas air son an rioghachd 'fhagail. An ceann tri seachdainean bha gach ni aige deas gu falbh. Bha maithean is uaislean na rioghachd gu leir ro bhrónach an am a bhith 'dealachadh ris. Dh' fhag e an rioghachd aig an aon bu dluithe dha de 'chairdean.

An uair a dh' fhálbh an rígh agus am prionnsa, thug iad leotha ceud camhal luchdaichte leis gach ni bu luachmhoire a bh' ann an ionmhas a' phrionnsa, agus an leith-cheud marcaiche, uasal, og, a b' eireachdaile a bh' anns an rioghachd. Chaidh an turus leotha cho math 's bu mhiann leotha. Chuir an rígh teachdairean roimhe, a dh' innseadh gu'n robh e air an t-slighe dhachaíd, agus a thoirt cunntas do mhaitean na rioghachd air gach ni a thachair dha fhad 's a bha e air falbh. An uair a rainig e faisge air a' cheanna-bhaile, chaidh mor-mhaitean na rioghachd, agus

[TD 83]

ceannardan an airm am mach as a' bhaile 'na choinneamh, agus dh' innis iad dha gu'n robh gach ni a bhúineadh do 'n rioghachd cho ceart 's cho ordail 's a dh' fhag e iad.

Chaidh aireamh mhór de 'n t-sluagh am mach g' a choinneachadh mar an ceudna, agus rinn iad fodhail mhór ris. Bha mor-ghairdeachas anns an rioghachd gu leir an uair a chualas gu'n do thill an rígh dhachaíd gu sabhailte.

An latha 'n deis dha ruighinn dhachaíd, thug an rígh mion-chunntas do na h-uaislean mu thimchioll a thuruis, agus mu'n aobhar a chum cho fad' o 'n taigh e. Dh' innis e dhaibh gu'n robh Prionnsa og nan Eileanan Dubha gu bhith mar mhac aige, agus gu'n robh e gu bhith 'na rígh air an rioghachd an deigh a bhais fhein. Thug e tiodhlacan luachmhor do gach aon de mhaitean na rioghachd.

A thaobh an iasgair, o 'n a b' ann air a shaillibh a fhuair am prionnsa og a shaorsa, thug an rígh dha moran fortain, agus bha e fhein 's a theaghlaich gu math dheth fad uile laithean am beatha.

[TD 84]

EACHDRAIDH NAN TRI CHALADAIREAN AGUS NAN COIG MNATHAN-U AISLE.

CAIB. I.

RI linn Rígh Haroun Alrashid, bha ann am Bagdad, ceannabhaile na rioghachd, portair, a bha gle dheadh-chainnteach, eibhinn, ged a bha e ann an suidheachadh iosal. Air madainn araidh thachair dha 'bhith

ann an aite anns am b' abhaist dha bhith 'faotainn beagan obrach. Bha bascaid mhor aige, agus bha suil am mach aige feuch am faiceadh e neach sam bith a bheireadh obair dha. Thainig bean-uasal og le srol air a h-aghaidh, agus i ann an trusgan anabarrach maiseach, far an robh e, agus thuirt i ris ann am briathran caoimhneil, "An cluinn thu, 'phortair, thoir leat a' bhascaid, agus lean mise."

An uair a chuala 'm portair mar a labhair i cho caoimhneil ris, ghrad thog e a' bhascaid, agus chuir e air mullach a chinn i, agus lean e i, ag radh ris fhein, "Oh, latha 'n aigh! nach mi 'tha fortanach an diugh?"

An uair a chaith iad beagan aig aghart, stad a' bhean-uasal aig geata, a bha duinte, agus bhual i aige. Dh' fhosgail seann duine liath, a bha gle thlachdmhor 'na choltas, an geata dhi. Gun fhacal a radh ris, chuir i airgiod 'na laimh. Thuig esan gle mhath ciod a bha dhith oirre. Thill e steach, agus an uine ghoirid thainig e am mach le botul mor 'na laimh luma lan de dheadh fhion.

"Beir air a' bhotul," ars' a bhean-uasal ris a' phortair, "agus cuir anns a' bhascaid e."

[TD 85]

An uair a rinn e so, dh' iarr i air a leantuinn. Mar a bha iad a' coiseachd air an aghart, bha 'm portair ag radh ris fhein, "Oh, latha 'n aigh! Nach mi tha fortanach?"

Stad a' bhean-uasal aig buth-mheasan, far an do cheannaich i a h-uile seorsa meas, agus luibh-fhaile, a bha ri' fhaotainn anns a' bhaile. Dh' iarr i air a' phortair an cur anns a' bhascaid agus a leantuinn.

An sin chaith i do bhuth an fheoladair, agus cheannaich i coig puinnd fhichead de 'n fheoil a b' fhearr a bh' aige, agus dh' iarr i air a' phortair an fheoil a thoirt leis anns a' bhascaid. Chaith i o bhuthaidh gu buthaidh air feadh a' bhaile far an do cheannaich i corr is fichead seorsa de gach biadh is deoch air am b' urrainn taigh sam bith feum a chur. Mu dheireadh bha 'bhascaid cho lan aig a' phortair 's nach gabhadh i an corr. Thuirt e ris a' mhnaoi-uasail, "Bu choir dhuibh a bhith air innseadh dhomhsa, gu 'n robh 'n 'ur beachd na h-uiread a cheannach, agus gheibhinn each a ghiulaineadh e; oir ma cheannaicheas sibh a' bheag tuilleadh, cha teid agamsa air a' bhascaid a ghiulan."

An uair a chuala i so, rinn i gaire, agus dh' iarr i air a leantuinn. Choisich iad air an aghart gus an d' rainig iad taigh anabarrach mor, briagha. An uair a sheas iad aig a' gheata, bhual a' bhean-uasal aig an dorus Am feadh 's a bha iad 'nan seasamh a' feitheamh gus an foscailteadh an geata dhaibh, smaoinch am portair air mile ni. Bha iognadh air gu'm biodh bean-uasal cho ciatach rithe a' dol am mach a cheannach bidh. Ach dh' aithnich e air a doigh 's air a coltas nach bu shearbhanta a bh' innte idir; agus air

an aobhar sin, smaoinich e gu 'm feumadh gur e fior bhean-uasal a bh' innte. Díreach an uair a bha e 'dol a chur cheisdean oirre mu 'n chuis so, dh' fhosgail bean-uasal eile an geata. Cha 'n fhac' e boirionnach riamh mu choinneamh a dha shul cho briagha rithe. Cha mhór nach do leig e leis a' bhascaid tuiteam an uair a chunnaic e i.

[TD 86]

Thug a' bhean-uasal a thainig comhladh ris thun a' gheata an aire dha, agus bha i 'deanamh a leithid de spors air 'na h-inntinn fhein 's nach do mhothaich i gu 'n d' fhosgladh an geata. Thuirt an te a dh' fhosgail an geata rithe, "A phiuthar, thig a steach. Car son a tha thu 'nad sheasamh an sin? Nach 'eil thu 'faicinn gu 'm bheil an t-eallach a th' air an duine bhochd cho trom 's gur gann is urrainn da fuireach 'na sheasamh fodha?"

An uair a chaith i fhein 's am portair a steach, dhuin an te eile an geata. Chaith iad 'nan triuir a steach do'n taigh. B'e sin an taigh aluinn. Cha 'n fhac' am portair taigh riamh roimhe cho aluinn ris anns gach doigh. Bha gach ni a bha'n taobh a staigh de'n dorus ann an ordugh cho eireachdail 's a ghabhadh deanamh. Ach ma bha 'bhean-uasal a dh' fhosgail an geata maiseach, bu mhaisiche na sin an treas bean-uasal a bha 'na suidhe air cathair anns an taigh. Dh' eirich i bhar na cathrach cho luath 's a chunnaic i an dithis bhan-uasal eile, agus chaith i 'nan coinneamh. Leis an urram a nocht an dithis eile dhi, dh' aithnich am portair gu 'm b' i bana-mhaighstir an taighe. B' e h-ainm, Sobaide; b' e ainm na te 'dh' fhosgail an geata, Safi; agus b' e Aimini ainm na te a chaith am mach a cheannach a' bhidh.

Thuirt Sobaide ris an dithis eile, "A pheathraichean, nach 'eil sibh a' faicinn gu 'm bheil an duine laghach so an impis tuiteam as a sheasamh leis an eallach? C' ar son nach 'eil sibh a' togail an h-eallaich dheth? An sin rug iad 'nan triuir air a' bhascaid, agus chuir iad air an urlar i. An uair a dh' fhalamhaich iad i thug Aimini deadh thurasdal do 'n phortair air son a shaoithreach.

Ged a bha 'm portair gle riaraichte leis an tuarasdal a fhuair e, sheas e far an robh e. Bha na mnathan uaisle cho maiseach 's cho aoidheil 's nach iarraighe a falbh as an cuideachd, nan leigeadh iad leis fuireach. Ghabh e iognadh gu leor nach fhac' e firionnach 's an taigh, gu h-araidh an

[TD 87]

uair a thug e fa near gu 'm b' ann air son fhirionnach bu fhreagarracha a bha 'chuid bu mho de 'n bhiadh a ghiulain e do 'n taigh anns a' bhascaid na air son bhoirionnach.

Shaoil le Sobaide an toiseach gur ann a' leigeadh 'analach a bha e, o'n a bha e air a sharachadh a' giulan na bascaid. Mu dheireadh an uair a chunnaic i nach robh guth aige air falbh, thuirt i ris, "C'

ar son nach 'eil thu 'falbh? An e tuilleadh tuarasdail a tha dhith ort?" Thionndaidh i ri Aimini 's thuirt i rithe, "Thoir dha tuilleadha chum gu'm falbh e riaraichte."

"A bhoirionnaich choir," ars' am portair, "Cha 'n e sin a tha 'gam chumail idir; oir fhuaire mi barrachd mor air na choisinn mi. Tha fhios agam nach 'eil e modhail dhomh fuireach ro fhada; ach tha mi 'n dochas gu 'n toir sibh mathanas dhomh ma dh' innseas mi dhuibh gu 'm bheil ioghnadh orm nach 'eil firionnach anns an taigh so. Cha 'n 'eil moran tlachd ann an taigh gun fhirionnach, agus cha mho a tha tlachd ann an taigh gun bhoirionnach. Mar a tha 'n seanfhacal ag radh, 'Cha 'n fhiach bord mur bi ceathrar aige.'"

An uair a chuala na mnathan-uaisle so thoisich iad ri gaireachdaich. 'N dheigh so thuirt Sobaide, agus i mar gu 'm biodh gruaim oirre, "A charaid, tha thu tuilleadh is dana; agus ged nach ruig mise leas m' inntinn a leigeadh ris dhut, gidheadh faodaidh mi innseadh dhut, gur triuir pheathraighean sinn a tha 'deanamh ar gnothaichean fhein gu bog, balbh, gun fhiros a thoirt do dhaoine eile m' an deidhinn. Tha h-uile aobhar againn air a bhith 'cumail ar gnothaichean an cleith o dhaoine gun mhothachadh. Mar a sgriobh duine tuigseach o shean, 'Cum do dhiomhaireachd dhut fhein, agus na innis do neach sam bith i. Aon uair 's gu 'n innis thu do dhiomhaireachd do dhaoine eile, cha leat fhein tuilleadh i. Mur urrainn dut fhein do dhiomhaireachd a chumail an cleith, na biodh duil agad gu'n cum neach eile an cleith i.'"

[TD 88]

"A mhnathan-uaisle," ars' am portair, "an uair a chunnaic mi sibh dh'aithnich mi oirbh gu'm bu bhoirionnaich sibh anns am bheil tur is tuigse, agus tha mi nis a' tuigsinn gu math gu 'n robh a' Bharail cheart agam oirbh. Ged nach robh mise cho fortanach 's gu 'n d' fhuaire mi suidheachadh ard, gidheadh cha d' rinn mi dearmad air eolas is fiosrachadh fhaotainn o bhith 'leughadh leabhraichean-ealaínn, agus eachdraidh. Ma 's e bhur toil e, ceadaichibh dhomh briathran a sgriobh duine ainmeil innseadh dhuibh-briathran a bha mi 'cur ann an cleachdad o chionn ionadh bliadhna. So agaibh iad; 'Cha chum sinn ar gnothaichean an cleith o neach sam bith ach uathasan a tha cho beag tur 's nach ruigeamaid a leas ar n-earbsa chur annta; ach cha bhi dad againn an aghaidh ar gnothaichean agus ar n-inntinnean a leigeadh ris dhaibhsan a tha cho glic 's cho earbsach 's gu 'n cum iad an cleith iad.' Cumaidh mise diomhaireachd a cheart cho sabhailte ri ni a bhiodh ann an seomar glaiste 's an iuchair air chall."

Thuig Sobaide gu 'n robh am portair 'na dhuine anns an robh tomhas de thur, agus dh' aithnich i gu 'n robh fior thoil aige a chuid de 'n chuirm fhaotainn. Thuirt i ris, agus fiamh gaire oirre, "Tha fhiros agad gu 'm bheil cuirm gu bhith againn, agus tha fhiros agad mar an ceudna gu 'n do chosg i gu leor dhuinn, agus cha 'n 'eil e ceart gu 'm faigheadh tusa do chuid dhi gun dad a chosg rithe."

Thuirt Safi, agus i 'cur a h-aonta ris na thuirt a piuthar, "A

charaid, an cual' thu riamh na briathran a tha 'g radh, 'Ma bheir thu ni leat gu cuirm, is e do bheatha: ach mur tabhair, tillidh tu dhachaidh falamh.'"

A dh' aindeooin cho deadh-chainnteach 's gu 'n robh am portair, a reir choltais gu 'n tilleadh e air falbh 's e air a narachadh mur b' e gu 'n do sheas Aimini air a thaobh. Thuirt i ri Sobaide 's ri Safi, "Mo pheathraichean gaoil, tha mi 'guidhe oirbh gu 'n leig sibh leis fuireach comhladh ruinn.

[TD 89]

Tha fhios agaibh gu 'm bheil e 'na dheadh fhear-cuideachd. Mur b' e gu 'n robh e cho easgaidh 's cho tapaidh 's a bha e, cha b' urrainn dhomhsa bhith cho trath air m' ais 's a bha mi. A bharrachd air sin, nam biodh fhios agaibh air cho modhail 's a bha e 'labhairt o 'n a thachair e rium, cha chuireadh e iognadh oirbh mi bhith 'seasamh air a thaobh.

CAIB. II.

AN uair a chual' am portair cho math 's a labhair Aimini air a thaobh, bha e air a lionadh le aoibhneas anabarrach mor. Thuit e air a ghluinean air a beulaobh, agus phog e an t-urlar. Thog e a cheann, agus thuirt e, "A bhean-uasal mhaiseach, chuir thu fortan 'nam rathad an diugh roimhe, agus leis a' chaoimhneas a tha thu toileach a nochdadh dhomh, tha thu nis a' cur tuilleadh ris. Cha 'n 'eil e comasach dhomh mo thaingealachd a chur an ceil mar bu mhath leam. Agus a thaobh na bheil mi gus fhaotainn de bhur caoimhneas na dheidh so, a mhnathan-uaisle," ars' esan 's e 'labhairt ris an triur pheathraichean, "o 'n a chuir sibh urram cho mor orm, na smaoinichibh gu'n dean mi mi-fheum dheth, no gu'm bheil mi 'meas gur airidh mi air a leithid a dh' urram. Cha 'n 'eil idir. Tha mi 'g am mheas fhein mar aon de na seirbhisich a's isle a th' agaibh."

An uair a labhair e na briathran so, bha e 'dol a chur air ais an tuarasdail a fhuair e uapa, ach dh' iarr Sobaide air a chumail aig fhein. "Cha ghabh sinne gu brath air ais an tuarasdal a thug sinn do 'n mhuinntir a rinn seirbhis dhuinn," ars' ise. "Ach, a charaid, tha mi 'g ad chur 'n ad fhaireachadh nach fhaigh thu cead fuireach ach air chumhnanta nach innis thu facial gu brath mu aon ni a chi no 'chluinneas tu, agus gu'n gluais thu thu-fhein gu h-iomchuidh anns gach doigh.

[TD 90]

Anns an am, chuir Aimini dhith an trusgan a bh' oirre, agus chuir i uimpe trusgan eile, a chum gu'm biodh i na bu sgiobalta gus an dinnear a chur air a' bhord. Gu h-ullamh, eallamh, easgaidh, chomhdaich i am bord, agus chuir i am pailteas air de gach seorsa bidh. Chuir i botuil fhiona agus agus cupanan oir air a' bhoind-

taoibh. An uair a bha gach ni air a' bhord, shuidh an triuir mhnathan-uaisle aige, agus thug iad air a' phortair suidhe comhladh riutha. Bha aoibhneas anabarrach air a' phortair an uair a chunnaic e e-fhein aig a' bhord comhladh ri triuir mhnathan-uaisle a bha anabarrach maiseach. An uair a ghabh iad beagan de'n bhiadh, dh' eirich Aimini o 'n bhord, agus thug i botul fiona agus cupan oir bhar a' bhuidr-taoibh, lion i an cupan, agus dh' ol i fhein an toiseach e, a reir cleachdadh na duthchadh. An sin lion i an cupan d' a dithis pheathraichean, agus dh'ol iad e. Mu dheireadh lion i an ceathramh uair e, agus thug i do 'n phortair e. Mu 'n d' ol e am fion ghabh e oran. So brigh an orain:—Mar a bheir a' ghaoth leatha faileadh cubhraidh, fallainn as na h-aiteachan maiseach troimh am bheil i 'seideadh, mar sin bha am fion a bha e gus ol na bu mhisle blas a lamhan Aimini na bhiodh e air dhoigh eile.

Chord an t-oran cho math ris na nmathan-uaisle 's gu 'n do sheinn iad oran an te. Agus bu mhath a b' aithne dhaibh sin a dheanamh.

Gu sgeula goirid a dheanamh dheth, bha iad cho cridheil 's cho sunndach 's a b' urrainn a bhith fhad 's a bha iad aig an dinneir, agus feumar a radh nach robh cabhag orra gu eirigh o 'n bhord.

Mu dheireadh, an uair a bha e teannadh dluth air deireadh an latha, thuirt Safi ris a' phortair, agus i 'labhairt 'nan ainm 'nan triuir, "Eirich, agus bi falbh; tha lan-am agad a bhith falbh a nis."

Ach o 'n a bha 'chuideachd 's a' chuirm a' cordadh cho math ris a' phortair, cha robh iarraigd sam bith aige air

[TD 91]

falbh. "Ochan! a mhnathan-uaisle," ars' esan, "c'aite am bheil sibh ag iarraigd orm a dhol anns an t-suidheachadh anns am bheil mi. Is gann a tha mo chiall fhein agam an deis na chunnaic mi o 'n a thainig mi an so; agus o 'n a dh' ol mi barrachd air na b' abhaist dhomh, tha eagal orm nach amais mi air a dhol dhachaидh. Leigibh dhomh tamh na h-oidhche a ghabhail ann an aite sam bith an togair sibh; oir cha teid mi 'nam aite fhein ann an uine na 's lugha. Ach an uair a dh' fhalphas mi, fagaidh mi a a' chuid a's fhearr dhiom 'nam dheigh."

Ghabh Aimini taobh a' phortair an dara uair, agus thuirt i, "A pheathraichean, tha e ag innseadh na firinn; tha mi deonach 'iarrtas a thoirt dha, o 'n a thug e mar tha a' leithid de thoileachadh dhuinn; agus ma ghabhas sibh mo chomhairle, no ma tha uibhir de ghradh agaibh orm 's a tha mi 'smaointean, cumamaid e, a chum gu'n cuir sinn seachad le cridhealas na tha romhainn de 'n oidhche."

"A phiuthar," arsa Sobaide, "cha diult sinn ni sam bith dhut." An sin thionndaidh i ris a' phortair, agus thuirt i, "Tha sinn deonach aon uair eile d' iarrtus a thoirt dhut, ach air a' chumhnanta so, nach tig facal as do bheul gu brath run thimchioll ni sam bith a bhuiteas dhuinn fhein no do dhaoine eile, agus nach mo na sin a

chuireas tu ceisd oirnn mu thimchioll ni nach buin dut. Mur cum thu ris na cumhnantan so is dochu gu'm faigh thu fios air ni nach bi air chor sam bith taitneach dhut; thoir an aire, air an aobhar sin, nach bi thu 'g iarraidh fios fhaotainn c' ar son a bhios sinn a' deanamh ni sam bith a chi thu sinn a' deanamh."

"A bhean-uasal," ars am portair, "tha mi 'gealltainn gu 'n cum mi cho dluth ris na cumhnantan sin 's nach bi aobhar agaibh mo chronachadh air son am bristeadh, agus nach mo a ruigeas sibh a leas peanas a dheanamh orm. Cha 'n fhosgail mi mo bheul, agus bidh mo shuilean mar sgathan. nach cum air chuimhne ni sam bith a chuirear m' a coinneamh."

[TD 92]

"A chum a leigeadh fhaicinn dut," arsa Sobaide, "nach 'eil sinn ag iarraidh ort ni a dheanamh nach d' iarr sinn air duine riamh roimhe, eirich agus leugh na briathran a tha sgriobhte air taobh a staigh a' gheata."

Chaidh am portair thun a' gheata, agus leugh e na briathran so, a bha sgriobhte ann an litrichean mora: "Esan a labhras mu nithean nach buin da, cluinnidh e mu nithean nach taitinn ris." An uair a thill e, thuirt e ris an triuir pheathraighean, "A mhathan-uaisle, tha mi 'mionnachadh nach cluinn sibh mi gu brath a' labhairt mu nithean ris nach 'eil gnothach agam, no a bhuiteas dhuibhse."

An uair a chord iad mu 'n chuis so, chuir Aimini an t-suipeir air a' bhord; las i na coinnlean, agus shuidh iad 'nan ceathrar aig a' bhord. Ghabh iad de 'n bhiadh 's de 'n deoch na thainig riutha. Cha b' i a' chuirn gun a comhradh a bh' aca; oir eadar gabhail oran 's gach comhradh eibhinn, taitneach a bh' aca 'nan ceathrar, bha 'n oidhche 'dol seachad gun fhios daibh. Bha deur math air a' phortair; oir bha e gu math tric ag ol deoch-slainte nam mhathan-uaisle. An uair a bha iad an teis-meadhain an cridhealaic, chual' iad bualadh aig a' gheata. Ghrad dh' eirich an triuir pheathraighean o 'n bhord gus a dhol a dh' fhosgladh a' gheata. Ach o 'n a b' e Safi a b' abhaist a bhith 'fosgladh a' gheata, is i bu luaithe a bh' air a bonn, agus an uair a chunnaic an dithis eile gu 'n deachaidh i 'mach, shuidh iad gus an d' thainig i air ais a dh' innseadh co aige a bha gnothach riutha cho anamoch air an oidhche.

An uair a thill Safi, thuirt i, "Faodaidh sinn, a pheathraighean, oidhche gle chridheil a chur seachad, ma ghabhas sibh mo chomhairleasa. Tha triuir chaladairean aig a' gheata; agus rud a tha gle iongantach, tha 'n t-suil dheas cam aca 'nan triuir, agus tha 'n cinn 's am feusag 's am malaidean air an lomadh. Tha iad ag radh gur ann

[TD 93]

anamoch feasgar a thainig iad do 'n bhaile; agus o nach robh iad

riamh roimhe 's a' bhaile, cha robh fhios aca c' aite an cuireadh iad seachad an oidhche. An uair a bha iad a' dol seachad air a' gheata smaoinich iad gu 'm buaileadh iad aige. Tha iad a' guidhe oirnn, as leith ni math, an leigeadh a steach, agus cuid na h-oidhche a thoirt dhaibh. Tha iad coma c' aite an cuirear iad, ma gheibh iad fasgadh fo dhruim taighe. Bhiodh iad toilichte gu leor le faighinn a steach do 'n stabull. Tha iad 'nan daoine oga, dreachar gu leor, agus tha coltas dhaoine turail, toinnisgeil orra. Ach cha 'n urrainn mi gun bhith 'gaireachdaich an uair a smaoinicneas mi air an eidadh iongantach anns am bheil iad."

An uair a thuirt Safi so, thoisich i ri gaireachdaich, agus thoisich a dithis pheathraichean agus am portair ri gaireachdaich comhladh rithe. An sin thuirt i, "Am hheil sibh deonach an leigeadh a steach? Ni iad fearas-chuideachd gu leor dhuinn, agus o 'n a tha iad gu falbh aig soilleireachadh an latha, cha chuir e call mor oirnn fasgadh na h-oidhche agus greim de 'n bhiadh a thoirt dhaibh."

Cha robh Sobaide agus Aimini an toiseach deonach na daoine a leigeadh a steach idir; ach mu dheireadh, an uair a chunnaic iad gu 'n robh a leithid de thoil aig Safi an leigeadh a steach, dh'aontaich iad leatha.

"Bi falbh, ma ta, agus leig a steach iad," arsa Sobaide. "Ach cuimhnich gu 'n innis thu dhaibh gu saor, soilleir, nach fhaod iad aon fhacal a radh mu dheidhinn ni sam bith nach buin daibh; agus abair riutha an sgriobhadh a th' air a' gheata a leughadh." Dh'fhalbh Safi am mach gu toilichte, agus ann an uine ghoirid thill i steach agus an triuir dhaoine comhladh rithe.

An uair a chaith iad a steach do 'n t-seomar, chrom iad an cinn le umhlachd 's le urram an lathair nam mnathan-uaisle, mar a bha dligheach is iomchuidh dhaibh a dheanamh. Chuir na mnathan-uaisle failte orra gu caoimh-

[TD 94]

neil, agus thuirt iad riutha, gu 'm b' e am beatha fuireach anns an taigh fad na h-oidhche, o 'n a bha iad cho sgith an deigh an turuis.

CAIB. III.

AN uair a chunnaic na daoine cho fior eireachdail 's a bha 'n taigh, agus am modh 's an caoimhneas leis an do ghabh na mnathan-uaisle riutha, ghabh iad barail mhath orra. Mu 'n do shuidh iad, thug iad an aire do 'n phortair. O'n a bha 'n t-aodach a bh' air coltach ris an aodach a bh' orra fhein, shaoil leotha gur e fear de na daoine nach robh deonach geill a thoirt do 'm beachdan fhein a bh' ann, agus labhair iad le suarachas uime.

Bha am portair eadar a chadal 's a dhusgadh, agus o 'n a bha e car blath le fion, chuir na briathran a labhair iad tamaiti air. Sheall

e gu gruamach orra, agus thuirt e, le guth garg, "Suidhibh, agus na gabhaibh gnothach ri ni nach buin duibh. An do leugh sibh an sgriobhadh a bh' air a' gheata?"

"Dean air do shocair, a dhuine choir," arsa fear de 'n triuir dhaoine, "cha 'n 'eil sinne toileach dragh sam bith a chur ort; an aite sin, tha sinn deonach ni sam bith a dheanamh a dh' iarras tu oirnn."

An uair a chunnaic na mnathan-uaisle gu 'n robh na fir air thuar a dhol thar a cheile, chaidh iad 's an eadraiginn, agus chuir iad gu sith iad.

An uine ghoirid chuireadh biadh is deoch de gach seorsa air a' bhord, agus shuidh an triuir aig a' bhiadh, agus bha na mnathan-uaisle 'frithealadh dhaibh.

An uair a ghabh na caladairean na thainig riutha de 'n bhiadh 's de 'n deoch, thuirt iad ris na mnathan-uaisle, gu'n robh iad toileach ceol a chluich, ma thachair gu 'n robh

[TD 95]

innealan-ciuil anns an taigh. Gun dail sam bith fhuaradh inneal-ciuil do gach fear dhiubh, agus thoisich iad ri cluich comhladh. Sheinn na mnathan-uaisle oran a bha freagarrach air an fonn a bha na fir a' cluich; agus bu mhath a b' aithne dhaibh sin a dheanamh. Eadar a h-uile ceol is orain is cridhealas a bh' aca, bha 'n oidhche a' dol seachad gun fhios daibh.

An uair a bha iad ann am mullach an solais, chualas bualadh aig an dorus. Chuir e iognadh orra gu leir gu 'm biodh neach sam bith a' bualadh aig an dorus cho anamoch sid. Chaidh Safi a dh' fhaicinn co a bh' aig an dorus. Co a bh' ann ach an righ, agus an t-ard-chomhairleach 's an t-ard-chaillteanach. Bha e mar chleachdad aig an righ a bhith gu math tric a' falbh, ann an aodach duine chumanta, air feadh a' bhaile anns an oidhche, feuch am faiceadh e cia mar a bha cuisean a' dol air aghart air feadh a' bhaile. Air an oidhche so, bha e na bu traithe na b' abhaist da, agus an uair a chuala e an ceol agus a' ghaireachdaich a bh' anns an taigh an am dha bhith 'dol seachad air an dorus, dh' iarr e air an ard-chomhairleach bualadh, o'n a bha toil aige fios fhaotainn c'ar son a bha muinntir an taighe cho mear 's cho aoibhneach.

Thuirt an t-ard-chomhairleach ris, nach robh anns an taigh ach mnathan, agus gu'n robh iad ri spors 's ri feala-dha mar a bha e nadarra dhaibh a deanamh; agus o'n a bha 'chuis coltach gu 'n do ghabh iad deur beag a bharrachd de 'n fhion air na bu choir dhaibh a ghabhail, gu 'm b' fhearr leigeadh leotha gu'n dragh sam bith a chur orra. A bharrachd air sin, o nach robh an uair mi-ionchuidh, nach bu choir stad a chur air a' chridhealas a bh' aca.

Chuir an righ roimhe gu 'm buaileadh iad ag an dorus. An uair a dh'

fhosgail Safi an dorus, thug an t-ard-chomhairleach an aire gu 'n robh i 'na boirionnach anabarrach briagh, agus air ghaol cead fhaighinh a dhol a

[TD 96]

steach, rinn e umhlachd dhi, agus thuirt e, "Is triuir mharsantan sinn a thainig a Mosul. Thainig sinn do'n bhaile so o chionn deich latha le moran de bhathar luachmhор. Fhuair sinn cuireadh o aon de mharsantan a' bhaile gus a dhol gu cuirm comhladh ris feasgar an diugh; agus bha am biadh 's an deoch pait, agus chuireadh fios air luchd-ciuil 's air dannsairean, a chum an tuilleadh a chur ri ar toil-inntinn. Leis a h-uile gleadhraich is straighlich a bh' againn, chuir luchd-riaghlaidh a' bhaile maoir g' ar glacadh; ach gu fortanach thug sinne ar casan as gun fhios daibh. A nis, o nach 'eil annainn ach coigrich, agus sinn rud eigin blath le fion, tha eagal oirnn gu 'n tachair na maoir oirnn mu 'm faigh sinn a dh' ionnsuidh an aite anns an robh sinn a' fuireach. An uair a bha sinn a' dol seachad air an taigh so, chuala sinn fuaim a' chiuil, agus smaoinich sinn, o 'n a bha sibh gun dol a laidhe, gu 'm bu choir dhuinn bualadh air an dorus, gun fhios nach leigeadh sibh leinn an oidhche a chur seachad fo phasgadh an taighe. Ma tha sibh a' smaoineachadh gu 'm bheil sinn airidh air cuideachd a chumail ribh re na h-oidhche, bidh sinn cho modhail 's cho iomchuidh ri daoine a chunnaic sibh riamh, agus ni sinn fears-chuideachd agus cridhealas nach toir oilbheum sam bith dhuibh. Ach mur 'eil sibh deonach fasgadh an taighe a thoirt dhuinn, bidh sinn toilichte le fasgadh an fhor-dhoruis."

An uair a bha 'n t-ard-chomhairleach a' labhairt nam briathran so, bha Safi ag eisdeachd le ro-aire, agus ag amharc gu geur ann an aghaidhean nan triuir dhaoine. Thuirt i riutha nach b' i bean an taighe idir, agus, air an aobhar sin, nach fhaodadh i an leigeadh a steach. Ach nam fanadh iad tiotadh beag far an robh iad, gu 'n tigeadh i le fios do 'n ionnsuidh, am faigheadh iad a steach.

Thill Safi do 'n t-seomar far an robh a peathraighean, agus dh' innis i dhaibh na briathran a thuirt an duine rithe

[TD 97]

aig an dorus. Cha robh fhios aca an toiseach ciod a dheanadh iad; ach o 'n a bha iad gu nadarra gle chaoimhneil, smaoinich iad gu 'm b' fhearr dhaibh na daoine a leigeadh a steach, agus cuid na h-oidhche a thoirt dhaibh.

An uair a chaith iad a steach do 'n t-seomar, chuir iad failte air na mnathan-uaisle, agus mar an ceudna air an triuir chaladairean. Bha na mnathan-uaisle modhail, caoimhneil riutha, agus iad an duil gur triuir mharsantan a bh' annta. Thuirt Sobaide riutha, agus i 'labhairt gu ciuin, siobhalta, "Is e bhur beatha an oidhche a chur seachad an so. Ach mu 'n abair mi an corr ribh, tha mi an dochas

nach gabh sibh gu h-olc e ma dh' iarras mi aon fhabhar oirbh."

"Ochan! ciod e am fabhar a tha sibh ag iarraidh? Cha diult sinne fabhar sam bith a dh' iarras bhur leithid-sa de mhnathan-uaisle oirnn," ars' an t-ard-chomhairleach.

Thuirt Sobaide ris, "Tha mi 'g iarraidh a dh' fhabhar oirbh, nach abair sibh aon fhacal mu dheidhinn ni sam bith a chi sibh, agus nach cuir sibh ceisd sam bith oirnn mu thimchioll aon ni a chi no a chluinneas sibh fhad 's a bhios sibh an so; no, ma chuireas, cluinnidh sibh nithean nach cord ribh air chor sam bith."

"A bhean mo ruin," ars' an t-ard-chomhairleach, ni sinne mar a tha sibh ag iarraidh oirnn. Cha 'n eil sinn aon chuid math gu beum fhaotainn do dhaoine eile; agus cha mho a tha toil againn a bhith farraid mu nithean nach buin duinn. Tha sinn riaraichte gu leor le bhith 'gabhall beachd air gach ni a bhuineas do ar gnothach fhein, gun ghuth a thoirt air nithean a bhuineas do dhaoine eile."

An uair a chuala iad so, shuidh iad uile mu 'n bhord, agus dh' ol iad deoch-slainte nam feadhnaich a thainig mu dheireadh.

Am feadh a bha 'n t-ard-chomhairleach a' cumail nam mnathan-uaisle ann an seanachas, cha b' urrainn an righ

[TD 98]

gun bheachd sonraichte 'ghabhall air cho maiseach 's a bha iad; air cho iomchuidh 's a bha iad 'nan gluasad, agus air cho geur-chuiseach, tlachdmhor 's a bha iad 'nan comhradh. Air an laimh eile, bha iognadh anabarrach air, a chionn gu 'n robh an t-suil dheas cam aig an triuir chaladairean. Ged bu mhath leis fios fhaotainn cia mar a chaill iad an leith shuil 'nan triuir, cha 'n fhaodadh e fios an aobhair fhaighneachd, o 'n a gheall e fhein 's a dhithis chompanach nach cuireadh iad ceisd mu thimchioll ni sam bith fhad 's a bhiodh iad 's an taigh. Bha 'n taigh 's an t-innsreadh 's an t-ordugh maiseach anns an robh gach ni a bha 'n taobh a staigh de 'n dorus, a' toirt air a bith 'smointean gur ann a bha e ann an taigh a bha fo dhraoidheachd.

An uair a bha iad a' comhradh mu thimchioll gach doigh anns am faoidteadh spors is fearas-chuideachd a dheanamh, dh' eirich na caladairean thun an urlair, agus thoisich iad ri dannsa. Chord an seol dannsa 'bh' aca araon ris na nmathan-uaisle, agus ris an righ 's ri' chompanaich.

An uair a bha iad sgith dannsa shuidh iad. An sin dh' eirich Sobaide, agus rug i air laimh air Aimini, agus thuirt i rithe, "Eirich, a phiuthar, oir cha ghabh a' chuideachd gu h-olc e, ged a ghnathachaimeamaid ar saorsa 'n ar taigh fhein mar a b' abhaist duinn, agus ged a dheanamaid ar dleasdanas mar a chleachd sinn."

Thuig Aimini gu math ciod a bha 'piuthar a' ciallachadh. Dh' eirich

i as an aite an robh i 'na suidhe, agus thug i air falbh na soithichean a bh' air a' bhord, agus na h-innealan-ciuil air an robh na caladairean a' cluich.

Thoisich Safi ri sguabadh an t-seomair, agus ri cur gach ni 'na aite fhein gu h-ordail. Chuir i na soluis air doigh, agus thug i air an triuir chaladairean suidhe air an dara taobh de 'n t-seomar, agus thug i air an righ 's air a chompanaich suidhe air an taobh eile. Thuirt i ris a' phortair, "Faigh thu fhein deiseil a chum gu 'n tugadh tu

[TD 99]

cuideachadh dhuinn. O 'n a bhuineas tusa do 'n teaghlaich, cha 'n fhaod thu bhith 'nad thamh."

Dh' eirich am portair cho luath 's a bh' aige; thruis e a mhuilichionnan, agus thuirt e, "Tha mise deas gu ni sam bith a dheanamh a dh' iarras sibh orm."

"Ceart gu leor," arsa Safi, "seas far am bheil thu gus am faigh thu ordugh; cha bhi thu fada 'n do thamh."

Chuir Aimini cathair air meadhain an urlair; agus an sin chaidh i steach do chlosaid. Smeid i air a' phortair, agus thuirt i ris, "Trobhad an so, agus cuidich mi."

Chaidh e do 'n chlosaid, agus an ceann tiotaidh thill e do 'n t-seomar, agus da ghalladh dhubh aige air lomhainn. Bha iad cho similidh 'nan coltas 's ged a bhithteadh an deis gabhail orra le slait.

Dh' eirich Sobaide as an aite an robh i 'na suidhe, agus ghabh i ceum no dha far an robh am portair 'na sheasamh. Tharruinn i osna throm, agus thuirt i, "Trobhad, agus deanamaid ar dleasdanas."

Thruis i a muilichionnan as cionn a h-uillean, agus rug i air slait a laimh Safi. Thuirt i ris a' phortair, "Thoir te dhe na gallachan do m' phiuthair Aimini, agus thoir an so an te eile."

CAIB. IV.

RINN am portair mar a dh' aithneadh dha. Thoisich a' ghalladh a bh' aige air lomhainn 'na laimh ri donnalaich. Thionndaidh i ri Sobaide, agus sheall i oirre mar gu'm biodh i 'g iarraidh oirre truas a ghabhail rithe. Ach a reir choltais cha do ghabh Sobaide truas sam bith rithe, ged a bha i 'donnalaich cho cruaidh 's gu 'n cluinnteadh an taobh am muigh dhe 'n taigh i. An aite sin is ann a ghabh i dhi leis an t-slait gus an robh i seachd sgith. 'Na dheigh sin thilg

[TD 100]

i uaipe an t-slat, agus rug i air an lomhainn a laimh a' phortair; thog i suas a' ghalladh air dha spoig, agus an uair a sheall i oirre anns an aodann le mor-thruas, thoisich i fhein 's a' ghalladh ri sileadh nan deur. An sin thug Sobaide lamh air a neapaicinn-pocaid, agus an uair a thiormaich i suilean na galladh 's thug i pog dhi, thug i an lomhainn do 'n phortair, agus dh' iarr i air a' ghalladh a chur do 'n aite 's an robh i roimhe. Rinn e mar a dh' iarradh air. 'Na dheigh sin thug Aimini dha a' ghalladh eile gus a cumail ri Sobaide gus an gabhadh i oirre mar a rinn i air a' cheud te. Ghabh Sobaide oirre leis an t-slat gus an d' fhas i sgith, agus an uair a ghuil i os a cionn 's a thiormaich i a suilean 's a phog i i, dh' ordach i a cur do 'n aite 's an robh i roimhe.

Chuir na nithean so iognadh anabarrach mor air an triuir chaladairean, air an righ, agus air a dhithis chompanach. Cha b' urrainn daibh idir a thuigsinn ciod a thug air Sobaide, an deis dhi an da ghalladh a dhochann, a bhith gul, agus a' tiormachadh an suilean, agus 'g am pogadh. Bha iad a' sior bhruidhinn gu beag eatorra fhein mu'n chuis. Bha toil mhor aig an righ fios an aobhair fhaotainn am mach. Bha e 'feuchainn ri thoirt air an ard-chomhairleach ceisd a chur air na mnathan-uaisle mu'n chuis; ach cha robh an t-ard-chomhairleach a leigeadh air gu'n robh e 'g a chluinnitinn. Mu dheireadh thuirt e ris an righ, gu 'm b' fhearr dhaibh foighidinn a dheanamh gus am faigheadh iad am iomchuidh gu ceisd a chur.

Bha Sobaide 'na suidhe air cathair am meadhain an urlair far an robh i a' gabhail air an da ghallaidh, agus i gle sgith. Thuirt Safi rithe, "A phiuthar ghaoil, is fhearr dhut suidhe, 'nad aite fhein gus an dean mise mo chuid fhein de 'n obair."

Dh' eirich Sobaide agus shuidhe i 'na cathair fhein. Cha bu luaithe a rinn i so na shuidh Safi air a' chathair a bh' air meadhain an urlair. Thuirt i ri Aimini, "A phiuthar ghaoil,

[TD 101]

eirich, tha mi 'guidhe ort; tha fhios agad gle mhath ciod bu mhiann leam a radh."

Dh' eirich Aimini agus chaidh i 'mach as an t-seomar. An ceann tiotaidh thill i steach agus ceis riomhach aice 'na laimh anns an robh inneal-ciuil gu curamach am pasgadh. Thug i an t-inneal-ciuil do Shafi. An uair a thug Safi greis air a ghleusachadh, thoisich i air a chluich agus air seinn orain a bha anabarrach tiamhaidh, mu thiomchioll nam piantan broin a tha iadsan a' fulang aig nach 'eil comas a bhith ann an cuideachd na muinntir do 'm bheil gradh aca. Thug an ceol agus an t-oran toileachadh anabarrach mor do 'n righ agus do 'n chuideachd gu leir, aig cho math 's cho durachdach 's a chluich 's a sheinn i. Thuirt i ri Aimini, "A phiuthar, toisich thusa 'n am aite; oir tha mo ghuth 'gam threigsinn."

"Ni mise sin gle thoileach," ars' Aimini, agus i breith air an inneal-chiuil 's a' suidhe anns a' chathair.

Math 's mar a bha Safi gu cluich 's gu seinn, b' i Aimini fada, fada 'b' fhearr. Chluich is sheinn i air a' cheart phuing air an do sheinn a piuthar le leithid de dhrudhadh 's de dhurachd 's de dhealas 's gu'n robh a neart 'g a treigsinn mu 'n do sguir i.

Thuirt Sobaide, "A phiuthar, rinn thu do għnothach gu h-iongantach math, agus tha e furasda gu leor dhuinn a thuigsinn gu 'm bheil thu fhein a' faireachadh a' bhroin a bha thu 'cur an ceill cho soilleir anns an oran."

Cha robh e an comas do Aimini freagairt a thoirt d' a piuthair; oir, eadar na geur-fhaireachdainean broin a dhuisg briathran tiamhaidh an orain 'n a cridhe, agus an sarachadh a rinn i oirre fhein a' cluich 's a' seinn, bha i air a claoidh cho mor 's gu 'n d' thainig fannachadh oirre. Gus fionnachd a thoirt dhi b' eigin a h-amhach agus a braighe a leigeadh ris. Ged a bha' h-agħaidh anabarrach maiseach, bha' h-amhach 's a braighe cho dubh 's cho lan de dh' athailtean

[TD 102]

's gu 'n do għabb na fir a bha 'n lathair uamhas. Ach cha d' thug an fhionnachd a fhuair i faothachadh sam bith dhi. Thuit i ann an laigse. An uair a leum Sobaide agus Safi far an robh i gu cuideachadh a dheanamh leatha, thuirt fear dhe na caladairean, agus gun e air chomas fuireach 'na thosd na b' fhaide, "B' fhearr dhuinn a bhith air cadal air an t-sraíd fhein na tighinn a steach a dh' fhaicinn a leithid so de shealladh."

An uair a chuala an righ na briathran so, thionndaidh e ris na caladairean eile, agus dh' fheoraich e dhiubh ciod bu chiall do na nithean ud uile.

"Le 'r cead," ars' iadsan, "tha 'chuis an an-fhios dhuinne mar a tha i dhuibh fhein."

"Ciod e tha sibh ag radh!" ars' an righ, "nach ann do 'n teaghlaħ so a bhuineas sibh? An urrainn sibh innseadh dhomh idir mu thimchioll an da ghalladħ dhubħ, agus na mna-uaisle a dh' fhannaich 's air an robh na h-athailtean?"

"Le 'r cead," ars' iadsan, "is e so a' cheud uair a bha sinne riamh 's an taigh, agus cha 'n 'eil ach beagan uine o 'n a thainig sinn ann."

Chuir so moran iogħnaidh a bharrachd air an righ. "Faodaidh e bhith," ars' esan, "gu 'm bheil fħios aig an duine so eile a tha comhladh ribħ air ni eigin mu 'n chuis."

Smeid fear dhe na caladairean air a' phortair e thihinn dluth

dhaibh. Rinn am portair so.

"An innis thusa dhuinn," ars' esan, "c'ar son a ghabhadh air an da ghallaidh leis an t-slait, agus c'ar son a tha 'leithid de dh' athailtean air braighe Aimini?"

"Le'r cead," ars' am portair, "tha mise comasach air mo mhionnan a thabhairt nach aithne dhomh ni sam bith mu thimchioll a' gnothaich na 's mo na 's aithne dhuibh fhein. Ged a tha mi 'fuireach anns a' bhaile, cha robh mi riamh roimh anns an taigh so; agus ma tha ioghnadh oirbhse mise

[TD 103]

'fhaicinn an so, tha 'cheart uiread a dh' ioghnadh ormsa mi fhein fhaotainn 'n 'ur cuideachd-se. Agus tha ioghnadh a bharrachd orm a choinn nach fhaca mi firionnach 's an taigh o 'n a thainig mi ann air an fheasgar so."

Bha 'n righ agus a dhithis chompanach, agus mar an ceudna an triuir chaladairean, an duil gus a so, gu 'm buineadh am portair do 'n teaghach, agus bha iad ann an dochas gu'n tugadh e dhaibh am fiosrachadh a bha dhith orra. Ach an uair a chunnaic iad nach b' urrainn e fiosrachadh a thoirt dhaibh, chuir iad rompa gu 'm feuchadh iad ris an fiosrachadh a bha dhith orra fhaotainn air aon doigh no doigh eile. Thuirt an righ, "Seallaibh air so; tha sinn seachdnar fear ann, agus cha 'n 'eil ar gnothach ach ri triuir boirionnach; feuchamaid ri impidh a chur orra cuisean a shoilleireachadh dhuinn, agus ma dhiultas iad sin a dheanamh, bheir sinn orra a dheanamh gun taing dhaibh."

Cha robh an t-ard-chomhairleach deonach so a dheanamh idir. Dh' fheuch e mar a b' fhearr a b' urrainn da ri nochdadhbh do 'n righ gu 'm faodadh iad dragh a thoirt orra fhein. A chum nach fhaigheadh a h-aon de chach am mach gur e an righ a bh' ann, labhair e ris mar gu 'm biodh e 'labhairt ri duine cumanta. Thuirt e ris:-"Thoir fa near, guidheam ort, gu 'm bheil sinn an cunnart ar deadh ainm a chall. Tha fhios agad gle mhath air na cumhnantan air an do leig na mnathan-uaisle a steach sinn, agus gu 'n do gheall sinn gu 'n deanamaid mar a dh' iarr iad oirnn. Ciod a their iad ruinn ma bhristeas sinn air ar gealladh? Bidh an barrachd coire ri chur oirnn ma thig tubaistean 'n ar rathad; oir cha 'n 'eil e coltach gu 'n cuireadh iad fo leithid de chumhnantan sinn mur biodh iad cinnteach gu 'n rachadh aca air peanas a leagadh oirnn nam bristeamaid iad."

'Na dheigh so thug an t-ard-chomhairleach an righ ceum no dha a thaobh, agus thuirt e ris ann an cogar, "Le'r cead, tha 'chuid a's mo dhe 'n oidhche a nis air a dhol seachad;

[TD 104]

agus nam b' e bhur toil foighidinn a dheanamh gus an tigeadh a'

mhadainn, bheirinnsa na mnathan-uaisle 'n 'ur lathair, agus gheibheadh sibh am fiosrachadh a tha dhith oirbh.

Ged a bha 'chomhairle so gle ghlic, cha ghabhadh an righ idir i. Thuirt e ris an ard-chomhairleach, e dhunadh a bheoil; agus chuir e roimhe gu 'm faigheadh e 'mach gun dail sam bith ciod bu chiall do na nithean a chunnaic e.

Cha robh fhios co air a thigeadh a dhol far an robh Sobaide a dh' fheorach mu 'n chuis. Dh' fheuch an righ ri thoirt air na caladairean bruidhinn air an son uile, ach thuirt iad nach fhosgladh iad am beoil mu 'n chuis. Mu dheireadh dh' aontaich iad gu 'm b' ann do 'n phortair bu choir bruidhinn. Agus an uair a bha iad a' cur an comhairle ri cheile mu thimchioll na doigh anns am bu choir dha bruidhinn, thainig Sobaide a steach do 'n t-seomar far an robh iad, agus an uair a chuala i an cath bruidhne a bh' aca thuirt i, "A dhaoin'-uaisle, co air a tha sibh a' bruidhinn? Ciod uime am bheil sibh a' connsachadh?"

Ghrad fhreagair am portair, agus thuirt e, "A bhaintighearna, tha na daoin'-uaisle a' guidhe oirbh gu 'n innis sibh dhaibh c'ar son a ghuil sibh os cionn an da ghalladh an deis dhuibh gabhail orra leis an t-srait, agus cia mar a thainig na h-athailtean gu bhith air braighe na mna-uaisle a thuit ann an laigse anns an t-seomar. Tha iad ag iarraidh ormsa so fheorach dhibh 'nan ainm."

CAIB. V.

AN uair a chuala Sobaide na briathran so, sheall i le aghaidh ghruamaich air na fir. Thuirt i ris an righ, agus ris a' chuid eile de 'n chuideachd, "Am bheil e fior, a dhaoin'-uaisle, gu'n d' iarr sibh air a' cheisd so a chur ormsa?"

[TD 105]

Dh' aidich iad gu leir, ach an t-ard-chomhairleach 'na onar, gu'n d' iarr iad air a' phortair a' cheisd a chur oirre.

Ann am briathran a bha 'nochdadhbh gu 'n robh i gle fheargach riutha, labhair i mar so:-

"Mu 'n d' thug sinn cead dhuibh tighinn a steach do 'n taigh, air eagal gu 'n cuireadh sibh dragh oirnn 's gun againn ach sinn fhein, chuir sinn mar chumhnant oirbh nach abradh sibh facal mu dheidhinn ni sam bith nach buineadh dhuibh, air eagal gu'n cluinneadh sibh nithean nach cordadh ribh; agus an deis dhuinn ar leigeadh a steach, agus caoimhneas a nochdadhbh dhuibh, cha d' rinn sibh mar a gheall sibh. Tha e fior gun teagamh sam bith gur e an doigh shaorsnail anns an do ghnathaich sinne sinn fhein 'n 'ur lathair bu choireach ri sibhse a dheanamh mar a rinn sibh; ach cha leithsgeul dhuibh sin air son sibh a bhith cho mi-ionchuidh 'n 'ur gluasad 's a tha sibh."

An uair a thuirt i so, bhual i a cas gu laidir tri uairean air an urlar, agus bhual i a basan tri uairean ri 'cheile, agus thuirt i, "Greasaibh a steach."

Ann an tiotadh dh' fhosgladh an dorus, agus leum seachdnar de dhaoine dubh' a steach do 'n t-seomar le claidhnean ruisgte 'n an laimh. Rug iad air fear an t-aon de na daoine a bh' anns an t-seomar, agus leag iad air teis meadhain an urlair iad gus na cinn a thoirt dhiubh.

Tha e furasda dhuinn a thuigsinn gu'n robh eagal gu leor air an righ. Bha aithreachas gu leor air nach d' fhan e samhach mar a dh' iarr an t-ard-chomhairleach air. Ach cha deanadh aithreachas feum sam bith anns an am. Bha iad uile air thuar am beatha 'chall air shaillibh a bhith 'gabhail gnothaich ri nithean nach buineadh dhaibh.

Ach an deis dhaibh na daoine a leagadh air an urlar, thuirt fear dhiubh ri Sobaide 's ri 'dithis pheathraichean, "Mo bhana-mhaighstirean moralach, urramach, am bheil sibh ag ordachadh dhuinn na cinn a thoirt dhiubh?"

[TD 106]

"Deanaibh foighidinn," arsa Sobaide. "Feumaidh mi an ceasnachadh an toiseach."

Thuirt am portair 's e air chrith leis an eagal: "An ainm ni math gabhaibh truas dhiom, agus na cuiribh gu bas mi air son cionta dhaoine eile! Tha mise gle neo-chiontach-is ann acasan a tha 'choire. Mo leireadh! nach bu taitneach a chuir sinn seachad an uine mu 'n d' thainig na caladairean. Is iadsan a thug am mi-fhortan so oirnn. Tha iad a' deanamh dragh' agus aimhreit anns gach baile do 'n teid iad. A bhean-uasal choir, tha mi 'guidhe ort nach cuir thu an neo-chiontach gu bas maille ris a' chiontach. Thoir fa near gu 'm bheil e moran na 's cliuitiche mathanas a thoirt do chreutair truagh mar a tha mise, aig nach 'eil doigh air mi fhein a chuideachadh, na mo chur gu bas ann am feirg."

Ged a bha fearg air Sobaide, cha b' urrainn i gun ghaire a dheanamh 'na h-inntinn an uair a chuala i a' chaoidh 's a' ghearin a bh' air a' phortair. Ach cha do leig i oirre gu'n cuala i e. Thionndaidh i ris an t-siathnar eile, agus thuirt i, "Innsibh dhomhsa co sibh, ar neo cha bhi an tuilleadh saoghail agaibh. Cha 'n 'eil mi 'creidsinn gur daoine onarach a th' annaibh, agus cha mho a tha mi 'creidsinn gu'm bheil ughdarris no urram agaibh anns na duthchannan do 'm buin sibh; oir nam biodh sibh modhail, uasal, urramach, 'n 'ur duthaich fhein, bhiodh sibh air a' cheart doigh anns an duthaich so."

Bha 'n righ gu nadarra gle neo-fhoighidneach, agus bha e moran na bu neo-fhoighidniche na cach an uair a chunnaic e e-fhein 'na shineadh air an urlar, agus a bheatha fo bhinn boirionnaich a bh' air a brosnachadh gu feirg. Ach an uair a chunnaic e gu'n robh i toileach

fios fhaotainn co iad, ghabh e rud eiginne de mhisnich; oir bha e 'smaoineachadh gu 'n leigeadh i a bheatha leis an uair a gheibheadh i mach co e. Ach bha 'n t-ard-chomhairleach na bu ghlice na

[TD 107]

gu'n cuireadh e leithid a dh' eas-urram air a mhaighstir 's gu'n innseadh e gu'n do chuir e e-fhein 'na leithid de chrois le cion smaointean. Thuirt e gu beag ris an righ, "Tha sinn a' faighinn an ni a thoill sinn."

Ach ged a bhiodh toil aige comhairle an righ a ghabhail, cha 'n fhaigheadh e uine gu labhairt; oir labhair Sobaide ris da caladairean, agus thuirt i, "An e triuir bhraithrean a th' annaibh?"

Fhreagair fear dhiubh agus thuirt e, "Cha 'n eadh; oir ged a tha sinn a' caitheamh ar beatha air an aon doigh, agus a' caitheamh an aon seorsa eididh, cha 'n 'eil sinn daimheil dha cheile idir."

"An robh an t-suil dheas 'g 'ur dith an uair a rugadh sibh?" ars' ise.

"Cha robh," ars' esan; "chaill mise mo shuil ann an doigh a chuireadh ioghnadh oirbh, agus a bheireadh fiosrachadh do gach neach, nam biodh e air a sgriobhadh. Agus an deis do 'n mhi-fhortan so tighinn 'nam rathad, thug mi dhiom m' fheusag agus lom mi mo mhalaidean, agus chuir mi umam eideadh caladair."

"Dh' fhaighneachd Sobaide a' cheart cheisd de 'n da chaladair eile, agus thug iad an fhreagairt cheudna oirre. Ach thuirt am fear mu dheireadh a labhair: "Cha daoine cumanta sinn idir. Is e 'th' annainn clann righrean. Agus ged nach do thachair sinn ri 'cheile riamh gus an diugh, fhuair sinn uine gus ar n-eachdraidh innseadh do chach a cheile; agus tha mi g' innseadh dhuibh le firinn gu'n robh na righrean o 'n d' thainig sinn ainmeil anns an t-saoghal."

An uair a chuala Sobaide na briathran so dh' fhas i na bu shiobhalta riutha, agus thuirt i ris na seirbhisich dhubha a bha deas gus na daoine a mharbhadh, "Leigibh an cead fhein dhaibh car uine, ach fanaibh anns an t-seomar. An fheadhainn a dh' innseas dhuinn eachdraidh am beatha, agus

[TD 108]

an t-aobhar air son an d' thainig iad an so, cha dean sibh cron sam bith orra, ach leigidh sibh leotha a dhol taobh sam bith a thogras iad. Ach an fheadhainn nach dean so, cuiridh sibh gu bas iad."

Bha 'n t-seachdnar fear 'nan suidhe air an urlar, ann am meadhain an t-seomair mu choinneamh nam mnathan-uaisle. Bha iadsan 'nan suidhe air langsaid, agus bha na seirbhisich 'n an seasamh, deas gus ni sam bith a dh' iarrtadh orra a dheanamh.

Thuig am portair gu'n rachadh aige air e fhein a thoirt as a' chunnart 's an robh e le 'eachdraidh innseadh, agus b' e a' cheud fhear a labhair. Thuirt e, "A bhean uasal, tha fhios agad air m' eachdraidh mar tha, agus c'ar son a thainig mi an so; agus mar sin, cha 'n 'eil agam ach beagan ri radh. Bhruidhinn do phiuthar rium 's a' mhadainn an diugh, agus mi 'feitheamh feuch an tugadh neach sam bith obair dhomh leis an coisninn mo lon, agus dh' iarr i orm a leantuinn a chum gu'n giulaininn gach ni a bha i gus a cheannach. Lean mi i o bhuthaidh gu buthaidh air feadh a' bhaile gus an do cheannaich i luma-lan na bascaid a bh' agam. An uair a bha 'bhascaid cho lan 's nach gabhadh i an corr, thainig mi an so leatha. Rinn sibh de dh' fhabhar rium na leig dhomh fuireach gus a nis, fabhar nach dichuimhnich mi ri mo bheo. Sin agad, a bhean choir, m' eachdraidh-sa."

An uair a dh' innis am portair 'eachdraidh fhein, thuirt Sobaide ris, "Bi gabhail air falbh, agus na faiceamsa an so thu gu brath tuilleadh."

"A bhaintighearna choir," ars' am portair, "tha mi 'guidhe ort, leig dhomh fuireach. An deis do chach m' eachdraidh-sa a chluinntinn, cha bhiodh e ceart mo chur air falbh gus an cluinn mi an eachdraidh acasan." An uair a thuirt e so, shuidh e ann ad aite air leith, agus bha e toilichte gu'n d' fhuair e saor as a' chunnart 's an robh e.

[TD 109]

An sin thoisich fear de na caladairean ri innseadh eachdraidh a bheatha fein. Thuirt e mar so:—"A bhaintighearna, a chum gu'n tuig thu cia mar a chaill mi mo shuil dheas, agus c'ar son a tha mi ann an eideadh caladair, feumaidh mi innseadh dhut gur mac righ mi. Bha brathair m' athar mar an ceudna 'na righ air rioghachd a bha faisge air an rioghachd aig m' athair. Bha mac aig brathar m' athar a bha mu'n aon aois rium fhein.

An deis dhomh lan fhoghlum fhaighinn mar a bha freagarrach do m' shuidheachadh, bha mi 'dol uair 's a' bhliadhna a dh' amharc air brathair m' athar, agus bha mi 'fuireach da mhios maille ris. Mar a bha nadarra gu leor, bha mi 'caitheamh an earrann bu mho dhe 'n uine so ann an cuideachd mhic bhrathar m' athar. Dh' fhas sinn gle mheasail, agus gle mhiadhail air a cheile, mar a bha sinn a' fas na b' eolaiche air a cheile. An uair mu dheireadh a chunnaic mi e, bha e na bu chaoimhneile rium na bha e riamh roimhe. Air latha araidh rinn e cuirm mhór mar urram dhomhsa. Thug sinn uine fhada aig a' bhord. Agus an deis dhuinn ar suipear a ghabhail, thuirt e rium, "Is gann gu 'n tomhais thu cia mar a bha mi 'cur seachad na h-uine o 'n a bha thu an so mu 'n am so an uiridh. Bha moran dhaoine agam aig obair a bha toil agam a chriochnachadh. Thog mi taigh mor, agus tha e nis deas air son a dhol a ghabhail comhnuidh ann. Cha mhisde leat mi 'g a shealltainn dhut. Ach feumaidh tu an toiseach do mhionnan a thoirt dhomh nach innis thu do dhuine beo ni m' a dheidhinn."

O 'n a bha meas mor agus eolas fada againn air a cheile, cha b' urrainn domh ni sam bith a dhiultadh dha. Thug mi mo mhionnan gu toileach dha mar a dh' iarr e orm. An sin thuirt e rium, "Fan an so gus an till mi-cha bhi mi tiotadh air falbh."

[TD 110]

An uine ghoirid thill e, agus bean-uasal og aige air laimh. Bha i ann an trusgan anabarrach riomhach, agus bha i 'n a boirionnach cho briagha 's a chunnaic mi riamh. Cha d' innis e dhomh co i, agus bha e mi-mhodhail leam fhaighneachd. Shuidh sinn a rithist aig a' bhord, agus a' bhean-uasal comhladh ruinn. Thug sinn greis mhath air comhradh mu chaochladh nithean, agus bha sinn an drasta 's a rithist ag ol air a cheile.

Mu dheireadh thuirt e rium, "Cha 'n fhaod sinn a bhith call na h-uine. Eirich agus thoir leat a' bhean-uasal so air laimh, agus rach leatha a dh' ionnsuidh ionaid anns am faic thu aite-adhlacaidh a tha air ur-thogail, agus mullach cruinn air. Tha e furasda gu leor dhut aithneachadh, oir tha 'n dorus aige fosgailte. Theirigibh a steach ann le cheile, agus fanaibh ann gus an tig mise, agus cha chum mi fada 'feitheamh sibh."

CAIB. VI.

AIR eagal bristeadh air mo mhionnan, cha do chuir mi ceisd sam bith air, ach rug mi air lamh air a' mhnaoi-uasail, agus leis an t-seoladh a thug mac bhrathar m' athar dhomh, thug mi a dh' ionnsuidh an aite-adhlacaidh i. Cha deachaidh sinn ceum iomrall; oir bha airde na gealaich ann. Cha robh sinn ach air ruighinn an uair a chunnaic sinn mac bhrathar m' athar a' tighinn 'n ar deigh. Bha soitheach uisce aige agus tuadh, agus pocan beag anns an robh criadh thioram.

Bhrist e urlar an aite-adhlacaidh le cul na tuaidhe, agus an uair a chladhaich e an talamh, leig e ris an dorus-falaich a bha fo 'n aite-adhlacaidh. An uair a dh' fhosgail e na dorus so, thug mi an aire gu 'n robh staidhre a' dol sios do dh' ionad-comhnuidh a bha fo 'n talamh. An sin thuirt e

[TD 111]

ris a mhnaoi-uasail, "A bhaintighearna, is e so an rathad a dh' ionnsuidh an aite a bha mi ag riadh riut."

An uair a chuala 'bhean-uasal so, tharruinn i osna throm, agus ghabh i sios an staidhre. Mu 'n deachaidh esan sios thuirt e rium, "A mhic bhrathar m' athar, tha mi anabarrach fada 'nad chomainn air son na chuir mi ort de dhragh. Gu 'n robh math agad. Slan leat."

"Ciod is ciall dha so?" arsa mise.

"Coma leatsa; till an rathad a thainig tu," ars' esan.

Cha dubhairt e an corr rium. Thill mi gun dail do 'n luchairt aig brathair m' athar, agus chaith mi do 'n leabaidh. An la-'r namhaireach an uair a dhuisg mi, thoisich mi ri smaointean air na thachair an oidhche roimhe sin. Agus an uair a chuimhnich mi air gach ni iongantach a thachair, is ann a bha mi an duil gur e bruadar a chunnaic mi. Leis mar a fhuair so a leithid de ghreim air an inntinn agam, chuir mi fios a dh' fheorach an robh mac bhrathar m' athar deas gus m' fhaicinn. Ach an uair a dh' innseadh domh nach do chaidil e 'na leabaidh fhein an oidhche roimhe sin, agus gu 'n robh muinntir an taighe fo dhragh mor m' a dheidhinn, thuig mi nach bu bhruadar a bh' anns na nithean iongantach a chunnaic mi an oidhche roimhe sin. Chuir an gnothach a bh' ann dragh mor air m' inntinn. Gun fhiú do dhuine beo chaith mi do 'n chladh, agus mi'n duil gu 'n amaisinn air an aite-adhlacaidh do 'n deachaidh e; ach o'n a bha aireamh mhór ann de 'n aon seorsa, cha b' urrainn mi a dheanamh am mach co an t-aon do 'n deachaidh e. Ged a chaith mi ceithir latha 'g a iarradh, cha d' fhuair mi e.

Fad na h-uine, bha brathair m' athar anns a' bheinn-sheilg. An uair a bha mi 'gabhair fadachd nach robh e tighinn, chuir mi romhan gu 'm falbhainn dhachaidh. Ghuidh mi air na comhairlichean iarraidh air an uair a thilleadh e dhachaidh mo leithsgeul a ghabhail; agus gun dail sam bith thug mi m' aghaidh air luchairt m' athar.

[TD 112]

Bha luchd-comhairle an righ, brathair m' athar, fo iomagain mhoir mu thimchioll a' phrionnsa; ach o 'n a thug mise mo mhionnan nach innsinn ciod a chuunaic mi, cha b' urrainn domh fiosrachadh sam bith a thoirt daibh m' a dheidhinn.

An uair a rainig mi ceannabhaile na rioghachd aig m' athair, far an robh m' athair a' gabhair comhnuadh, bha 'n luchairt air a cuartachadh le armachd laidir. Rug na saighdearan orm, agus rinn iad priosanach dhiom. An uair a dh' fheoraich mi ciod bu chiall do 'n ghnothach, thuirt ard-cheannard an airm rium, gu 'n do chuireadh m' athair gu bas, gu 'n d' rinneadh an t-ard-chomhairleach 'na righ, agus gu 'n d' ordaireadh mise a ghlacadh 'n am phriosanach ann an ainm an righ.

Gun dail sam bith thugadh an lathair an righ mi. Tha e furasda 'thuigsinn gu 'n robh iognadh agus bron gu leor orm.

Bha fuath agus gamhlás mor aig an ard-chomhairleach domh fad uine mhoir roimhe sin air son an aobhair so:-An uair a bha mi'n am bhalach og, bu ghle thoigh leam a bhith gu math tric ag obair le bogha-saighead. Air latha araidh air domh a bhith faisge air an luchairt, chunnaic mi eun a' dol seachad. Thilg mi saighead 'na dheigh, ach cha d' amais mi idir e. Thuit gu mi-fhortanach gu 'n do bhual an saighead anns an-t-suil air an ard-chomhairleach, an uair a bha e sraidiimeachd dluth orm, agus chuir e as i. Cha bu luaithe a

thuig mi mar a thachair na chaidh mi a dh' aon ghnothach far an robh e gus e a ghabhail mo leithsgeil, agus a dh' iarraidh mile mathanas air. Ach ged a rinn mi so cha do leig e riamh as 'aire gu 'n do chuir mi as an t-suil. A h-uile cothrom a gheibheadh e bha e 'nochdadadh gu soilleir dhomh gu 'n robh e toileach dioghaltas a dheanamh orm. Ach an uair a thugadh air a bheulaobh mi mar phriosanach, chuir e a dhroch nadar an ceilidh ann an doigh a bha gle

[TD 113]

chrualdh-chridheach. Leum e far an robh mi mar gu 'm biodh fear- caoathaich, agus spion e asam an t-suil dheas. Sin agaibh, a bhaintighearna, mar a chaill mi mo shuil.

Ach cha d' fhoghainn sid leis: dh' ordreich e mo dhruideadh ann am bocsa, agus thug e aithne do 'n fhear-marbhaidh mo thoirt do 'n fhasaich, agus an ceann a thoirt dhiom, agus mo chorp fhagail gu bhith mar bhiadh aig eunlaith an adhair. Thug am fear-marbhaidh leis mi air muin eich do 'n fhasaich gus a dheanamh orm mar a dh' aithneadh dha; ach an uair a bha e 'dol g'am chur gu bas, ghuidh mi air gu durachdach le deuraibh e leigeadh mo bheatha leam. Ghabh e truas dhiom, agus thuirt e rium, "Bi falbh as an rioghachd cho luath 's is urrainn dut, agus thoir do cheart aire nach tig thu air ais gu brath tuilleadh; ar neo ma thig, cha bhi an tuilleadh saoghal agad, agus cuirear mise gu bas cho math riut fhein."

Thug mi mile taing dha air son an fhabhair a rinn e rium; agus an uair a leig e as mi thug mi mi-fhein as. Ged a bha mi craiteach, bronach air son gu'n do chaill mi mo shuil, gidheadh bha mi gle thoilichte gu'n do ghleidh mi mo bheatha.

Anns an t-suidheachadh thruagh anns an robh mi cha robh mi comasach air moran astair a chur 'nam dheigh. Re an latha, bha mi 'g am fhalach fhein anns gach aite a b' uaigniche na cheile a thachradh rium, agus re na h-oidhche, bha mi' siubhal troimh an fhasach cho math 's a leigeadh mo neart leam. Mu dheireadh rainig mi ceanna-bhaile na rioghachd aig brathair m' athair. Dh' innis mi dha facal air an fhacal mar a thachair do m' athair 's mar a dh' eirich dhomh fhein.

"Ochan!" ars' esan, "thainig gu leor ormsa an uair a chaill mi m' aon mhac, ged nach cluinninn mu bhas mo bhrathar gaoil do'n robh speis cho mor agam. Agus cha 'n

[TD 114]

e thusa fhaicinn anns an t-suidheachadh mhuladach anns am bheil thu a's lugha a tha 'cur de bhrón orm."

Dh' innis e dhomh gu'n robh e fo dragh-inntinn ro mhór a chionn nach robh e 'cluinntinn guth no iomradh mu thimchioll a mhic, a dh' aindeoin gach rannsachadh a rinn e fad' is farsuinn air a shon. An

uair a dh' innis e so dhomh bhrist a ghal air, agus bha e 'na leithid de chruaidh-dheuchainn le caoidh 's le bron 's nach robh e 'n comas dhomh an diomhaireachd a bh' agam a chumail an cleith air na b' fhaide. Agus ged a thug mi mo mhionnan nach tugainn guth gu brath air na chunnaic 's na chuala mi an oidhche mu dheireadh a chunnaic mi mac bhrathar m' athar, dh' innis mi gach ni air am b' fhiosrach mi.

Fhad 's a bha mi 'g innseadh mo naigheachd dha, dh' eisd e rium le mor aire. Agus an uair a chuir mi crioch air na bh' agam ri radh, thuirt e, "A mhic mo bhrathar, tha na dh' innis thu dhomh 'g am chur ann am misnich. Bha fhios agam gu'n d' ordreich mo mhac ait' - adhlacaidh a thogail; agus o'n a tha rud eiginne de bheachd agadsa air an aite, tha mi 'smaointean gu'n amais sinn air. Ach o'n a dh' ordreich e a thogail gun fhios a bhith aig daoine air, agus o'n a thug thusa do mhionnan nach innseadh tu ni m'a dheidhinn, is e mo bharail gur coir dhuinn sealltainn air a shon gun ghuth a radh ri neach eile m' a dheidhinn."

Ach bha aobhar eile aig brathair m' athar air a' ghnothach a chumail falachaidh ged nach d' innis e dhomhsa e aig an am. Tuigidh sibh an t-aobhar mu'n cuir mi crioch air na bheil agam ri radh.

Chuir sinn sinn-fhein as aithne, agus chaith sinn am mach air dorus-cuil a' ghabaidh. Ann an uine ghoirid dh' amais sinn air an aite a bha sinn ag iarraidh. An uair a chunnaic mi an t-ait-adhlacaidh ghrad dh' aithnich mi e, agus bha mi gle thoilichte gu'n d' amais sinn air, gu h-araidh o'n a chaith mi uine mhath 'g a iarraidh roimhe sid. Chaith sinn a

[TD 115]

steach ann, agus fhuair sinn an dorus-falaich a bh' aig barr na staidhreach air a dhruideadh gu math 's gu robh mhath. Theab nach rachadh againn air 'fhosgladh, o' n a bha e air a dhruideadh o' n taobh a staigh leis a' chreadhaidh 's leis an uisce. Ach mu dheireadh chaith againn air 'fhosgladh.

An uair a dh' fhosgail sinn e chaith brathair m' athar sios an toiseach, agus lean mise e. Bha leith cheud ceum anns an staidhre; agus an uair a rainig sinn a bonn, thachair seomar oirnn anns an robh solus mugach, agus a bha lan de cheo 's de droch aileadh. Chaith sinn as an t-seomar sin a steach do sheomar mor, farsuinn eile. Bha biadh is deoch gu leor ann, agus bha na h-uiread de choinnlean laiste ann. Cha robh duine ri fhaicinn ann, agus chuir so ioghnadh mor oirnn. Thug sinn an aire gu'n robh cuirteanan na leapadh air an tarruinn ri 'cheile. Chaith an righ thun na leapadh, agus chunnaic e a mhac fhein agus a 'bhean uasal anns an leabaidh comhladh, agus iad air an losgadh 'nan gual, mar gu 'm biodh iad air an tilgeadh ann an teine mor, agus air an toirt as a rithist mu 'n do chnamh iad.

Ged a bha 'n sealladh so eagalach ri 'fhaicinn, ghabh mi ioghnadh

mor an uair a chunnaic mi cho beag doilgheis 's a chuir e air brathair m' athar a mhac fhaicinn 'na leithid de staid eagalaich; oir an aite teannadh ri caoidh air a shon, is ann a thilg e smugaid anns an aodann air, agus thuirt e le guth taireil, "Is e so peanas an t-saoghail so, ach mairidh peanas an ath shaoghail gu siorruidh." Agus mar nach biodh e riaraichte le so a radh, thug e dheth a bhrog, agus bhuail e a mhac anns a' cheann leatha.

[TD 116]

CAIB. VII.

CHA 'N urrainn domh cainnt a chur air an iognadh a ghabh mi an uair a chunnaic mi an droch dhiol a rinn brathair m' athar air a mhac 's e 'na laidhe marbh 's an leabaidh. "Mo thighearna," arsa mise, "ged a tha 'n sealladh muladach so a' cur broin orm, cha 'n urrainn mi gun fheorach dhibh, gu de 'n cionta a chuir bhur mac an gniomh an uair a tha sibh a' deanamh a leithid de thair air a chorp?"

"Feumaidh mi innseadh dhut," ars' esan, "gu'n do thuit mo mhac ann an trom ghaol air a phiuthair an uair a bha iad le cheile gle og. Ged a bha fhios agamsa air so, cha do chuir mi an toiseach bacadh air a' chuis, do bhrigh nach do smaoinich mi gu'n tigeadh olc sam bith as. Mu dheireadh, an uair a ghabh mi eagal gu'n tigeadh an gaol a bh' aca air a cheile gu olc air a' cheann mu dheireadh, rinn mi gach ni 'ghabhadh deanamh a chum stad a chur orra. Chronaich mi mo mhac gu searbh, eadar mi fhein 's e fhein, agus chomharraich mi 'mach dha cho graineil 's a bha na miannan a bha e 'g arach. Leig mi ris dha, gu 'n tugadh e masladh siorruidh air fhein 's air an teaghlaich gu leir, nan leanadh e roimhe air an obair a bh' aige. Leig mi ris a' cheart ni do m' nighinn mar an ceudna. Dhruid mi ann an seomar i far nach fhaiceadh 's nach cluinneadh i a brathair. Ach bha an creutair truagh cho lan de 'n droch ghne 's nach robh e 'n comas ciall no gliocas a chur innte. Mar bu mho a bheirteadh de chomhairle oirre, agus a chuirteadh fo stamhnadh i, is ann bu mho a bha i 'cur roimpe gu'm faigheadh i a toil fhein.

Bha mo mhac lan-chinnteach gu'n robh a phiuthar dileas dha. Thoisich e air togail ait-adhlacaidh; ach cha robh an so ach leithsgeul a ghabh e, a chum gu'n rachadh aige, gun fhios do dhuine sam bith, air taigh-fo-thalamh a thogail, ann

[TD 117]

an dochas gu'm faigheadh e cothrom, latha no lath' eiginn, air a phiuthar a thoirt leis sios ann. An uair a fhuair e mise o 'n taigh ghoid e leis a phiuthar. Ach cha leigeadh mo naire leamsa an gniomh olc a rinn iad a dheanamh aithnichte do'n t-saoghail; oir tha e 'na ni graineil ann an sealladh nan uile shluagh. Ach chunnaic Dia iomchuidh breitheanas a thoirt orra le cheile air son gach obair ghraineil a bha iad a' cur an gniomh. An uair a thuirt e so bhrist a ghal air, agus thoisich mise ri gul maille ris.

An uair a thug e greis mhath air gul 's air caoinh thuirt e rium, agus e breith orm 'na ghairdeanan, "A mhic mo bhrathar, ma chaill mise droch mhac, is dochu'n seas thusa aite mic dhomh na 's fhearr na rinn esan."

Thoisich e a rithist ri labhairt mu'n droch chrích a thainig air a mhac 's air a nighinn; agus thug so oirnn le cheile teannadh ri gul 's ri caoidh.

Mu dheireadh, dhirich sinn suas an staidhre; dhuin sinn an dorus-falaich cho math 's a b' urrainn duinn. Leag sinn an t-ait-adhlacaidh, a chum gu'n cuireamaid falach air a' bhreitheanas a thug Dia air na creatairean truagha a chuir a leithid a mhasladh orra fhein.

Chaidh sinn air ais do 'n luchairt gun duine 'g ar faicinn. Cha robh sinn ach uine ghoirid a staigh an uair a chuala sinn fuaim thrumbaidean is dhrumachan a' teannadh oirnn. Thuig sinn gu'n robh armait laidir a' tighinn do 'n bhaile. Co bh' ann ach an t-ard-chomhairleach a chuir m' athair gu bas, agus a ghabh seilbh air an rioghachd aige. Cha 'n fhoghnadh leis greim a dheanamh air rioghachd m' athar, ach dh' fheumadh e greim a dheanamh air rioghachd bhrathar m' athar mar an ceudna.

Thainig a' chuis cho ealamh air brathair m' athar 's nach robh uine aige gus a chuid shaighdearan a chur an ordugh catha; agus mar sin, cha b' urrainn e e-fhein 's a rioghachd a dhion o 'n armait mhoir a bha 'curtachadh a' bhaile. Ann

[TD 118]

an uine ghoirid bhrist iad a steach do 'n bhaile, agus thainig iad do 'n luchairt. Chog brathair m' athar agus freiceadan a' bhaile an aghaidh na namhaid cho treun, duineil 's a b' urrainn a bhith; ach bha tuilleadh 's a' choir mu 'n coinneamh. Cha do gheill brathair m' athar gus an do thuit e marbh. Air mo shon fhein dheth, chog mi cho math 's a b' urrainn mi. Ach an uair a chunnaic mi nach deanadh cogadh feum na b' fhaide, smaoinich mi gu 'm b' fhearr dhomh teicheadh le m' bheatha na fuireach ri m' mharbhadh. Gu fortanach fhuair mi air falbh le m' bheatha, agus bha mi am falach car uine ann an taigh aoin de sheirbhisich an righ.

Air dhomh a bhith mar so air mo chuartachadh le bron agus le mi-fhortan, cha robh rathad agam air a bhith sabhailte mur cuirinn mi fhein gu buileach as aithne. Air an aobhar sin, thug mi dhiom a h-ule ribe feusaig a bh' orm lom mi mo mhalaidhean, agus chuir mi uman eideadh caladair. Air an doigh so fhuair mi gu sabhailte 'mach as a' bhaile. 'Na dheigh sin fhuair mi air falbh mar a b' fhearr a dh' fhaodainn as an rioghachd a a bh' aig brathair m' athar, le bhith 'gabhair frith-rathaidean agus a seachnad gach aite anns an saoilinn am biodh daoine a dh' aithnicheadh mi.

An uair a thainig mi do 'n rioghachd aig an righ chumhachdach, Haroun Alraschid, bha fhios agam gu 'n robh mi saor o chunnart. Bha mi 'dol fo m' smaointeann feuch ciod a b' fhearr dhomh a dheanamh, agus bhuaile e 's a' cheann agam tighinn do Bhagdad, agus cuideachadh iarraidh air an righ; oir tha e air aithris anns gach aite gu 'm bheil e 'na dhuine cho iochdmhor 's cho trocaireach 's a tha beo. Thuirt mi rium fhein, gu 'n gabhadh e truas dhiom an uair a dh' innsinn dha gach cruaidh fhortan troimh 'n deachaidh mi. Tha mi cinnteach gu 'n dean e sin; oir cha diult e

[TD 119]

cuideachadh a thoirt do mhac righ a tha cho feumach air cuideachadh 'sa tha mise.

An deigh dhomh a bhith aireamh mhiosan air mo thurus thainig mi an de gu geata 'bhaile so, agus thainig mi steach ann am beul an anamoich. Stad mi car uine ghoirid a leigeadh m' analach, agus a smaoineachadh co an t-aite air an tugainn m' aghaidh. Thainig an caladair so eile a tha ri m' thaobh far an robh mi. Chuir e failte orm, agus chuir mise failte airsan, "Tha e coltach," ars' esan "gu 'm bheil thu 'nad choigreach 's a' bhaile so mar a tha mi fhein."

"Tha thu ceart gu leor," arsa mise.

Cha bu luaithe a thuirt e so na thainig an treas caladair a tha sibh a' faicinn, far an robh sinn. Chuir e failte oirnn, agus dh' innis e dhuinn gu 'm bu choigreach e a bha air ur thighinn gu ruige Bagdad. Agus, mar a bha nadarra gu leor dhuinn, rinn sinn braithreachas ri' cheile, agus runaich sinn gu 'm biomaid a falbh an cuideachd a cheile. Aig a' cheart am bha e air fas anamoch 's an fheasgar, agus cha robh fhios againn c' aite an rachamaid a dh' iarraidh aite fuirich, o nach robh luchd-eolais againn anns a' bhaile, agus nach robh sinn ann riamh roimhe. Gu fortanach thainig sinn a dh' ionnsuidh a' gheata agaibhse, agus ghabh sinn de dhanadas oirnn fheinn bualadh aige. Cha 'n urrainn sinn innseadh cho taingeil 's a tha sinn air son gu 'n do leig sibh a steach sinn, agus gu 'n robh sibh cho caoimhneil ruinn. So a nis, a bhaintighearna, na bheil agamsa ri innseadh mu thimchioll mar a chaill mi mo shuil dheas, agus c' ar son a thug mi dhiom an fheusag, a lom mi mo mhaileadhan, agus a tha mi an so an drasta.

"Foghnaidh sin," arsa Sobaide; "faodaidh tu a bhith falbh a dh' aite sam bith a thogras tu."

Ghabh an caladair a leithsgeul, agus ghuidh e air na mnathan-uaisle leigeadh leis fuireach gus an cluinneadh e

[TD 120]

eachdraidh a dhithis chompanach, agus eachdraidh nan triuir dhaoine eile a bh' anns a' chuideachd.

Thug na mnathan-uaisle an cead so dha; agus bha e gle thaingeil.

Chuir an eachdraidh so a dh' innis a' cheud chaladair ioghnadh gu leor air a chuideachd gu leir, ach gu sonraichte air an righ.

Ged a bha na seirbhisich 'nan seasamh 's an t-seomar le claidhnean ruisgte 'n an laimh, cha b' urrainn an righ gun labhairt ris an ard-chomhairleach ann an cogar mar so:—"Is iomadh naigheachd a chuala mi, ach cha chuala mi naigheachd riamh fhathast a bheireadh barr air naigheachd a' chaladair."

An uair a bha e 'labhairt nam briathran so, thoisich an dara caladair ri innseadh eachdraidh a bheatha fein do Shobaide.